శ్రీ

ఆంధ్రకుమారసంభవము.

ప్రథమభాగము.

ఆదిపూడిసోమనాథరాయ

ప్రణీతము.

పద్యకావ్యము

సంస్కృత కుమారసంభవసమేతము.

మొదటికూర్పు 1000.

పీఠాపురము.

శ్రీ విద్వజ్జనమనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రితము.

1914

విన్నపము.

దీనిని రచియించుటకు నన్నుఁ బురికొల్పినవాఁడు పరమేశ్వరుఁడు. దీనిలోని గుణదోషములకన్నిఁటికి నాతఁడే యుత్తరవాది.

ఈకావ్యమునందలి కొన్నిభాగములను నాకుఁ బాఠముసెప్పిన బ్ర॥శ్రీ॥ పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రిగారికిని, దీనినిద్వరలోఁ జక్కఁగ ముద్రించియిచ్చిన శ్రీ విద్వజ్జన మనోరంజనీ ముద్రాశాలాధికారులకును నేను గృతజ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు

సజ్జనసేవకుఁడు

ఆదిపూడి సోమనాథరావు.

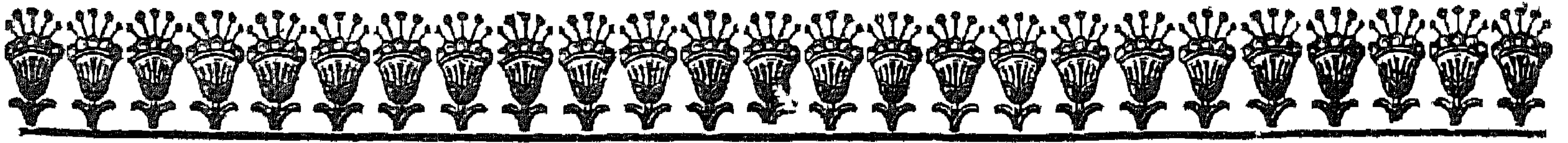
పిఠాపురము.

25-3-14

అంకితము.

గీ. శ్రీల కిర వయి న న్నేలు ◆ నేలిక వయి
యొసఁగునీదయఁ దెనిఁగించి ◆ యిడెదఁ గొనుము
కాళిదాసకృతం బయి ◆ కాంచుచుండు
భవ్య మైనకుమారసం ◆ భవము దేవ !

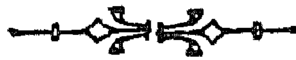

శ్రీ

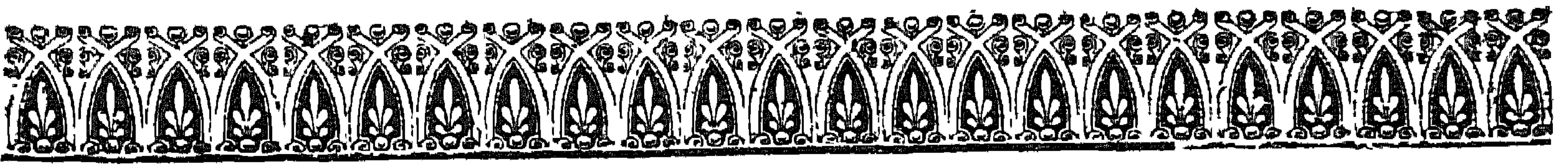
కుమారసంభవమ్.

ప్రథమస్సర్గః.

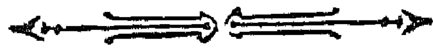

అస్త్యుత్తరస్యాం దిశి దేవతాత్మా హిమాలయో నామ నగాధిరాజః
పూర్వాపరౌ వారినిధీ విగాహ్య స్థితః పృథివ్యా ఇవ మానదణ్డః॥ 1
యం సర్వశైలాః పరికల్ప్య వత్సం మేరౌ స్థితే దోగ్ధరి దోహదక్షే
భాస్వన్తి రత్నాని మహౌషధీశ్చ పృథూపదిష్టాం దుదుహు ర్ధరిత్రీమ్॥ 2
అనన్తరత్నప్రభవస్య యస్య హిమం న సౌభాగ్యవిలోపి జాతమ్
ఏకో హి దోషో గుణసన్నిపాతే నిమజ్జతీన్దోః కిరణేష్వివాఙ్కః॥ 3
య శ్చాప్సరోవిభ్రమమణ్డనానాం సంపాదయిత్రీం శిఖరై ర్బిభర్తి
వలాహకచ్ఛేదవిభక్తరాగా మకాలసంధ్యా మివ ధాతుమత్తామ్॥ 4
ఆమేఖలం సఞ్చరతాం ఘనానాం ఛాయా మధస్సానుగతాం నిషేవ్య
ఉద్వేజితా వృష్టిభి రాశ్రయన్తే శృఙ్గాణి యస్యాతపవన్తి సిద్ధాః॥ 5
పదం తుషారస్రుతిధౌతరక్తం యస్మి న్నదృష్ట్వాఽపి హతద్విపానాం
విదన్తి మార్గం నఖరన్ధ్రముక్తై ర్ముక్తాఫలైః కేసరిణాం కిరాతాః॥ 6
న్యస్తాక్షరా ధాతురసేన యత్ర భూర్జత్వచః కుఞ్జరబిన్దుశోణాః
వ్రజన్తి విద్యాధరసున్దరీణా మనఙ్గలేఖక్రియ యోపయోగమ్॥ 7
యః పూరయన్ కీచకరన్ధ్రభాగాన్ దరీముఖోత్థేన సమీరణేన
ఉద్గాస్యతా మిచ్ఛతి కిన్నరాణాం తానప్రదాయిత్వమి వోపగన్తుమ్॥ 8
కపోలకణ్డూః కరిభి ర్వినేతుం విఘట్టితానాం సరళద్రుమాణాం
యత్ర స్రుతక్షీరతయా ప్రసూత స్సానూని గన్ధ స్సురభీకరోతి॥ 9

శ్రీ

కుమారసంభవము.

ప్రథమాశ్వాసము.

గీతములు.

పూర్వపశ్చిమవార్ధుల ♦ ముట్టి భువికిఁ, గొలఁతకఱ్ఱయి యనునట్లు ♦ పొలుచువాఁడు
దేవతామూర్తి యుత్తర ♦ దిక్కునందుఁ, గ్రాలు హిమవంతుఁ డనునగ ♦ రాజమౌళి. 1
అతని వత్సంబుగ నొనర్చి ♦ యద్రులెల్లఁ, బిదుకఁ గుశలుని మేరువున్ ♦ బెట్టి పిదికెఁ
బృథువు దెలియంగఁ జెప్పధ ♦ రిత్రినుండి, యోషధులఁ గాంతులొలుకుర ♦ త్నౌఘములను.
అమితమణులకు నాతని ♦ యందమునకు, లోపమును మంచు గొల్పఁగా ♦ నోప దయ్యె
నిందుకిరణాళి నణఁగెడు ♦ కందుకరణి, నణఁగుఁగద కుందు సద్గుణ ♦ గణములందు. 3
అభ్రశకలమ్ములకు రాగ ♦ మబ్బఁజేసి, సంజగాఁ దోఁపనిచ్చి య ♦ సంధ్యవేళ
నచ్చరల విభ్రమకలాప ♦ మందఁగొలుపు, ధాతువులఁ దాల్చుశృంగసం ♦ తతులనతఁడు.
అతనిమధ్యప్రదేశమ్ము ♦ నంటి తిరుగు, మొగిలునీడలఁ గ్రీనెత్త ♦ ముల వసించి
యెంతయును వాన వేధింప ♦ నెండదగులు, శిఖరములఁ జేరుచుందురు ♦ సిద్ధవరులు. 5
సింధురమ్ములఁ జంపిన ♦ సింహతతుల, చరణరక్తంబు మంచుచేఁ ♦ జెఱిగిపోవ
వానిజాడల నఖరంధ్ర ♦ పాళినుండి, రాలుముత్యాలఁ గాంతురి కి ♦ రాతు లచట. 6
దంతిపాడలట్లు లెఱ్ఱని ♦ ధాతురసపు, వర్ణములు గలభూర్జంపుఁ ♦ బట్టలచట
వెలయువిద్యాధరస్త్రీలు ♦ ప్రియులఁగూర్చి, వ్రాసినయనంగలేఖ లై ♦ వఱలుచుండు.
దరులముఖమునఁ దరలువా ♦ తమ్ముచేత, వేణురంధ్రాలి నూఁదుచు ♦ వేడ్క నతఁడు
గట్టిగాఁ బాడుకిన్నర ♦ గానములకుఁ, దానమును గూర్పఁ గోరుచం ♦ దమున నుండు.
ద్విరదములు దీఁట వోవంగ ♦ దేవదారు, వృక్షతతులకుఁ జెక్కిళ్లు ♦ వెట్టి రాయఁ
గారుకమ్మనిపాలచేఁ ♦ గలుగుచుండుఁ, జారుపరిమళ మచ్చటి ♦ చఱియలకును. 9

వనేచరాణాం వనితాసఖానాం దరీగృహోత్సఙ్గ నిషక్తభాసః
భవన్తి యత్రౌషధయో రజన్యా మతైలపూరా స్సురతప్రదీపాః॥ 10

ఉద్వేజయ త్యఙ్గుళిపార్ష్ణిభాగాన్ మార్గే శిలీభూతహిమేऽపి యత్ర
న దుర్వహశ్రోణిపయోధరార్తా భిన్దన్తి మన్దాం గతి మశ్వముఖ్యః॥ 11

దివాకరా ద్రక్షతి యో గుహాసు లీనం దివా భీత మి వాన్ధకారమ్,
క్షుద్రేऽపి నూనం శరణం ప్రపన్నే మమత్వ ముచ్చైశ్శిరసాం సతీవ॥ 12

లాఙ్గూలవిక్షేపవిసర్పిశోభై రితస్తతశ్చన్ద్రమరీచిగౌరైః
యస్యార్థయుక్తం గిరిరాజశబ్దం కుర్వన్తి వాలవ్యజనైశ్చమర్యః॥ 13

యత్రాంశుకాక్షేపవిలజ్జితానాం యదృచ్ఛయా కింపురుషాఙ్గనానామ్
దరీగృహద్వారవిలమ్బిబిమ్బా స్తిరస్కరిణ్యో జలదా భవన్తి॥ 14

భాగీరథీనిర్ఝరశీకరాణాం వోఢా ముహుః కమ్పితదేవదారుః
య ద్వాయు రన్విష్టమృగైః కిరాతై రాసేవ్యతే భిన్నశిఖణ్డిబర్హః॥ 15

సప్తర్షిహస్తావచితావశేషా ణ్యధో వివస్వాన్ పరివర్తమానః
పద్మాని యస్యాగ్రసరోరుహాణి ప్రబోధయ త్యూర్ధ్వముఖై ర్మయూఖైః॥ 16

యజ్ఞాఙ్గయోనిత్వ మవేక్ష్య యస్య సారం ధరిత్రీధరణక్షమం చ
ప్రజాపతిః కల్పితయజ్ఞభాగం శైలాధిపత్యం స్వయ మన్వతిష్ఠత్॥ 17

స మానసీం మేరుసఖః పితౄణాం కన్యాం కులస్య స్థితయే స్థితిజ్ఞః
మేనాం మునీనా మపి మాననీయా మాత్మానురూపాం విధి నోపయేమే॥ 18

కాలక్రమేణాథ తయోఃప్రవృత్తే స్వరూపయోగ్యే సురతప్రసఙ్గే
మనోరమం యౌవన ముద్వహన్త్యా గర్భోऽభవద్భూధరరాజపత్న్యాః॥ 19

అసూత సా నాగవధూపభోగ్యం మైనాక మమ్భోనిధిబద్ధసఖ్యమ్
క్రుద్ధేऽపి పక్షచ్ఛిది వృత్రశత్రా వవేదనాజ్ఞం కులిశక్షతానామ్॥ 20

అథావమానేన పితుః ప్రయుక్తా దక్షస్య కన్యా భవపూర్వపత్నీ
సతీ సతీ యోగవిసృష్టదేహా తాం జన్మనే శైలవధూం ప్రపేదే॥ 21

సా భూధరాణా మధిపేన తస్యాం సమాధిమత్యా ముదపాది భవ్యా
సమ్యక్ప్రయోగా దపరిక్షతాయాం నీతావి వోత్సాహగుణేన సంపత్॥ 22

గుహ లనెడునిండ్లవెలుతురు ♦ గొలుపునచటి, యోషధులు రాత్రిసతులతో ♦ నొప్పుచుండు
బోయలకు మన్మథక్రీడ ♦ సాయపడెడు, చమురు లేకయె వెల్గుదీ ♦ పములగుచును. 10

మార్గమున గడ్డకట్టిన ♦ మంచుచేత, మడమలకు వ్రేళ్లకును బాధ ♦ పొడముచున్నఁ
గటికుచభరమ్ముచేఁ బీడఁ ♦ గాంచుచున్న, మందగతిఁ గిన్నరస్త్రీలు ♦ మానరచట. 11

తా దివాభీతమట్టులు ♦ తమము వచ్చి, దరులఁ జొరఁ గాచె నతఁడహ ♦ స్కరునినుండి
గొప్పవారలు దముఁ జేరు ♦ క్షుద్రునందు, మాన్యునం దెట్లొ యట్లభి ♦ మానమిడరె. 12

వాలముల వీచి చమరీమృ ♦ గాళి యచట, నటునిటును గాంతిఁ జల్లుచు ♦ నిందుకళల
ఛాయఁ దెల్లని వెవాల ♦ చామరముల, సల్పుఁ దద్గిరిరాజాఖ్య ♦ సార్థకముగ. 13

చేలముల నాథు లెడలింప ♦ సిగ్గుగొన్న, కిన్నరాంగనలకు గుహా ♦ గృహముఖముల
వ్రేలుచుండెడుతోయద ♦ బింబపాళి, క్రాలుఁ దెరలౌచు నచట నా ♦ కస్మికముగ. 14

అమలగంగాఝరీశీక ♦ రములఁ దాల్చి, సారె కాడించి ఘనదేవ ♦ దారుతరుల
నెమ్మి ఫురివిప్పఁజేయువా ♦ తమ్ము నచట, మృగయులెంతయు సేవించి ♦ మించుచుండ్రు.

అతనిపై నుండుకొలఁకుల ♦ యందుఁ బుట్టి, మీఁదిసప్తర్షులును గోయ ♦ మిగిలియున్న
పద్మములఁ గ్రిందిసూర్యుండు ♦ పైకిఁ బర్వి, మించుకిరణాళిచే నల ♦ రించుచుండు. 16

యజ్ఞసాధనహేతువై ♦ యలరునంచు, భూమిని ధరించుబలముచేఁ ♦ బొలుచునంచు
నెఱిఁగియిడెయజ్ఞభాగమ్ము ♦ గిరులమీఁది, యాధిపత్యమ్ము స్వయముగా ♦ నతనికజుఁడు.

మేరుసఖుఁ డాస్థితిజ్ఞుఁడు ♦ మేన యనెడు, నమలమునిమాన్యఁ బితృదేవ ♦ తాత్మజన్య
నన్వయము నిల్ప ననురూప ♦ యైనకన్య, విధి విధించినవిధమునఁ ♦ బెండ్లియాడె. 18

కొంతకాలము గడవఁగా ♦ నంత వారి, యందమున కర్హ మైనయ ♦ నంగకేళి
మించ నెఱజవ్వనమ్ము వ ♦ హించి యుండు, గట్టుఱేనిపత్నికి ♦ గర్భ మొదవె. 19

ఆమె గనె నబ్ధిమైత్రిచే ♦ నలరువానిఁ, బక్షవిచ్ఛేది వజ్రి కో ♦ పంబుగొన్న
నశనిహతివేదన నెఱుంగ ♦ నట్టివాని, నాగకాంతోపభోగ్యు మై ♦ నాకనాము. 20

అంత శివుపూర్వపత్ని ద ♦ క్షాత్మజాత, సతి సతీదేవి జనకావ ♦ మతినియుక్తి
యోగగతిచేత దేహవి ♦ యోగ మొంది, జననమందంగ హిమవంతు ♦ సతిని జేరె. 21

శైలపతిచేత నియత యా ♦ సాధ్వియందు, జనన మాసతి యొందె; ను ♦ త్సాహశక్తి
చేత నడిపింపఁ జెడిపోని ♦ నీతియందు, జననమొందెడుజయలక్ష్మి ♦ చందమునను. 22

ప్రసన్నదిక్ పాంసువివిక్తవాతం శఙ్ఖస్వనానన్తరపుష్పవృష్టి
శరీరిణాం స్థావరజఙ్గమానాం సుఖాయ తజ్జన్మదినం బభూవ॥ 23

తయా దుహిత్రా సుతరాం చకాసే స్ఫురత్ప్రభామణ్డలయా సవిత్రీ
విదూరభూమి ర్నవమేఘశబ్దా దుద్భిన్నయా రత్నశలాకయేవ॥ 24

దినే దినే సా పరివర్ధమానా లబ్ధోదయా చాన్ద్రమసీవ లేఖా
పుపోష లావణ్యమయా న్విశేషాన్ జ్యోత్స్నాన్తరాణీవ కళాన్తరాణి॥ 25

తాం పార్వతీ త్యాభిజనేన నామ్నా బన్ధుప్రియాం బన్ధుజనో జుహావ,
ఉ మేతి మాత్రా తపసో నిషిద్ధా పశ్చాదుమాఖ్యాం సుముఖీ జగామ॥ 26

మహీభృతః పుత్రవతోఽపి దృష్టిస్తస్మి న్నపత్యే న జగామ తృప్తిమ్,
అనన్తపుష్పస్య మధో ర్హి చూతే ద్విరేఫమాలా సవిశేషసఙ్గా॥ 27

ప్రభామహత్యా శిఖయేవ దీప, స్త్రిమార్గయేవ త్రిదివస్య మార్గః,
సంస్కారవత్యేవ గిరా మనీషీ, తయా స పూతశ్చ విభూషితశ్చ॥ 28

మన్దాకినీ సైకతవేదికాభి స్సా కన్దుకైః కృత్రిమపుత్రికైశ్చ
రేమే ముహుర్మధ్యగతా సఖీనాం క్రీడారసం నిర్విశతీవ బాల్యే॥ 29

తాం హంసమాలా శ్శరదీవ గఙ్గాం, మహౌషధీం నక్తమి వాత్మభాసః,
స్థిరోపదేశా ముపదేశకాలే ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మవిద్యాః॥ 30

అసంభృతం మణ్డన మఙ్గయష్టే రనాసవాఖ్యం కరణం మదస్య
కామస్య పుష్పవ్యతిరిక్త మస్త్రం బాల్యాత్పరం సాథ వయః ప్రపేదే॥ 31

ఉన్మీలితం తూలికయేవ చిత్రం, సూర్యాంశుభి ర్భిన్నమి వారవిన్దం,
బభూవ తస్యా శ్చతురస్రశోభి వపు ర్విభక్తం నవయౌవనేన॥ 32

అభ్యున్నతాఙ్గుష్ఠనఖప్రభాభి ర్నిక్షేపణా ద్రాగమి వోద్గిరన్తౌ
ఆజహ్రతు స్తచ్చరణౌ పృథివ్యాం స్థలారవిన్దశ్రియ మవ్యవస్థామ్॥ 33

సా రాజహంసై రివ సన్నతాఙ్గీ గతేషు లీలాఞ్చితవిక్రమేషు
వ్యనీయత ప్రత్యుపదేశలుబ్ధై రాదిత్సుభి ర్నూపురశిఞ్జితాని॥ 34

వృత్తానుపూర్వే చ న చాతిదీర్ఘే జఙ్ఘే శుభే సృష్టవత స్తదీయే
శేషాఙ్గనిర్మాణవిధౌ విధాతు ర్లావణ్య ముత్పాద్య ఇ వాస యత్నః॥ 35

రజ మెడలి గాలి వీచెను ♦ గ్రాలె దిశలు, శంఖములు మ్రోసెఁ బుష్పవ♦ర్షములు గురిసె
స్థిరచరప్రాణులకు నెల్ల ♦ హరుస మొదవె, నమ్మహాదేవి పుట్టిన ♦ యవసరమున. 23

అధిక తేజంబుచే నొప్పు ♦ నాసుపుత్త్రి, వలన నామాత యెంతయు ♦ వఱలుచుండె
నవ్యగర్జ జనించర ♦ త్నంపుమొలక, వలన వైదూర్యదేశంబు ♦ వఱలునట్లు. 24

పుట్టి నానాఁట వర్ధిల్లి ♦ పొలుచుబాల, వెన్నెలను గూడి యుండు వే♦ల్పుకళలఁ
బెంచు శశిరేఖవిధమునఁ ♦ బెంచుచుండె, నమలలావణ్యమయము లౌ ♦ నవయవముల.25

బాంధవప్రియ నామెను ♦ బంధుజనులు, వంశమునుబట్టి పిల్చిరి ♦ పార్వతి యని
తపము సల్పు నుమా యని ♦ తల్లి యాఁపెఁ, గాన నుమయను నామంబు ♦ గలిగెఁ బిదప.26

అద్రిపతి కెందఱో పిల్ల ♦ లమరియున్నఁ, దనియవయ్యెను జూడ్కు లా ♦ తనయయందు
మధువునకు లెక్కలేనిసు ♦ మమ్ము లున్న, భ్రమరముల బారు చూతపు♦ష్పము నెకోరు

దీప్త మైనట్టి జ్వాలచే ♦ దీపమట్లు, దేవనదిచేత సురపురి ♦ త్రోవమాడ్కి
శుద్ధ మావాక్కుచేతను ♦ సూరివోలె, నామెచేఁ బూతభూషితుఁ ♦ డయ్యె నతఁడు.28

ఆటరుచి నెల్లఁ జూడనో ♦ యనఁగ బాల, చెలఁగి బొమ్మలతోడను ♦ జెండ్లతోడ
దేవనది చెంత నిసుకవే ♦ దికలతోడ, సారెసారెకు నాడెను ♦ సఖులతోడ. 29

అంచపిండు శరద్గంగ ♦ నందుకరణి, నోషధిని రాత్రిఁ దత్కాంతి ♦ యొందినట్లు
పూర్వజన్మపువిద్యలు ♦ పొందె నుమను, నేర్చుతఱిఁ దొల్లిదిరముగా ♦ నేర్చియుంట.

దేహయష్టికిఁ బెట్టని ♦ దివ్యభూష, యాసవము పేరుఁ గొననియు ♦ ల్లాసకారి
యలరు కానియనంగుని ♦ యస్త్ర మైన, బాల్యమావలిప్రాయమున్ ♦ బడసె నామె.31

చెన్ను తూలికచేఁ గన్న ♦ చిత్రమట్లు, భానుకిరణాళి నలరిన ♦ పద్మమట్లు
భవ్యనవయౌవనము చేత ♦ వ్యక్త మైన, సుదతి నెమ్మేను సర్వాంగ ♦ శోభఁ గాంచె.32

ఉన్నతాంగుష్ఠనఖకాంతి ♦ నొత్తి నడువ, నెఱుపుఁ గ్రిక్కిడున ట్లుండు ♦ నింతికాళ్లు
ధరను దిరుగాడు మెట్టతా ♦ మరలసిరులఁ, దాల్చి యెంతయు సొగసుగాఁ ♦ బొల్చుచుండె.

కాంచ ప్రత్యుపదేశమ్ముఁ ♦ గాళ్లఁ జేరి, యందెలరవమ్ము నేర్వఁగా ♦ నంచపిండు
తన్నతాంగికి నేర్పుచు ♦ నున్నదేమొ, లీల నడుచు తెఱంగను ♦ లీలఁ దోఁచె. 34

ఆమెక్రీఁగాళ్ల నాఁదోఁక ♦ యట్టు లుండ, యోగ్యమగువృత్తమును ధైర్య♦ ముంచిచేసి
తగినలావణ్య మితరాంగ ♦ తతికిఁ గూర్చ, నుండెనో విధాత యనితోఁచు ♦ చుండెఁ జూడ.

నాగేన్ద్రహస్తా స్త్వచి కర్కశత్వా దేకాన్తశైత్యాత్ కదళీవిశేషాః
లబ్ధ్వాపి లోకే పరిణాహి రూపం జాతా స్తదూర్వో రుపమానబాహ్యాః॥ 36

ఏతావతా న న్వనుమేయశోభి కాఞ్చీగుణస్థాన మనిన్దితాయాః
ఆరోపితం య ద్గిరిశేన పశ్చా దనన్యనారీకమనీయ మఙ్కమ్॥ 37

తస్యాః ప్రవిష్టా నతనాభిరన్ధ్రం రరాజ తన్వీ నవరోమరాజిః
నీవీ మతిక్రమ్య సితేతరస్య తన్మేఖలామధ్యమణే రివార్చిః॥ 38

మధ్యేన సా వేదివిలగ్నమధ్యా వళిత్రయం చారు బభార బాలా,
ఆరోహణార్థం నవయౌవనేన కామస్య సోపాన మివప్రయుక్తమ్॥ 39

అన్యోన్య ముత్పీడయ దుత్పలాక్ష్యాః స్తనద్వయం పాణ్డు తథా ప్రవృద్ధమ్
మధ్యే యథా శ్యామముఖస్య తస్య మృణాళసూత్రాన్తర మప్యలభ్యమ్॥ 40

శిరీషపుష్పాధికసౌకుమార్యౌ బాహూ తదీయా వితి మే వితర్కః,
పరాజితే నాపి కృతౌ హరస్య యౌ కణ్ఠపాశౌ మకరధ్వజేన॥ 41

కణ్ఠస్య తస్యాః స్తనబన్ధురస్య ముక్తాకలాపస్య చ నిస్తలస్య
అన్యోన్యశోభాజననా ద్బభూవ సాధారణో భూషణభూష్యభావః॥ 42

చన్ద్రంగతా పద్మగుణాన్న భుఙ్క్తే పద్మాశ్రితా చాన్ద్రమసీ మభిఖ్యామ్
ఉమాముఖంతు ప్రతిపద్య లోలా ద్విసంశ్రయాం ప్రీతి మవాప లక్ష్మీః॥ 43

పుష్పం ప్రవాళోపహితం యది స్యాన్ముక్తాఫలం వా స్ఫుటవిద్రుమస్థమ్
తతోనుకుర్యా ద్విశదస్య తస్యా స్తామ్రోష్ఠపర్యస్తరుచః స్మితస్య॥ 44

స్వరేణ తస్యా మమృతస్రుతేవ ప్రజల్పితాయా మభిజాతవాచి
అ ప్యన్యపుష్టా ప్రతికూలశబ్దా శ్రోతు ర్వితన్త్రీరివ తాడ్యమానా॥ 45

ప్రవాతనీలోత్పలనిర్విశేష మధీరవిప్రేక్షిత మాయతాక్ష్యా
తయాగృహీతం నుమృగాఙ్గనాభ్య స్తతో గృహీతం ను మృగాఙ్గనాభిః॥ 46

తస్యాశ్శలాకాఞ్జననిర్మితేవ కాన్తిర్భ్రువో రాయతలేఖయో ర్యా
తాం వీక్ష్య లీలాచతురా మనఙ్గః స్వచాపసౌన్దర్యమదం ముమోచ॥ 47

లజ్జా తిరశ్చాం యది చేతసి స్యా దసంశయం పర్వతరాజపుత్ర్యాః
తం కేశపాశం ప్రసమీక్ష్య కుర్యు ర్వాలప్రియత్వం శిథిలం చమర్యః॥ 48

కడువిశాలమ్ములై యిలఁ ♦ గ్రాలియున్నఁ, గఱకుఁదన ముంట నాగేంద్ర ♦ కరము లేని
యధిక శైత్యంబు గలపోట ♦ ననఁటులేని, యామె తొడలకు సామ్యంబు ♦ నందవయ్యె.

అన్యవనితలు గోరశ ♦ క్యంబుగాని, యంకమున శూలి దాలిచె ♦ నవలఁ గాన
నామె మొలనూలు గ్రాలెడు ♦ నట్టిసీమ, యెంతశోభాకరమొ దీన ♦ నెఱుఁగనౌను. 37

దాఁటి నీవిని నాభిరం ♦ ధ్రమును జొచ్చి, పొలుచుసన్నని నూగారు ♦ మొలఁతకటిని
జెలఁగు మొలనూలు నడుమను ♦ జెక్కఁబడిన, నీలమణిలోని కిరణమ్ము ♦ లీల నొప్పె. 38

అంగజుం డెక్క సొగసుగా ♦ యౌవనంబు, గట్టియున్నట్టి మెట్లనాఁ ♦ గ్రాలునట్టి
మూడు ముడుఁతల నడుముపైఁ ♦ బూనియుండె, వేదిమధ్యావలగ్న యా ♦ వెలఁదిమిన్న.

నల్లమోములు గలిగి యా ♦ నారికుచము, లొకటి కొకటి యొరయుచు ♦ నుండినడుమఁ
దమ్మితూఁడులలోపలి ♦ దారమేని, పట్టునెడమైన లేకుండఁ ♦ బ్రబలియుండె. 40

హరునిచే నోడియును మారుఁ ♦ డతనికంఠ, పాశములు గాఁగఁ జేసినా ♦ భాసురాంగి
భుజములను గాన దిరిసెన ♦ పూలకంటె, మెత్తని వటంచు నెంతు నా ♦ చిత్తమందు. 41

క్రాలుగుండ్రనిముత్యాల ♦ కంఠసరము, చనులచే నెత్తుగాంచిన ♦ చానమెడయుఁ [లు·
గూడియన్యోన్యమును శోభఁ ♦ గూర్చుచుండఁ, బొందె సమభావమును భూష్య ♦ భూషణము

చపలురాలైన లక్ష్మి దాఁ ♦ జంద్రుఁ జేరి, యనుభవింపదు పద్మగు ♦ ణాళి నచటఁ
గమలమును గూడి చంద్రుని ♦ కాంతిఁ గనదు, కానియుమముఖమును బొంది ♦ కాంచె రెండు.

చిగురు తెల్లనిపువ్వుతోఁ ♦ జేరె నేని, పగడమో మౌక్తికము పొందు ♦ వడసె నేని
యామె చిఱునవ్వు గూడిన ♦ యధరమునకు, నప్పుడవి పోలఁగలవని ♦ చెప్పవచ్చు.

సుధ లొలుకుచుండునట్టు లా ♦ మధురవాణి, కలికిపలుకులు చల్లఁగాఁ ♦ బలికినపుడు
పికము గూయ, నపశ్రుతి ♦ వీణెలోని, శబ్దమట్లది వినుట క ♦ సహ్యమగును. 45

గాలిఁ గదలెడునల్లని ♦ కలువఁబోలు, బెదరుచూపాయతాక్షి యె ♦ వ్విధిని నేర్చె
వాఁడు లేడులు నేర్పెనో ♦ యాఁడులెల్ల, కీమెయే నేర్పియుండునో ♦ యెఱుఁగరాదు.

కాటుకం గొని లోహంపుఁ ♦ గడ్డితోడ, దీర్ఘ మావాలు రేఖగాఁ ♦ దీర్చినట్లు
తనరు పార్వతిబొమలయం ♦ దమ్ముఁ గాంచి, మరుఁడు దనచాపసౌందర్య ♦ మదము వదలె.

పశువులకు లజ్జయే యున్నఁ ♦ బర్వతేంద్రు, పుత్రి దా కేశపాశమ్ము ♦ పొలుపుఁ గాంచి
యాఁడు చవరంపు మెకములు ♦ వీడకున్నె, వాని కుండెడు వాలాభి ♦ మాన మెల్ల. 48

సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్చయేన యథాప్రదేశం వినివేశితేన
సా నిర్మితా విశ్వసృజా ప్రయత్నా దేకస్థసౌన్దర్య దిదృక్షయేవ॥ 49

తాం నారదః కామచరః కదాచిత్ కన్యాం కిల ప్రేక్ష్య పితుః సమీపే
సమాదిదే శైకవధూం భవిత్రీం ప్రేమ్ణా శరీరార్ధహరాం హరస్య॥ 50

గురుః ప్రగల్భేపి వయస్యతోఽస్యాస్తస్థౌ నివృత్తాన్యవరాభిలాషః
ఋతే కృశానోర్న హి మన్త్రపూతమర్హన్తి తేజాంస్యపరాణి హవ్యమ్॥ 51

అయాచితారం నహి దేవమద్రిస్సుతాం ప్రతిగ్రాహయితుం శశాక,
అభ్యర్థనాభఙ్గభయేన సాధు ర్మాధ్యస్థ్య మిష్టేప్యవలమ్బతేఽర్థే॥ 52

య దైవ పూర్వే జననే శరీరం సా దక్షరోషా త్సుదతీ ససర్జ,
తదాప్రభృత్యేవ విముక్తసఙ్గః పతిః పశూనామపరిగ్రహోఽభూత్॥ 53

స కృత్తివాసా స్తపసే యతాత్మా గఙ్గాప్రవాహోక్షిత దేవదారు
ప్రస్థం హిమాద్రేర్మృగనాభిగన్ధి కిఞ్చిత్క్వణత్కిన్నర మధ్యువాస॥ 54

గణా నమేరుప్రసవావతంసా భూర్జత్వచః స్పర్శవతీ ర్దధానాః
మనశ్శిలావిచ్ఛురితా నిషేదుః శైలేయనద్ధేషు శిలాతలేషు॥ 55

తుషారసంఘాతశిలాః ఖురాగ్రై స్సముల్లిఖన్ దర్పకలః కకుద్మాన్
దృష్టః కథఞ్చిద్గవయై ర్వివిగ్నై రసోఢసింహధ్వని రున్ననాద॥ 56

తత్రాగ్నిమాధాయ సమిత్సమృద్ధం స్వ మేవమూర్త్యన్తరమష్టమూర్తిః
స్వయం విధాతా తపసః ఫలానాం కేనాపి కామేన తపశ్చచార॥ 57

అనర్ఘ్య మర్ఘ్యేణ త మద్రినాథః స్వర్గౌకసా మర్చిత మర్చయిత్వా
ఆరాధనా యాస్య సఖీసమేతాం సమాదిదేశ ప్రయతాం తనూజామ్॥ 58

ప్రత్యర్థిభూతా మపి తాం సమాధేః శుశ్రూషమాణాం గిరిశోఽనుమేనే,
వికారహేతౌ సతి విక్రియన్తే యేషాం న చేతాంసి త ఏవ ధీరాః॥ 59

అవచితబలిపుష్పా వేదిసమ్మార్గదక్షా
నియమవిధిజలానాం బర్హిషాం చోపనేత్రీ

అన్నియుపమానవస్తువు ◆ లలవరించి, వానివానికిఁ దగుచోట్ల ◆ వాని నునిచి
నిఖిలసౌందర్యముల నొక్క ◆ నెలవునందె, బ్రహ్మ గనఁగోరినట్లు పా ◆ ర్వతిని జేసె.

నారదుఁడుకామచరుఁడొక్క ◆ నాఁడువేడ్కఁ, దండ్రికడనున్నయకన్య ◆ ధన్యఁగాంచి
యొక్కతే భార్యయయియీమె ◆ యొప్పుప్రేమ, హరునియర్ధాంగము హరించు ◆ నంచుఁ దెలిపె

కాన నెలజవ్వనమున న ◆ క్కన్నె యున్న, వేఱువరునకునై తండ్రి ◆ వెదుక కుండె
భవ్యమంత్రప్రపూత మా ◆ హవ్య మిడఁగ, నగ్ని గానట్టి తేజమ్ము ◆ లర్హమగునె. 51

అడుగ కున్నట్టిహరునిచే ◆ నద్రిరాజు, పుత్రిని గ్రహింపఁజేయఁగాఁ ◆ బూనఁ డయ్యె
వ్యర్థ మగుననుభీతి ని ◆ ష్ప్రార్థమేని, పరుల నడుగరుగా బుధుల్ ◆ స్వయముగాను. 52

పూర్వజన్మానఁ దత్సతి ◆ పూతచరిత, తండ్రి యగుదక్షునకు నల్గి ◆ తనువు వీడ
నాఁటిమండియు సర్వసం ◆ గముల వీడి, యొంటిఁ బశుపతి భార్య లే ◆ కుండ నుండె.

తపము సేయంగ గంగచేఁ ◆ దడియుచుండు, సరళతరులతతి, మృగనాభి ◆ పరిమళమ్ము,
గిన్నరులపాట గలహిమ ◆ వన్నగంబు, నెత్తమును గృత్తివాసుండు ◆ నియతిఁ జేరె. 54

చెలఁగుసురపొన్నపువ్వులు ◆ సిగను దాల్చి, పొలుపుగా భూర్జవల్కల ◆ ములను గట్టి
మణిశిలాగంధము నలంది ◆ గణము లుండె, రాతిపూచేత రాజిల్లు ◆ శాలమీఁద. 55

హిమశిలల గిట్టలం గొట్టి ◆ యెగయఁ ద్రవ్వి, మదమధురనిస్వనముచేతఁ ◆ బొదలువృషము
ప్రబలసింహధ్వనుల కల్గి ◆ ఱంకెవైచెఁ, గడు బెదరి తన్ను వీక్షింప ◆ గవయవితతి. 56

తపములఫలంబులకుఁ దా వి ◆ ధాత యయ్యు, స్వీయరూపాంతరం బగు ◆ వీతిహోత్రు
సమిధ లిడి ప్రజ్వరిలఁ జేసి ◆ శంకరుండు, దేనినో కూర్చి యట సల్పెఁ ◆ దీవ్రతపము.

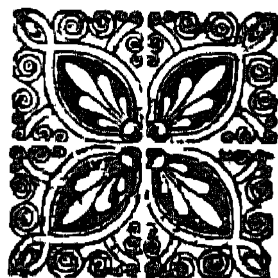
చేరి హిమవంతుఁ డర్ఘ్యంబు ◆ చే ననర్ఘ్యు, దేవపూజ్యుని బూజించి ◆ దేవదేవు
నాహరుని సేవ సేయఁగా ◆ నాత్మసుతను, నియతను సఖీసమేతను ◆ నిలిపె నచట. 58

శూలి తననిష్ఠకుం బ్రతి ◆ కూల యయ్యు, సేవ సల్పెడునకన్య ◆ సేవ కొప్పెఁ
కారణం బుండ వికృతికి ◆ నేరిమనసు, మాఱకుండునో ◆ వారలే ◆ ధీరు లనఁగ. 59

ఉత్పలము. పూలను గోసి తెచ్చి యిడుఁ ◆ బూజకు వేదిని జక్కఁజేసెడున్
జాలినయంతనిష్ఠ కగు ◆ స్వచ్ఛజలంబులు దర్భ లుంచెడున్

గిరిశ ముపచచార ప్రత్యహం సా సుకేశీ
నియమితపరిఖేదా తచ్ఛిరశ్చన్ద్రపాదైః॥ 60

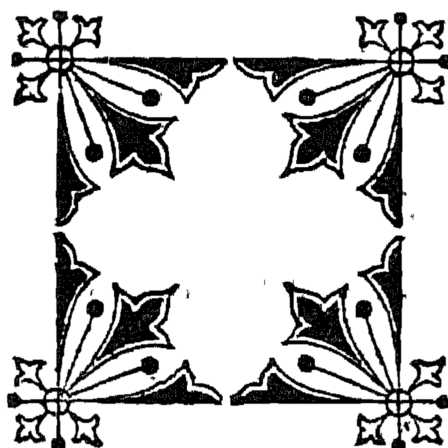
ఇతి శ్రీకాలిదాసకృతౌ కుమారసంభవే మహాకావ్య ఉమోత్పత్తి
ర్నామ ప్రథమస్సర్గః.

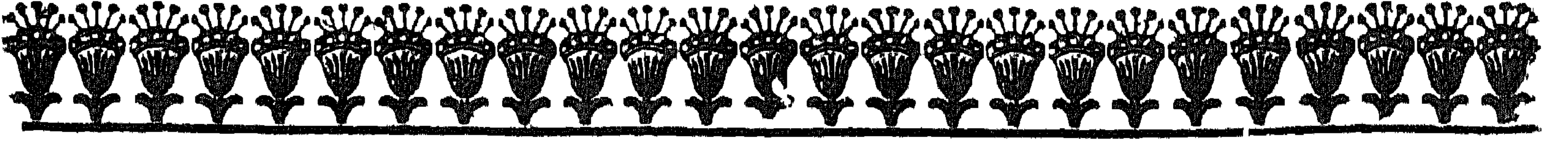

బాల సుకేశి యిట్లు శివుఁ ♦ బ్రత్యహమున్ భజియించుచుండెడుఁగా
శూలిశిరంబునం బొలుచు ♦ సోమునికాంతులు సేదదీర్పఁగాన్. 60

గద్య.

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాఫలిత లలితకవితాకలిత శ్రీరామలక్ష్మాంబా
బుచ్చివేంకయామాత్యతనూజాత సకలసజ్జనవిధేయ ఆదిపూడి
సోమనాథనామధేయప్రణీతం బయినయాంధ్రకుమార
సంభవమ్మునందు నుమోత్పత్తి
యనుప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

కుమారసంభవమ్.

ద్వితీయస్సర్గః.

తస్మిన్ విప్రకృతాః కాలే తారకేణ దివౌకసః
తురాసాహం పురోధాయ ధామ స్వాయంభువం యయుః॥ 1

తేషా మావిరభూ ద్బ్రహ్మా పరిమ్లానముఖశ్రియాం,
సరసాం సుప్తపద్మానాం ప్రాత ర్దీధితిమా నివ॥ 2

అథ సర్వస్య ధాతారం తే సర్వే సర్వతోముఖమ్
వాగీశం వాగ్భి రర్థ్యాభిః ప్రణిప త్యోపతస్థిరే॥ 3

నమ స్త్రిమూర్తయే తుభ్యం ప్రాక్ సృష్టేః కేవలాత్మనే
గుణత్రయవిభాగాయ పశ్చా ద్భేద ముపేయుషే॥ 4

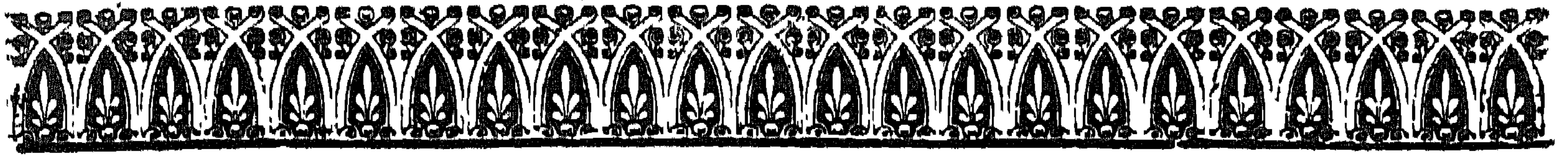
య దమోఘ మపా మన్త రుప్తం బీజ మజ త్వయా,
అత శ్చరాచరం విశ్వం ప్రభవ స్తస్య గీయసే॥ 5

తిసృభి స్త్వ మవస్థాభి ర్మహిమాన ముదీరయన్
ప్రళయస్థితిసర్గాణా మేకః కారణతాం గతః॥ 6

స్త్రీపుంసా వాత్మభాగౌ తే భిన్నమూర్తేః సిసృక్షయా,
ప్రసూతిభాజః సర్గస్య తా వేవ పితరౌ స్మృతౌ॥ 7

స్వకాలపరిమాణేన వ్యస్తరాత్రిందివస్య తే
యౌ తు స్వప్నావబోధౌ తౌ భూతానాం ప్రళయోదయౌ॥ 8

జగద్యోని రయోని స్త్వం, జగదన్తో నిరన్తకః,
జగదాది రనాది స్త్వం, జగదీశో నిరీశ్వరః॥ 9

శ్రీ

కుమారసంభవము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

గీతములు.

శంభు నుమ యిట్లు సేవించు ♦ సమయమందుఁ, దారకాసురుచేత సం♦తాప మొంది
యింద్రుఁ దమ ముందు నిడుకొని♦యెల్లసురలు, దరలిపోయిరి పరమేష్ఠి♦ధామమునకు.
వదనకాంతులు వాడిన ♦ వారలకును, దక్షిణంబున ధాత ప్ర♦త్యక్ష మయ్యె
జలజములు మోడ్చి యుండెడు♦కొలఁకులకును, వేకువను రవి దోఁచెడు♦విధముదోఁప.
అంతఁ బ్రణమిల్లి వాగీశుఁ ♦ డైనవాని, నన్నిదిక్కుల వదనమ్ము ♦ లమరువాని
నెల్లలోకమ్ములను సృజి ♦ యించువాని, సార్థకమ్ముగఁ బొగడిర ♦ య్యమరులెల్ల. 3
ఒకరుఁడవె సృష్టికిని బూర్వ ♦ మొప్పుచుండి, యవలఁ ద్రిగుణవిభాగంబు♦నమరఁజేసి
పడసి భేదంబు మూఁడురూ♦పములఁ దాల్చి, వఱలుచుండెడు నీకిదె ♦ వందనంబు. 4
జననరహితుఁడ వోదేవ ♦ జలమునందు, రిత్త వోనట్టిబీజంబు ♦ విత్తఁగానె
వింత నొదవెఁ జరాచర ♦ విశ్వమెల్లఁ, గానఁ దత్కారణఖ్యాతిఁ ♦ గంటి వీవు. 5
కేవలం బొకరుఁడవె యయ్యు ♦ దేవదేవ!, మూఁడవస్థలయందును ♦ గూడి యుండి
భవ్య మౌనీప్రభావంబు ♦ ప్రకటపఱిచి, స్థితివిలయసృష్టిహేతు వై ♦ చెలఁగు దీవు. 6
స్త్రీపురుషసృష్టి సేయఁగా ♦ రెండుగాను, జీలి చెలఁగెడు నీరెండు ♦ చీలికలకె
సృష్టి సేయంగఁబడు సర్వ ♦జీవులందుఁ, దల్లి యను తండ్రి యనుపేళ్లు♦ చెల్లునండ్రు.
నీదుకాలంబులోపల ♦ నీకు దేవ!, నిద్రగన మేలుకొనఁగను ♦ నియత మైన
రాత్రి దివమును నిర్మిత ♦ ప్రాణులకును, బ్రళయముగ సృష్టిగాఁగను ♦బరిణమిల్లు. 8
కారణము లేనియాజగ ♦ త్కారణుఁడవు, అంతమే లేనియాజగ ♦ దంతకుఁడవు
ఆది లేనట్టియాజగ ♦ దాది వీవు, ఈశ్వరుఁడు లేనియాజగ ♦ దీశుఁ డీవు. 9

ఆత్మాన మాత్మనా వేత్సి, సృజ స్యాత్మాన మాత్మనా,
ఆత్మనా కృతినా చ త్వ, మాత్మ న్యేవ ప్రలీయసే॥ 10
ద్రవ స్సంఘాతకఠినః, స్థూలః సూక్ష్మో, లఘు ర్గురుః,
వ్యక్తో వ్యక్తేతర శ్చాసి, ప్రాకామ్యం తే విభూతిషు॥ 11
ఉద్ఘాతః ప్రణవో యాసాం, న్యాయై స్త్రిభి రుదీరణమ్,
కర్మ యజ్ఞః, ఫలం స్వర్గ, స్తాసాం త్వం ప్రభవో గిరామ్॥ 12
త్వా మామనన్తి ప్రకృతిం పురుషార్థప్రవర్తినీం,
తద్దర్శిన ముదాసీనం త్వా మేవ పురుషం విదుః॥ 13
త్వం పితౄణా మపి పితా, దేవానా మపి దేవతా,
పరతోఽపి పర శ్చాసి, విధాతా వేధసా మపి॥ 14
త్వ మేవ హవ్యం హోతా చ, భోజ్యం భోక్తా చ, శాశ్వతః,
వేద్యం చ వేదితా చాసి, ధ్యాతా ధ్యేయం చ యత్ పరమ్॥ 15
ఇతి తేభ్యః స్తుతీః శ్రుత్వా యథార్థా హృదయఙ్గమాః,
ప్రసాదాభిముఖో వేధాః ప్రత్యువాచ దివౌకసః॥ 16
పురాణస్య కవే స్తస్య చతుర్ముఖసమీరితా
ప్రవృత్తి రాసీ చ్ఛబ్దానాం చరితార్థా చతుష్టయీ॥ 17
స్వాగతం స్వా నధికారాన్ ప్రభావై రవలమ్బ్య వః
యుగప ద్యుగబాహుభ్యః ప్రాప్తేభ్యః ప్రాజ్యవిక్రమాః॥ 18
కి మిదం ద్యుతి మాత్మీయాం న బిభ్రతి యథాపురా
హిమక్లిష్టప్రకాశాని జ్యోతీం షీవ ముఖాని వః? 19
ప్రశమా దర్చిషా మేత దనుద్గీర్ణసురాయుధం
వృత్రస్య హన్తుః కులిశం కుణ్ఠితా శ్రీవ లక్ష్యతే? 20
కిం చాయ మరిదుర్వారః పాణౌ పాశః ప్రచేతసః
మన్త్రేణ హతవీర్యస్య ఫణినో దైన్య మాశ్రితః? 21
కుబేరస్య మనశ్శల్యం శంస తీవ పరాభవం
అపవిద్ధగదో బాహు ర్భగ్నశాఖ ఇవద్రుమః॥ 22

నిన్నుఁ దెలియుచు నుందువు ♦ నీకు నీవె, నిన్ను సృజియించుకొందువు ♦ నీకు నీవె
యన్ని సామర్థ్యములు నీకు ♦ నమరి యుంట, నందుచుందువు లయము నీ♦యందు నీవె.

నీవె కఠినంబు ద్రవమును ♦ నీవె లఘువు, నీవె స్థూలంబు సూక్ష్మంబు ♦ నీవె గురువు
ఎల్లకారణకార్యమ్ము ♦ లీవె యగుచుఁ, బూనియుందువు స్వేచ్ఛ వి♦భూతులందు. 11

ఆదియం దోంకృతిని గాంచి ♦ యలరునట్టి, మువ్వితము లైనస్వరములు ♦ పొదలునట్టి
జన్న మేకార్యమై మఱి ♦ స్వర్గసుఖమె, ఫలముగలయట్టివారికెల్ల ♦ ప్రభుఁడ వీవు. 12

భోగమోక్షార్థములయందుఁ ♦ బురుషుఁ గొలుచు, ప్రకృతి నీవని కొందఱు ♦ పలుకుచుంద్రు
తాను కూటస్థుఁడై యుండి ♦ దానిఁ జూచు, పురుషుఁ డీవని కొందఱు ♦ బుద్ధిఁ గాంత్రు.

పితరు లందఱికినిగూడఁ ♦ బితవు నీవు, దేవతల కందఱికిఁగూడఁ ♦ దేవుఁ డీవు
ధాత లందఱి కరయ వి♦ధాత వీవు, దలఁపునకు మీఱు నాపరా♦త్పరుఁడ వీవు. 14

నీవె హవ్యమ్ము నిత్యుఁడౌ ♦ నీవె హోత, నీవె భోజ్యమ్ము మఱియును ♦ నీవె భోక్త
నీవె వేద్యమ్ము తలఁపఁగా ♦ నీవె వేత్త, నీవె పరమైన ధ్యేయమ్ము ♦ నీవె ధ్యాత. 15

ఇట్లు పొగడంగ సత్యముల్ ♦ హృద్యతరము, లైనవినుతుల నాలించి ♦ యవ్విధాత
యెంతయుఁ బ్రసన్నమతి యయి ♦ యిట్లు పలికె, వినఁగ వేడుక పడుచుండ ♦ వేల్పులెల్ల.

అప్పురాణకవీంద్రుని ♦ వై వెలుంగు, నాలుగుముఖమ్ములం దుండి ♦ లీల వెడలి
నాలుగువిధమ్ములను గల్గి ♦ క్రాలుచుండు, భాష సార్థకభావంబు ♦ వడసి వఱలె. 17

ప్రబల మావిక్రమంబుచే ♦ వఱలుచుండి, కాడివంటిభుజమ్ములఁ ♦ గ్రాలుచుండి
మీపదవులందు దక్షులై ♦ మెలఁగుమీర, లేక సమయాన వచ్చితి♦రేమి సుఖమె ?

మంచుచేఁ దమకాంతులు ♦ మందగిలిన, చుక్కలట్టులు మీమోము♦లకటకట
పూర్వమట్టులు దమతమ ♦ పూర్ణకాంతి, వెలుఁగకున్న వవేలొకో ♦ వేల్పులార! 19

అతులదివ్యప్రభాచ్ఛట ♦ లడఁగిపోయి, చిత్రసురచాపకాంతులఁ ♦ జిమ్మకుండు
వృత్రసంహారకులిశంబు ♦ విధ మదేమొ, మొనలు చెడిమొక్కవోయెనో ♦ యనఁగఁ దోఁచె.

అరుల కెంతేయు దుర్వార ♦ మైనయట్టి, యీవరుణపాశ మేలొకో ♦ యేపుదక్కి
మంత్రమునఁ గట్టువడి వీర్య ♦ మహిమ చెడిన, నాగమట్టులు విన్నద♦నంబుఁ దాల్చె.

శాఖ విరిగినవృక్షమ్ము ♦ సరణి నుండు, గద దొరంగినయక్షేశు ♦ కరముఁ జూడ
నతనిహృదయంబునకు శల్య ♦ మట్టు లుండు, భంగపాటును దెలిపెడు♦ పగిది ను[illegible]

యమోపి విలిఖ౯ భూమిం దణ్డే నాస్తమితత్విషా
కురుతేస్మి న్నమోఘేపి నిర్వాణాలాతలాఘవమ్॥ 23

అమీ చ కథ మాదిత్యాః ప్రతాపక్షతిశీతలాః
చిత్రన్యస్తా ఇవ గతాః ప్రకామాలోకనీయతామ్॥ 24

పర్యాకులత్వా న్మరుతాం వేగభఙ్గోనుమీయతే,
అమ్భసా మోఘసంరోధః ప్రతీపగమనా దివ॥ 25

ఆవర్జితజటామౌళివిలమ్బి శశికోటయః
రుద్రాణా మపి మూర్ధానః క్షతహుంకారశంసినః॥ 26

లబ్ధప్రతిష్ఠాః ప్రథమం యూయం కిం బలవత్తరైః
అపవాదై రి వోత్సర్గాః కృతవ్యావృత్తయః పరైః? 27

త ద్బ్రూత వత్సాః కి మితః ప్రార్థయధ్వం సమాగతాః;
మయి సృష్టి ర్హి లోకానాం రక్షా యుష్మా స్వవస్థితా॥ 28

తతో మన్దానిలోద్ధూత కమలాకర శోభినా
గురుం నేత్రసహస్రేణ చోదయామాస వాసవః॥ 29

స ద్వినేత్రం హరే శ్చక్షు స్సహస్రనయనాధికం
వాచస్పతి రువా చేదం ప్రాఞ్జలి ర్జలజాసనమ్॥ 30

ఏవం య దాత్థ భగవ న్నామృష్టం నః పరైః పదం,
ప్రత్యేకం వినియుక్తాత్మా కథం న జ్ఞాస్యసి ప్రభో? 31

త్వయా దత్తవరోదీర్ణ స్తారకాఖ్యో మహాసురః
ఉపప్లవాయ లోకానాం ధూమకేతు రి వోత్థితః॥ 32

పురే తావన్త మే వాస్య తనోతి రవి రాతపం
దీర్ఘికాకమలోన్మేషో యావన్మాత్రేణ సాధ్యతే॥ 33

సర్వాభిః సర్వదా చన్ద్ర స్తం కలాభి ర్నిషేవతే,
నాదత్తే కేవలాం లేఖాం హరచూడామణీకృతామ్॥ 34

వ్యావృత్తగతి రుద్యానే కుసుమస్తేయసాధ్వసాత్
న వాతి వాయు స్తత్పార్శ్వే తాలవృన్తానిలాధికమ్॥ 35

నొక్కఁడౌనట్టి దయ్యాను ♦ దక్కిఁ శోభ, యున్న తనచేతిదండమ్ము ♦ నుర్వి యముఁడు
గీచి దైన్యంబు దానికిఁ ♦ గీలుకొలుప, నాఁటిపోయినకొఱవియో ♦ యనఁగ దోఁచె.

భాస్కరులు వీసు దమప్రతా ♦ పములువోయి, చల్లఁదనమును గాంచియీ ♦ చందమునను
జిత్రలిఖితంబులైనట్టి ♦ చిత్రభాను, లట్లు కనులకు గోచరం ♦ బైరిదేమి? 24

వతవవేగము వెన్కకుఁ ♦ దిరిగెనేని, యడ్డ మేదియు వచ్చిన ♦ దంచుఁ దోఁచు
పగిది నీ వాయువులు తడఁ ♦ బడుట చూడ, నడ్డ మేదియొ కలిగిన ♦ దంచుఁ దోఁచె.

వాలి జడగుంపు వానిలోఁ ♦ గ్రాలుచున్న, బాలశశిరేఖ లెంతయు ♦ వ్రేలుచుంటఁ
జాటుచున్నవి యీరుద్ర ♦ కోటి సేయు, హూంకృతికిఁగూడ భంగపా ♦ టొదవెనంచు.

విధులలోపల సామాన్య ♦ విధులమహిమ, మించెడువిశేషవిధు లాక్ర ♦ మించునట్లు
గౌరవము గన్నమీయధి ♦ కారములను, మిమ్ము మించినవా రాక్రి ♦ మించినారె. 27

ఎల్లరును గూడి యిట్టు లో ♦ పిల్లలార!, యేమి వేఁడంగ వచ్చితి ♦ రిటకుఁ జెప్పుఁడు
అఖిలజగములసృష్టి నా ♦ యందువలెనె, పెంచుభారంబు మీయందుఁ ♦ బెట్టఁబడియె.

అనిన బ్రహ్మకు వజ్రి మం ♦ దానిలమునఁ, గదలుకమలాకరముశోభఁ ♦ గాంచి వెలఁగు
వేయిచూపులతోడను ♦ వేడ్కమీఱ, గురుని బ్రత్యుత్తరము నియ్యఁ ♦ గొలిపె నంత. 29

వేయికన్నులవానికి ♦ వేయికనుల, కంటె మించినయిరుకనుల్ ♦ కలిగి వెలుఁగు
నాబృహస్పతి మోడ్చి హ ♦ స్తాబ్జయుగము, నన్నలువ కెవ్విధంబున ♦ విన్నవించె. 30

నీవు చెప్పినదెంతయు ♦ నిక్కువంబు, వైరులను జేరె మాయధి ♦ కారమెల్ల
నెల్లపురుషులయందుండి ♦ యెఱుఁగ వెట్టు, లోప్రభూ? భగవానుఁడా! ♦ యోవిధాత

నీవరంబున గర్వించి ♦ దేవదేవ, తారకాఖ్యధరించిన ♦ దానవుండు
ధూమకేతువువిధమునఁ ♦ దోఁచినాఁడు, లేచినాఁడు జగంబుల ♦ వేఁచినాఁడు. 32

వీని పురమందు సూర్యుండు ♦ విబుధవర్య, యబ్జములు డిగ్గియలయందు ♦ నలరుటకును
నెంత మాత్రము వలయునో ♦ యంతయెండఁ, గాచునేకాని యెక్కువఁ ♦ గాయకుండు.

శివునిశిరమున మణియయి ♦ వెలఁగుచుండు, నొక్కకళమాత్రమును వీడి ♦ యొద్దఁ జేరి
సర్వదా సర్వకళలచేఁ ♦ జంద్రుఁ డతని, సేవ మెలఁకువఁ దప్పక ♦ సేయుచుండు. 34

పూల దొంగిలు నేరము ♦ మోపునేమొ, యనెడుభయమున వాయువు ♦ ద్యానవనిని
దిరుగుటలు మాని యాతని ♦ సరసఁ జేరి, వీవనకు మించు గాలిని ♦ వీవకుండు. 35

పర్యాయసేవా ముత్సృజ్య పుష్పసంభారతత్పరాః
ఉద్యానపాలసామాన్య మృతవః షట్త ముపాసతే॥

త స్యోపాయనయోగ్యాని రత్నాని సరితాం పతిః
కథ మ ప్యమ్భసా మన్త రానిష్పత్తేః ప్రతీక్షతే॥

జ్వలన్మణిశిఖాశ్చైనం వాసుకిప్రముఖా నిశి
స్థిరప్రదీపతా మేత్య భుజఙ్గాః పర్యుపాసతే॥

తత్కృతానుగ్రహాపేక్షీ తం ముహు ర్దూతహారితైః
అనుకూలయ తీన్ద్రోఽపి కల్పద్రుమవిభూషణైః॥

ఇత్థ మారాధ్యమానోఽపి క్లిశ్నాతి భువనత్రయం,
శామ్యేత్ ప్రత్యపకారేణ నోపకారేణ దుర్జనః॥

తే నామరవధూహస్తైః సదయాలూనపల్లవాః
అభిజ్ఞా శ్ఛేదపాతానాం క్రియన్తే నన్దనద్రుమాః॥

వీజ్యతే స హి సంసుప్తః శ్వాససాధారణానిలైః
చామరైః సురబన్దీనాం బాష్పశీకరవర్షిభిః॥

ఉత్పాట్య మేరుశృఙ్గాణి క్షుణ్ణాని హరితాం ఖురైః
ఆక్రీడపర్వతా స్తేన కల్పితాః స్వేషు వేశ్మసు॥

మన్దాకిన్యాః పయః శేషం దిగ్వారణమదావిలం
హేమామ్భోరుహసస్యానాం తద్వాప్యో ధామ సాంప్రతమ్॥

భువనాలోకనప్రీతిః స్వర్గిభి ర్నానుభూయతే
ఖిలీభూతే విమానానాం తదాపాతభయా త్పథి॥

యజ్వభి స్సంభృతం హవ్యం వితతే ష్వధ్వరేషు నః
జాతవేదోముఖా న్మాయీ మిషతా మాచ్ఛినత్తి సః॥

ఉచ్చై రుచ్చైఃశ్రవా స్తేన హయరత్న మహారి చ
దేహబద్ధ మి వేన్ద్రస్య చిరకాలార్జితం యశః॥

తస్మి న్నుపాయాః సర్వే నః క్రూరే ప్రతిహతక్రియాః,
వీర్యవన్త్యౌషధా నీవ వికారే సాన్నిపాతికే॥

ఒకటితరువాత నొకటిగా ♦ నొప్పుగతిని, మాని ఋతుషట్క మొకట ♦ వానిసేవ
సేయుచుండును బువ్వుల ♦ సేకరించు, తోఁటమాలులతోఁ బాటు ♦ పాటుపడుచు. 36

అతనికిఁ గానుకగాఁ దగు ♦ నమలమణులఁ, బూర్ణ మైనట్టిసమృద్ధిని ♦ బొంగువాఁకఁ
గాచుచుండును నీళ్లలోఁ ♦ దాఁచి యుంచి, నదులపతియైనవాఁడు ర♦త్నాకరుండు. 37

వెలుఁగుచుండెడుమణులను ♦ దలలఁ దాల్చి, వాసుకియె యాదిగాఁగల ♦ ఫణులుదరిని
నిలిచి రాత్రుల నాతనిఁ ♦ గొలుచుచుండు, రాతిపోనట్టిదీపాల ♦ యంద మొంది. 38

వానిదయఁ గోరి మాటికి ♦ వజ్రపాణి, కల్పతరువులలోపలఁ ♦ గలిగి మిగులఁ
జెలఁగుభూషల దూతల ♦ చేతఁ బంపి, తనకు ననుకూలముగఁ జేసి ♦ కొనుచు నుండు.

నిలువ కందఱు నిర్విధిఁ ♦ గొలుచుచున్న, ముజ్జగంబులఁ బీడలోఁ ♦ ముంచుచుండు
నవని దుష్టుండు కీడుచే ♦ నణఁగుఁ గాని, మంచిచే నెన్నఁడేని శ ♦ మింపఁగలఁడె? 40

ఎంతయోజాలి దేవతా ♦ కాంత లెపుడు, పల్లవమ్ములఁ గోసెడు ♦ పాదపములు
వానిచేతను నందన ♦ వనమునందు, నఱకుదెబ్బలఁ గాంచుచుఁ ♦ బొరలెఁ గ్రింద॥ 41

అతఁడు నిద్రించుచుండెడు ♦ నపుడు కూడఁ, దగినయూపిరిగాలియుఁ ♦ దగినయశ్రు
బిందువులతోడఁ జామరాల్ ♦ వీచుచుండ్రి, వాఁడు చెఱగొన్న దేవతా ♦ వనిత లెల్ల.

భానుగుప్తాలడెకరల ♦ వలన నలఁగు, మేరుశృంగాళి పెకలించి ♦ మించి వాఁడు
కేళి కనువగుపర్వత ♦ పాళి గాఁగ, నిలుపుకొన్నాఁడు తనవగు ♦ నిలయములను. 43

పైరు చేయంగఁబడుటకై ♦ పైఁడితమ్ము, లతనిబావులె నెలవుగా ♦ నందుఁ జేర
దిక్కరులదానధారచేఁ ♦ దేట చెడిన, నీరుమాత్రమె మిన్నేట ♦ నిలిచె నిపుడు. 44

వాఁడు గగన మీఁదఁ బడునను ♦ భయముచేతఁ, బాడుపడియుండునువిమాన ♦ పథముగాన
ననుభవింపరు లోకముల్ ♦ గనెడుప్రీతి, దేవలోకంబునందలి ♦ దేవతాళి. 45

యజ్ఞ మొనరించువారలు ♦ యజ్ఞమందు, హవ్యమిడ మాకునోరయి ♦ యలరుచుండు
నగ్నినుండియె వాఁడు మా ♦ యావియసుర, యొడిసికొనుచుండు ఖిన్నులౌ ♦ చుండ మేము.

చిరతరంబుగ నింద్రుఁ డా ♦ ర్జించినట్టి, కీర్తి మూర్తీభవించిన ♦ క్రియను గ్రాలి
చాల నెత్తుగఁ బొల్చి ను ♦ చ్చైశ్శ్రవాఖ్య, వాజిరాజంబు వానిచేఁ ♦ బట్టుపడియె. 47

క్రూరుఁ డగువానిమీఁదను ♦ గొలిపినట్టి, యధికతరములు మాయుపా ♦ యంబులెల్ల
సన్నిపాతజ్వరంబుపై ♦ సారెపుప్పు, నౌషధము లట్లు వ్యర్థంబు ♦ లగుచుఁ జనియె. 48

జయాశా యత్ర చాస్మాకం ప్రతిఘాతోత్థితార్చిషా
హరిచక్రేణ తే నాస్య కణ్ఠే నిష్క మి వార్పితమ్॥ 49

తదీయా స్తోయదే ష్వద్య పుష్కరావర్తకాదిషు
అభ్యస్యన్తి తటాఘాతం నిర్జితైరావతా గజాః॥ 50

త దిచ్ఛామో విభో స్రష్టుం సేనాన్యం తస్య శాన్తయే,
కర్మబన్ధచ్ఛిదం ధర్మం భవ స్యేవ ముముక్షవః॥ 51

గోప్తారం సురసైన్యానాం యం పురస్కృత్య గోత్రభిత్
ప్రత్యానేష్యతి శత్రుభ్యో బన్దీ మివ జయశ్రియమ్॥ 52

వచ స్యవసితే తస్మిన్ ససర్జ గిర మాత్మభూః,
గర్జితానన్తరాం వృష్టిం సౌభాగ్యేన జిగాయ యా॥ 53

సంపత్స్యతే వః కామోయం, కాలః కశ్చిత్ ప్రతీక్ష్యతాం,
న త్వస్య సిద్ధౌ యాస్యామి సర్గవ్యాపార మాత్మనా॥ 54

ఇతః స దైత్యః ప్రాప్తశ్రీ ర్నేత ఏ వార్హతి క్షయం,
విషవృక్షోపి సంవర్ధ్య స్వయం ఛేత్తు మసాంప్రతమ్॥ 55

వృతం తే నేద మేవ ప్రాఙ్మయా చాస్మై ప్రతిశ్రుతం,
వరేణ శమితం లోకా నలం దగ్ధుం హి తత్తపః॥ 56

సంయుగే సాంయుగీనం త ముద్యన్తం ప్రసహేతకః,
అంశా దృతే నిషిక్తస్య నీలలోహితరేతసః? 57

స హి దేవః పరం జ్యోతి స్తమఃపారే వ్యవస్థితమ్,
పరిచ్ఛిన్నప్రభావర్ధి ర్న మయా న చ విష్ణునా॥ 58

ఉమారూపేణ తే యూయం సంయమస్తిమితం మనః
శంభో ర్యతధ్వ మాక్రష్టు మయస్కాన్తేన లోహవత్॥ 59

ఉభే ఏవ క్షమే వోఢు ముభయో ర్బీజ మాహితం,
సా వా శంభో స్తదీయా వా మూర్తి ర్జల మయీ మమ॥ 60

త స్యాత్మా శితికణ్ఠస్య సైనాపత్య ముపేత్య వః
మోక్ష్యతే సురబన్దీనాం వేణీ ర్వీర్యవిభూతిభిః॥ 61

మఱల లెగయంగ విజయాశ ♦ మాకుఁ గలుగ, బ్రయ్యగా నెత్తి విష్ణుండు♦వైచినట్టి
యమ్మహాచక్ర మాతని ♦ యఱుతయందు, వింతపతకంబురీతిని ♦ బ్రేలఁదొడఁగె. 49

ఇంద్రుఁ డైరావతము నెక్కి ♦ యెసఁగుచుండు, వానిగజములు పుష్కరా ♦ వర్తకాది
మేఘతతులను డీకొని ♦ మించి యిపుడు, వప్రకేళిని స్వేచ్ఛ నే ♦ ర్వంగఁ దొడఁగె.

మోక్షకాంక్షులు సంసృతి♦పాలియుకొఱకుఁ, గర్మబంధంబుఁ దెగఁద్రుంచు♦ధర్మమెట్లు
కోరుచుందురో మే మట్లు ♦ తారకాఖ్యుఁ, గూల్చు సేనానిఁ బుట్టింపఁ ♦ గోరినాము.

సురలసైన్యంబు గాపాడు♦శూరు నెవని, ముందునిడుకొని వైరుల ♦ యందు నుండి
చెఱగొనినదానివలె జయ ♦ శ్రీని మరల, వజ్రి తేఁగల్గునో యట్టి ♦ వాని నిమ్ము. 52

అంచు గురువు ముగింప న ♦ నంతరమున, బ్రహ్మదేవుఁ డొనర్చె సం ♦ భాషణంబు
నురుముతరువాతఁ గలిగెడు ♦నురుసువృష్టి, యందమును మించుచుండ నా♦నందముగను.

వినుఁడు మీకోరికి యిది నెఱ♦వేఱఁగలదు, కొంతకాలము మీరోర్చు♦కొనఁగవలయు
దీనిసమకూర్చుటకుఁ గాను ♦ బూనలేను, స్వయముగా సృష్టి సేయువ్యా♦పార మేను.

కలిగె సిరి వాని కిటనుండి♦కాన వాఁడు, క్షయము నిటనుండియే పొందఁ♦గాదుకాదు
తాను పెంచినయది విష ♦ తరువె యేని, దాని స్వయముగనఱుకంగఁ ♦ దగదు తగదు.

వాఁడు నేఁ జెప్పఁబోయెడు ♦ వరమె తొల్లిఁ, గోరి నాచేత నెరవేర్చు♦కొనియె దాని
జగములెల్లను గాల్పంగఁ ♦ జాలువాని, తపము నాపరమునఁగా దె♦యుపశమిల్లె. 56

క్షేత్రమును బొందినట్టియా ♦ శివునివైన, వీర్యభాగంబు దప్ప నే ♦ వీరుఁడైన
రణమునకుఁ బూని దక్షుఁడై♦క్రాలువాని, నెదురుకొని నిల్చి పోల్చి జ♦యింపలేఁడు.

దేవుఁడు శివుండు తమముపైఁ♦దేజరిల్లు, సత్త్వమజ్యోతిరూప మై ♦ యొప్పుచుండు
నతనిమహిమ నెఱుంగశ ♦ క్యంబు గాదు, నాకుఁగాని మహావిష్ణు ♦ నకునుగాని. 58

నిశ్చలసమాధిలోపల ♦ నిలిచి యుండు, శూలిమనసును బార్వతి ♦ సొబగుచేత
నినుము సూదంటుఱాతిచే ♦ నెట్లొ యట్లు, లాగయత్నంబు సేయుఁడు♦బాగుగాను. 59

ఇర్వురము మే మొసంగెడు ♦ నిద్ధతేజ, మోర్వఁజాలినయట్టివా ♦ రిర్వ రుండ్రి
హరునితేజముఁ దాలుచు ♦ నద్రితనయ, పూనునాతేజు శివురూప ♦ మైనజలము. 60

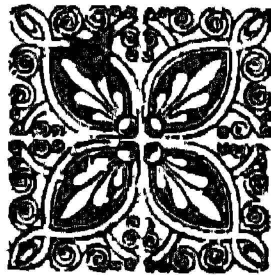
అగరళకంఠునాత్మజుఁ ♦ డైనవాఁడు, మీకు సేనాధిపతి గాఁగ ♦ మీరు శౌర్య
సంపదల నొప్పి చెఱఁబడ్డ ♦ స్వర్గసతుల, జడలు గట్టినముడి విప్పి ♦ సంతసింత్రు. 61

ఇతి వ్యాహృత్య విబుధాన్ విశ్వయోని స్తిరోదధే;
మన స్యాహిత కర్తవ్యాః తేపి దేవా దివం యయుః॥ 62

తత్ర నిశ్చిత్య కందర్ప మగమత్ పాకశాసనః
మనసా కార్యసంసిద్ధా త్వరాద్విగుణరంహసా॥ 63

అధ స లలితయోషిద్భ్రూలతాచారుశృఙ్గం
రతివలయపదాఙ్కే చాప మాసజ్య కణ్ఠే,
సహచర మధు హస్తన్యస్త చూతాఙ్కురాస్త్రః
శతమఖ ముపతస్థే ప్రాఞ్జలిః పుష్పధన్వా॥ 64

ఇతి శ్రీకాలిదాసకృతౌ కుమారసంభవే మహాకావ్యే బ్రహ్మ
సాక్షాత్కారో నామ ద్వితీయస్సర్గః.

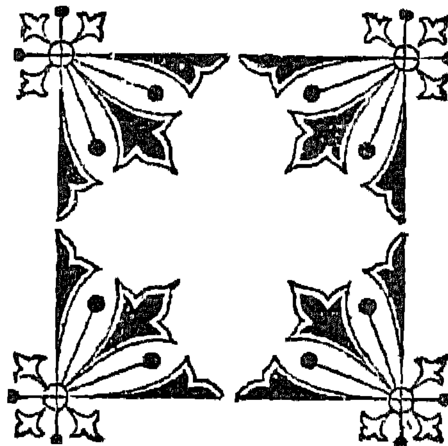
ఇట్లు సురలకుఁ దెల్పి య♦దృశ్యుఁ డయ్యె, విశ్వకారణమూర్తి యై♦ వెలుఁగు బ్రహ్మ
దేవతలు గూడఁ బ్రీతితో ♦ దివికిఁ జనిరి, మనసులను జేయవలసిన ♦ పనుల నునిచి. 62

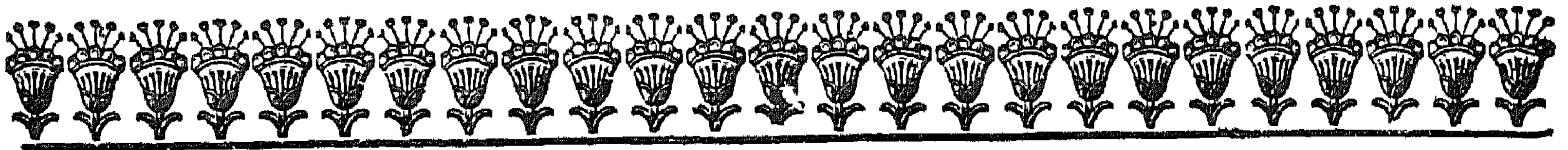
శంభుమనమును లాగంగఁ ♦ జాలు నొకరు, చిత్తజుఁడె యంచుఁ గార్యసం♦సిద్ధిలోని
తమిని రెట్టింపువడిగొన్న ♦ తలఁపులోన, జంభశాసనుఁ డాస్మరు ♦ సంస్మరించె. 63

చంపకము. రతికరకంకణాంకముల ♦ రాజిలు కంఠమునందు నందమా
సతిఁ గొమతీఁగెఁ బోల్కొమల ♦ సంగతి నొప్పెడు విల్లు దాల్చి యం
చితశరచూతపల్లవము ♦ చేరి చరించు వసంతు చేతిలో
హితమతిఁ బెట్టి పూవిలుతుఁ ♦ డింద్రుని జేరెను గేలు మోడ్పుతోన్. 64

గద్య.

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత లలితకవితాకలిత శ్రీరామలక్ష్మాంబా
బుచ్చివేంకయామాత్యతనూజాత సకలసజ్జనవిధేయ ఆదిపూడి
సోమనాథనామధేయప్రణీతం బయిన యాంధ్రకుమార
సంభవమునందు బ్రహ్మసాక్షాత్కార
మను ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

కుమారసంభవమ్.

తృతీయస్సర్గః.

తస్మిన్ మఘోన స్త్రిదశాన్ విహాయ సహస్ర మక్ష్ణాం యుగపత్ పపాత,
ప్రయోజనాపేక్షితయా ప్రభూణాం, ప్రాయ శ్చలం గౌరవ మాశ్రితేషు॥ 1
స వాసవే నాసనసన్నికృష్ట మితో నిషీ దేతి విసృష్టభూమిః
భర్తుః ప్రసాదం ప్రతిగృహ్య మూర్ధ్నా వక్తుం మిథః ప్రాక్రమ తైవ మేనమ్॥ 2
ఆజ్ఞాపయ జ్ఞాతవిశేష పుంసాం లోకేషు యత్ తే కరణీయ మస్తి ?
అనుగ్రహం సంస్మరణప్రవృత్త మిచ్ఛామి సంవర్ధిత మాజ్ఞయా తే॥ 3
కే నాభ్యసూయా పదకాఙ్క్షిణా తే నితా న [illegible] తపోభిః ?

స్య నిదేశవర్తీ॥ 4

ప్రపన్నః ?

ాత్మైః॥ 5

స్తే

ప్రవృద్ధః ? 6

పరివిష్టాం

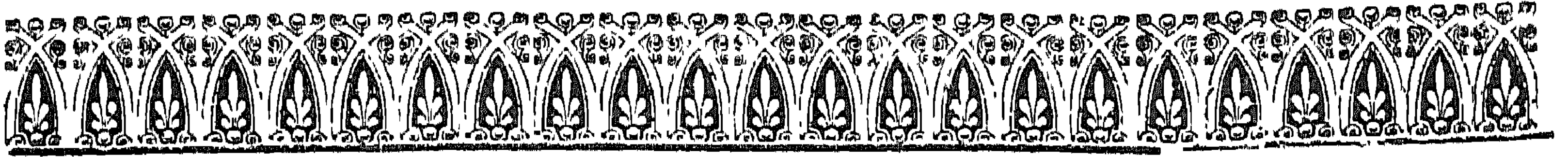
బాహుమ్॥ 7

వధూతః ?

శరీరమ్॥ 8

రాఠిః

నాభ్యః ? 9

శ్రీ

కుమారసంభవము.

తృతీయాశ్వాసము.

గీతములు.

వజ్రిచూపులు వేయియు ♦ వదలిసురల, వచ్చి మరుపయి నొక్కట ♦ వాలె నపుడు
ప్రభులకుఁ బ్రయోజనముఁబట్టి ♦ ప్రాయికముగ, గౌరవంబాశ్రితులయందు ♦ మాఱుఁగాదె.
తనదు సింహాసనము చెంతఁ ♦ దావు చేసి, యిచటఁ గూర్చుండు మని తెల్పి ♦ నింద్రుదయను
నాదలఁ గ్రహించి కాముఁ డే ♦ కాంతమందు, శక్రుతో నిట్లు పల్కె ను ♦ పక్రమించె.
పురుషబలతారతమ్యమ్ము ♦ లెఱుఁగు దీవు, తెలుపు జగముల నే నేమి ♦ సలుపవలయుఁ
దలఁచి నాయందుఁ జూపిన ♦ దయను నీవు, నాజ్ఞ చేఁ బెంపవేఁ డెద ♦ సమరవర్య! 3
ఎవఁడు దీర్ఘతపంబున ♦ నింద్రపదవిఁ, గోరి నీకు నసూయను ♦ గొలిపెఁ జెపుమ
శరము గూర్చినయీ నాదు ♦ చాపమునకు, గురిగఁ జేసెద నాతనిఁ ♦ గులిశపాణి. 4
ఎవఁడు నీమెప్పిదము లేక ♦ భవభయమున, ముక్తిమార్గము గొనెఁ దెల్పు ♦ పూనివానిఁ
జిత్రముగను బొమల్ ద్రిప్పి ♦ చెలఁగుసతుల, యోరచూపుల బంధించి ♦ యుంతుఁ జిరము.
నీరిపు వెవండు? శుక్రుచే ♦ నీతి నేర్చి, క్రాలు నేనియు విషయరా ♦ గమ్ము గొలిపి
వానిధర్మార్థములు రెండు ♦ వ్రిచ్చి వైతు, వరద యేటిలటమ్ముల ♦ వ్రిచ్చునట్లు. 6
తనసొబగుచేత నీదు డెం ♦ దమును గలఁచు, దృఢపతివ్రత గలదేని ♦ తెలుపు తాసె
సిగ్గు విడనాడి భుజముల ♦ చేత నిన్ను, గౌగలింపంగఁ జేసెదఁ ♦ గాంతు దీర. 7
కాముకులతప్పిదముచేసి ♦ కాళ్లఁ బడిన, నిన్ను నెవ్వతె కనలి మ ♦ న్నింపకుండు
దానిఁ జేసెదఁ దాపసం ♦ తప్త గాఁగఁ, దలిరుసెజ్జకు శరణొందు ♦ దానిఁ గాఁగ.
విశ్రమించుత వజ్రమ్ము ♦ వీరవర్య!, మచ్ఛరంబుల భుజవీర్య ♦ మహిమ చెడని
దేవరిపుఁ డేఁడి? యలుకకె ♦ మ్మోవు లదరు, స్త్రీలకునుగూడ భయపడఁ ♦ జేయువాఁడ.

తవ ప్రసాదాత్ కుసుమాయుధోఽపి సహాయ మేకం మధు మేవ లబ్ధ్వా
కుర్యాం హర స్యాపి పినాకపాణేః ధైర్యచ్యుతిం ; కే మమ ధన్వినోఽన్యే ? 10

అథోరుదేశా దవతార్య పాద మాక్రాన్తి సంభావితపాదపీఠం
సంకల్పితార్థే వివృతాత్మశక్తి మాఖణ్డలః కామ మిదం బభాషే॥ 11

సర్వం సఖే త్వ య్యుపపన్న మేత దుభే మ మాస్త్రే కులిశం భవాం శ్చ
వజ్రం తపోవీర్యమహత్సు కుణ్ఠం, త్వం సర్వతోగామి చ సాధకం చ॥ 12

అవైమి తే సార, మతః ఖలు త్వాం కార్యే గురుణ్యాత్మసమం నియోక్ష్యే;
వ్యాదిశ్యతే భూధరతా మవేక్ష్య కృష్ణేన దేహోద్వహనాయ శేషః॥ 13

ఆశంసతా బాణగతిం వృషాఙ్కే కార్యం త్వయా నః ప్రతిపన్నకల్పం,
నిబోధ యజ్ఞాంశభుజా మిదానీ ముచ్చై ర్ద్విషా మీప్సిత మేత దేవ॥ 14

అమీ హి వీర్యప్రభవం భవస్య జయాయ సేనాన్య ముశన్తి దేవాః,
స చ త్వదేకేషునిపాతసాధ్యో బ్రహ్మాఙ్గభూ ర్బ్రహ్మణి యోజితాత్మా॥ 15

తస్మై హిమాద్రేః ప్రయతాం తనూజాం యతాత్మనే రోచయితుం యతస్వ
యోషిత్సు తద్వీర్యనిషేకభూమిః సైవ క్షమే త్యాత్మభు వోపదిష్టమ్॥ 16

గురో ర్నియోగా చ్చ నగేన్ద్రకన్యా స్థాణుం తపస్యన్త మధిత్యకాయామ్
అన్వాస్త ఇ త్యప్సరసాం ముఖేభ్యః శ్రుతం మయా మత్ప్రణిధిః సవర్గః॥ 17

త ద్గచ్ఛ సిద్ధ్యై, కురు దేవకార్య, మర్థోఽయ మర్థాన్తరభావ్య ఏవ,
అపేక్షతే ప్రత్యయ ముత్తమం త్వాం బీజాఙ్కురః ప్రాగుదయా దివామ్భః॥ 18

తస్మిన్ సురాణాం విజయాభ్యుపాయే త వైవ నా మాస్త్రగతిః, కృతీ త్వమ్,
అ ప్యప్రసిద్ధం యశసే హి పుంసా మనన్యసాధారణ మేవ కర్మ॥ 19

సురాః సమభ్యర్థయితార ఏతే, కార్యం త్రయాణా మపి విష్టపానామ్,
చాపేన తే కర్మ, న చాతిహింస్ర, మహో బ తాసి స్పృహణీయవీర్యః॥ 20

మధు శ్చ తే మన్మథ సాహచర్యా దసా వనుక్తోఽపి సహాయ ఏవ ;
సమీరణో నోదయితా భ వేతి వ్యాదిశ్యతే కేన హుతాశనస్య ? 21

త థేతి శేషా మివ భర్తు రాజ్ఞా మాదాయ మూర్ధ్నా మదనః ప్రతస్థే ;
ఐరావతాస్ఫాలనకర్కశేన హస్తేన పస్పర్శ తదఙ్గ మిన్ద్రః॥ 22

నేను గుసుమాయుధుఁడ నయ్యు ♦ నీదుకరుణ, నొకవసంతునితోఁ గూడి ♦ యుంటినేని
చేతను బినాక మిహువాని ♦ చేవసైనఁ, జెఱుతు ననఁ దక్కువిలుకాండ్రఁ ♦ జెప్ప నేల?

అనుచుఁ దొడమీఁదికాల్ దీసి ♦ యమరవరుఁడు, పాదపీఠముమీఁదను ♦ వఱలఁ జేసి
స్వీయసామర్థ్య మట్టులు ♦ చెప్పికొనిన, భావభవుతోడ నిట్టులు ♦ పలుకఁదొడఁగె.

నీవు చెప్పిన దంతయు ♦ నీకుఁ గలదు, ఇర్వురే నాకు నస్త్రంబు ♦ లీవు పవియుఁ;
జెడును వజ్రంబు దృఢతప ♦ స్సిద్ధులందు, నెందుఁ జెడనట్టిసాధనం ♦ బీవె సఖుఁడ. 12

ఎఱుఁగనే నీదుబలము నా ♦ సరివి నీవు, గానఁ గొలుపుదు నిను మహా ♦ కార్యమందు
ధరను మోసెడువాఁ డని ♦ యెఱిఁగి చక్రి, తనతనువు దాల్ప శేషుని ♦ నునిచెఁ గాదె.

శంభుపై నల్గుఁ బఱుప్రప ♦ శంస గల్గెఁ, గాన మాకార్యమును నీవు ♦ పూని నల్లె
భగారివైరులు గలహావి ♦ ర్భూజులు వీరు, గోరుచుండెడుకోరిక ♦ గూడ నిదియె. 14

జయము గాంచంగ శివవీర్య ♦ జనితుఁ డైన, వీరసేనాని నీసురల్ ♦ గోరినారు
ఆత్మ మంత్రాత్మ యగుబ్రహ్మ ♦ మందు నిడిన, భవుఁడు వశుఁడౌను నీశర ♦ పాతమునకె.

హిమగిరి తనూజ యైనయా ♦ విమల సుమను, శివుఁడు ప్రేమించుయత్నంబు ♦ సేయుమీవు
స్త్రీలలోపల నామెయే ♦ శూలితేజు, దాల్పఁ జాలిన నెలవని ♦ ధాత దెలిపె. 16

తండ్రిపంపునఁ గిరిరాజ ♦ తనయ యిపుడు, మంచుకొండను దప మొన ♦ రించుశివుని
గొలుచుచున్నది యంచు నా ♦ గూఢచార, లైనయచ్చర లెఱిఁగింపఁ ♦ గాను వింటి.

దేవకార్యంబు దీనిని ♦ దీర్పఁ జనుము, ఉమ యనెడుసాధనాంతర ♦ మున్నఁ గూడ
మొలచు బీజాంకురమునకు ♦ జలముమాడ్కి, నంతిమోత్తమసాధనం ♦ బగుదు వీవె. 18

సురలకు జయంబు గలుగఁగా ♦ హరునిమీఁద, నలుగుపఱపెడునీవె కృ ♦ తార్థుఁడనఁగఁ
బూనుపనిసుప్రసిద్ధంబు ♦ కానిదైన, నన్యశక్యంబు గానిచో ♦ యశము నిడదె. 19

వేఁడుచుండెడువారలు ♦ వేల్పులంట, కార్యమో ముజ్జగమ్ముల ♦ కార్యమంట
యదియు నీవింటపై హింస ♦ యంటదంట, వింతగొల్పదె భవదీయ ♦ విక్రమంబు. 20

సహచరుఁడుగాననీకువ ♦ సంతుఁ డితఁడు, చెప్పకయెతనసాయంబు ♦ చేయఁగలఁడు
మించి యగ్నిని బురికొల్పు ♦ మంచు నెవఁడు, చేరి గాలిని బ్రేరణ ♦ సేయుచుండు. 21

చిత్తమని విభునాజ్ఞను ♦ జిత్తభవుఁడు, దయ నొసంగినసరమట్లు ♦ తలను దాల్చి
తరలిపోయెను శక్రుండు ♦ సురగజమ్ముఁ, దట్టిపరుసైనకరముచేఁ ♦ దనువునంట. 22

స మాధవే నాభిమతేన సఖ్యా రత్యా చ సాశఙ్కమనుప్రయాతః
అఙ్గవ్యయప్రార్థితకార్యసిద్ధిః స్థాణ్వాశ్రమం హైమవతం జగామ॥ 23

తస్మిన్ వనే సంయమినాం మునీనాం తపస్సమాధేః ప్రతికూలవర్తీ
సంకల్పయోనే రభిమానభూత మాత్మాన మాధాయ మధు ర్జజృమ్భే॥ 24

కుబేరగుప్తాం దిశ ముష్ణరశ్మౌ గన్తుం ప్రవృత్తే సమయం విలఙ్ఘ్య
ది గ్దక్షిణా గన్ధవహం ముఖేన వ్యలీకనిశ్వాస మి వోత్ససర్జ॥ 25

అసూత సద్యః కుసుమా న్యశోకః స్కన్ధాత్ ప్రభృత్యేవ సపల్లవాని,
పాదేన నాపైక్షత సున్దరీణాం సంపర్క మాశిఞ్జితనూపురేణ॥ 26

సద్యః ప్రవాళోద్గమచారుపత్రే నీతే సమాప్తిం నవచూతబాణే,
నివేశయామాస మధు ర్ద్విరేఫాన్ నామాక్షరాణీవ మనోభవస్య॥ 27

వర్ణప్రకర్షే సతి కర్ణికారం ధునోతి నిర్గన్ధతయా స్మ చేతః,
ప్రాయేణ సామగ్ర్యవిధౌ గుణానాం పరాఙ్ముఖీ విశ్వసృజః ప్రవృత్తిః॥ 28

బాలేన్దువక్రాణ్యవికాసభావా ద్బభుః పలాశా న్యతిలోహితాని
సద్యో వసన్తేన సమాగతానాం నఖక్షతా నీవ వనస్థలీనామ్॥ 29

లగ్నద్విరేఫాఞ్జనభక్తిచిత్రం ముఖే మధుశ్రీ స్తిలకం ప్రకాశ్య
రాగేణ బాలారుణకోమలేన చూతప్రవాళోష్ఠ మలఞ్చకార॥ 30

మృగాః ప్రియాళద్రుమమఞ్జరీణాం రజఃకణై ర్విఘ్నితదృష్టిపాతాః
మదోద్ధతాః ప్రత్యనిలం విచేరు ర్వనస్థలీర్మర్మరపత్రమోక్షాః॥ 31

చూతాఙ్కురాస్వాదకషాయకణ్ఠః పుంస్కోకిలో యన్మధురం చుకూజ
మనస్వినీ మానవిఘాత దక్షం త దేవ జాతం వచనం స్మరస్య॥ 32

హిమవ్యపాయా ద్విశదాధరాణా మా పాణ్డురీభూత ముఖచ్ఛవీనాం
స్వేదోద్గమః కింపురుషాఙ్గనానాం చక్రే పదం పత్ర విశేషకేషు॥ 33

తపస్వినః స్థాణువనౌకస స్తా మాకాలికీం వీక్ష్య మధుప్రవృత్తిం
ప్రయత్న సంస్తమ్భిత విక్రియాణాం కథంచి దీశా మనసాం బభూవుః॥ 34

తం దేశ మారోపితపుష్పచాపే రతిద్వితీయే మదనే ప్రపన్నే
కాష్ఠాగత స్నేహరసానువిద్ధం ద్వన్ద్వాని భావం క్రియయా వివవ్రుః॥ 35

సతిరతియునిష్టసఖుఁడగు ♦ ఋతుపతియును, భయముతో వెంబడింపఁగాఁ ♦ బ్రసవశరుఁడు
దేవకార్యసమర్పిత ♦ దేహుఁ డగుచు, హిమగిరిని గ్రాలుశివుని యా ♦ శ్రమముఁ జేరె. 23

తద్దయు సమాధినిష్ఠచేఁ ♦ దపము సల్పు, తపసులతపమ్మునకు విఘా ♦ తమును గొల్పు
మధువు మన్మథునకు నభి ♦ మానసఖుఁడు, పర్వెఁ దనరూపుఁ దాల్చి త ♦ ద్వనమునందు.

అక్కుబేరుఁడు రక్షించు ♦ దిక్కుఁ బోవ, ఖరకరుఁడు కాలమును దాఁటి ♦ కడఁగుచుండ
దక్షిణపుదిక్కు విడిచెను ♦ దనముఖమున, వంతనిట్టూర్పువలె గంధ ♦ వహుని నపుడు. 25

కలరవము లీనునూపుర ♦ ములను గ్రాలు, కోమలులపాదసంస్పర్శ ♦ గోరకుండ
బోదెయే యాదిగనశోక ♦ భూజమెల్లఁ, దలిరులను గూడి పూచెను ♦ దత్క్షణమున. 26

చిగురుటాకులతోఁ గూడి ♦ చెన్నుమీఱు, మావినవముల్కుపూర్ణతం ♦ బడయఁగానె
మరునియుత్తురములో యన ♦ వఱలుచుండు, మధుపములఁ గూర్చె దానిపై ♦ మాధవుండు.

బాగుగా వన్నెగాంచియు ♦ గోఁగుపూవు, తద్దయును మది నొప్పించెఁ ♦ దావిలేమి
సృష్టి ప్రాయికముగఁ దన ♦ సృష్టిలోనఁ, బూర్ణతను గూర్చిపెడమోముఁ ♦ బూనుగాదె.

విచ్చకుండమి నెలవంక ♦ విధము గాంచి, యధికరాగంబు గనుటచే ♦ నప్పుడపుడె
కూడి యిడినవసంతుని ♦ గోటినొక్కు, లనఁగ మోదుగునన లొప్పె ♦ వనమునందు. 29

అంటి యున్నట్టియళులను ♦ నంజనమున, ముఖమునం జిత్రతిలకంబుఁ ♦ బోలయఁ జేసి
మధురమాదేవి గూరిచె ♦ మావిచిగురు, మోవిపై బాలరవిఁబోలు ♦ కావిరంగు. 30

ప్రేంకణపుఁబుప్పొడులచేత ♦ వీక్షణములు, చెదరఁ దిరిగెను గాలికి ♦ నెదురుగాను
బొగరుచే విఱ్ఱవీఁగెడు ♦ మృగగణములు, రాలునాకులచప్పుడుల్ ♦ గ్రాలు వనిని. 31

మావినసఁ దినఁ గంఠమ్ము ♦ జేవురించి, హాయిగా గండుఁగోయిల ♦ కూయుకూఁత
మానినులపాలయలుకను ♦ మాన్పఁజాలు, మారుఁ డాదేశమొనరించు ♦ మాట యయ్యె.

మంచు తొలఁగుడు మోవులు ♦ మించఁ దొడఁగ, వదనములఁ బాండురచ్ఛవి ♦ పర్వసాగ
నెలమితోఁ బత్రములలిఖి ♦ యించుకొనిరి, చిఱుచెమటగ్రమ్ముచుండఁగిం ♦ పురుషసతులు.

శూలివనిలోనివారును ల ♦ కాలమందు, నట్లు మధువు విజృంభింప ♦ నట్టై కాంచి
కడుఁ గడఁకతోడ నణఁచి వి ♦ కారములను, నెట్టులో చిత్తముల నిగ్ర ♦ హించుకొనిరి.

అలరువిల్లెక్కువెట్టి యా ♦ యాశ్రమమును, జిత్తజన్ముండు రతితోడఁ ♦ జేరఁగానె
ద్వంద్వములు ప్రేమరసపూర ♦ భావములను, విరివిగాఁ దమచేష్టల ♦ వెల్లడించె. 35

మధుద్విరేఫః కుసుమైకపాత్రే పపౌ ప్రియాం స్వా మనువర్తమానః
శృఙ్గేణ సంస్పర్శనిమీలితాక్షీం మృగీ మకణ్డూయత కృష్ణసారః॥ 36

దదౌ రసాత్ పఙ్కజరేణుగన్ధి గజాయ గణ్డూష జలం కరేణుః,
అర్ధోపభుక్తేన బిసేన జాయాం సంభావయామాస రథాఙ్గనామా॥ 37

గీతాన్తరేషు శ్రమవారిలేశైః కించిత్సముచ్ఛ్వాసితపత్త్రరేఖం
పుష్పాసవాఘూర్ణితనేత్రశోభి ప్రియాముఖం కింపురుష శ్చుచుమ్బే॥ 38

పర్యాప్తపుష్పస్తబకస్తనాభ్యః స్ఫురత్ప్రవాళోష్ఠ మనోహరాభ్యః
లతావధూభ్యస్తరవోప్యవాపు ర్వినమ్రశాఖాభుజబన్ధనాని॥ 39

శ్రుతాప్సరోగీతి రపి క్షణేస్మిన్ హరః ప్రసంఖ్యానపరో బభూవ
ఆత్మేశ్వరాణాం న హి జాతు విఘ్నాః సమాధిభేద ప్రభవో భవన్తి॥ 40

లతాగృహద్వారగతోథ నన్దీవామప్రకోష్ఠార్పితహేమవేత్రః
ముఖార్పితైకాఙ్గులిసంజ్ఞ యైవ మా చాపలా యేతి గణాన్ వ్యనైషీత్॥ 41

నిష్కమ్పవృక్షం నిభృతద్విరేఫం మూకాణ్డజం శా న్తమృగప్రచారమ్
తచ్ఛాసనాత్ కానన మేవ సర్వం చిత్రార్పితారమ్భ మి వావతస్థే॥ 42

దృష్టిప్రపాతం పరిహృత్య తస్య కామః పురః శుక్ర మివ ప్రయాణే
ప్రాన్తేషు సంసక్తనమేరుశాఖం ధ్యానాస్పదం భూతపతే ర్వివేశ॥ 43

స దేవదారుద్రుమవేదికాయాం శార్దూలచర్మవ్యవధానవత్యాం
ఆసీన మాసన్నశరీరపాత స్త్రియమ్బకం సంయమినం దదర్శ॥ 44

పర్యఙ్కబన్ధస్థిరపూర్వకాయ మృజ్వాయతం సన్నమితోభయాంసమ్
ఉత్తానపాణిద్వయసన్నివేశాత్ ప్రఫుల్లరాజీవ మి వాఙ్కమధ్యే॥ 45

భుజఙ్గమోన్నద్ధజటాకలాపం కర్ణావసక్తద్విగుణాక్షసూత్రమ్
కణ్ఠప్రభాసఙ్గ విశేషనీలాం కృష్ణత్వచం గ్రన్థిమతీం దధానమ్॥ 46

కించిత్ప్రకాశస్తి మితోగ్రతారై ర్భ్రూవిక్రియాయాం విరతప్రసఙ్గైః
నేత్రై రవిస్పన్దితపక్ష్మమాలై ర్లక్ష్యీకృతఘ్రాణ మధోమయూఖైః॥ 47

అ వృష్టిసంరమ్భ మి వామ్బువాహ మపా మి వాధార మనుత్తరఙ్గమ్
అన్తశ్చరాణాం మరుతాం నిరోధా న్నివాతనిష్కమ్ప మివ ప్రదీపమ్॥ 48

చెన్నుమీఱెడు నొకవిరి ◆ గిన్నెయందె, తేఁటి తనబోటితోఁ గూడి ◆ తేనెఁ ద్రాఁగె
గండులేడియుఁ దాఁకినఁ ◆ గన్నుమూయు, కూర్చుపెంటిని గోఁకెను ◆ గొమ్ముతోడ.

కరిణి ప్రేమాతిశయముతోఁ ◆ గరికి నోటఁ, దమ్మితావి బుగులొక్కను ◆ నుమ్మి నిడియెఁ
ద్రుంచి చవిగొన్న తామర ◆ తూఁడు నొసఁగి, చక్రవాకము ప్రియను దా ◆ సత్కరించె.

పూలసారాయికై పుచే ◆ సోలుకనులు, పర్వుచెమటను జెఱగిన ◆ పత్త్రములును
బొలుచు ప్రియురాలి మోమును ◆ ముద్దుగొనియె, గీతగీతమునకు మధ్యఁ ◆ గిన్నరుండు. 38

పూలగుత్తులు చనులుగాఁ ◆ బలిరుగములు, మోవులుగ నొప్పుచుండెడు ◆ తీవెబోంట్లు
వంగుశాఖాభుజమ్ములఁ ◆ బట్టి పెనఁగఁ, దరువులునుగూడఁ గౌఁగిలిం ◆ తలను గాంచె. 39

అప్సరలపాట లప్పుడు ◆ హరుని చెవిని, బడిన నాతఁడు యోగంబు ◆ విడువకుండె
మనసు గెలిచినవారిస ◆ మాధిఁ గలఁప, నగణితవిఘాతములకేని ◆ యలవి యగునె. 40

గిరిశునిలతాగృహంబువా ◆ కిటను నిలిచి, యెడమముంజేతఁ బైఁడిపే ◆ మెలమిఁ దాల్చి
చేర్చి వ్రేలును నోటిపైఁ ◆ జేసి సన్న, గదలమెదలకుఁడని నంది ◆ గణములకును. 41

కదలకుండెను దరు లెల్ల ◆ మెదలకుండెఁ, గొంచెమేనియుఁ బక్షులు ◆ గూయకుండె
దిరుగకుండె మృగాళి చి ◆ త్తరువులోని, యడవివలె నుండె నావని ◆ యతని యాజ్ఞ. 42

పయనమున శుక్రుఁ డెదురుగాఁ ◆ బరగుదిక్కు, వీడుగతి దృష్టిపథమును ◆ వీడి మరుఁడు
ప్రక్కలంజని సురపొన్న ◆ ప్రాసిశాఖ, లలరుచుండెడు శివతప ◆ స్థలము సేరె. 43

మరణమాసన్నమైనయా ◆ మన్మథుండు, వ్యాఘ్రచర్మాసనముచేత ◆ వఱలుచుండు
దేవదారుద్రుమాన్విత ◆ దివ్యవేది, నెగడెడు సమాధినిష్ఠుఁ ద్రి ◆ నేత్రుఁ గాంచె. 44

అతులదీర్ఘాయతభుజద్వ ◆ యమ్ము వంచి, చెలఁగు విరిదమ్ముల ట్లొడిఁ ◆ జేతు లుంచి
పూర్వకాయమ్ము తిరముగాఁ ◆ బొలుచుచుండ, నచలవీరాసనంబున ◆ నమరువాని. 45

సర్పములఁ బెట్టి చుట్టిన ◆ జడలు వ్రాలఁ, జెవుల ద్విగుణాక్షమాలలు ◆ చెలఁగి వ్రేలఁ
గంఠమునఁ బొల్పుగన నీల ◆ కాంతిమాల, మేనఁ గృష్ణాజినము దాల్చి ◆ మించువాని. 46

వెఱపుగొలుపుచు నిలుగ్రుడ్లు ◆ వెలుగుచుండ, బొమలు చపలక్రియలు మాని ◆ పొలుచుచుండ
ఱెప్పవేయక క్రీఁజూపు ◆ లొప్పమీఱ, ముక్కుకొన నుంచి యెంతయుఁ ◆ బొదలువాని.

వర్షసంభ్రమరహితాంబు ◆ వాహమువలె, నలలు లేమిఁ జలింపని ◆ హ్రదము మాడ్కిఁ
దిరముగా వెల్గునిర్వాత ◆ దీపమట్లు, లంతరానిలములఁ గట్టి ◆ యలరువాని. 48

కపాలనేత్రా న్తరలబ్ధమార్గై ర్జ్యోతిఃప్రరోహై రుదితై శ్శిరస్తః
మృణాలసూత్రాధికసౌకుమార్యాం బాలస్య లక్ష్మీంగ్లపయన్తమిన్దోః॥ 49

మనో నవద్వారనిషిద్ధవృత్తి హృది వ్యవస్థాప్య సమాధివశ్యమ్
య మక్షరం క్షేత్రవిదో విదు స్త మాత్మాన మాత్మ న్యవలోకయన్తమ్॥ 50

స్మరస్తథాభూత మయుగ్మనేత్రం పశ్య న్నదూరా న్మనసాప్యధృష్యమ్
నాలక్షయత్ సాధ్వససన్నహస్తః స్రస్తం శరం చాప మపి స్వహస్తాత్॥ 51

నిర్వాణభూయిష్ఠ మథాస్య వీర్యం సన్ధుక్షయన్తీవ వపుర్గుణేన
అనుప్రయాతా వనదేవతాభ్యా మదృశ్యత స్థావరరాజకన్యా॥ 52

అశోకనిర్భర్త్సితపద్మరాగ మాకృష్టహేమద్యుతి కర్ణికారమ్
ముక్తాకలాపీకృతసిన్దువారం వసన్తపుష్పాభరణం వహన్తీ॥ 53

ఆవర్జితా కించి దివ స్తనాభ్యాం వాసో వసానా తరుణార్కరాగమ్
పర్యాప్తపుష్పస్తబకావనమ్రా సంచారిణీ పల్లవినీ లతేవ॥ 54

స్రస్తాం నితమ్బా దవలమ్బమానా పునః పునః కేసరదామకాఞ్చీమ్
న్యాసీకృతాం స్థానవిదా స్మరేణ మౌర్వీం ద్వితీయా మివ కార్ముకస్య॥ 55

సుగన్ధినిశ్వాసవివృద్ధతృష్ణం బిమ్బాధరాసన్నచరం ద్విరేఫమ్
ప్రతిక్షణం సంభ్రమలోలదృష్టి ర్లీలారవిన్దేన నివారయన్తీ॥ 56

తాం వీక్ష్య సర్వావయవానవద్యాం రతే రపి హ్రీపద మాదధానామ్
జితేన్ద్రియే శూలిని పుష్పచాపః స్వకార్యసిద్ధిం పున రాశశంసే॥ 57

భవిష్యతః పత్యు రుమా చ శంభోః సమాససాద ప్రతిహారభూమిమ్
యోగాత్ స చాన్తః పరమాత్మసంజ్ఞం దృష్ట్వా పరం జ్యోతి రుపారరామ॥ 58

తతో భుజఙ్గాధిపతేః ఫణాగ్రై రధః కథంచి ద్ధృతభూమిభాగః
శనైః కృతప్రాణవిముక్తి రీశః పర్యఙ్కబన్ధం నిబిడం బిభేద॥ 59

తస్మై శశంస ప్రణిపత్యనన్దీ శుశ్రూషయా శైలసుతా ముపేతామ్,
ప్రవేశయామాస చ భర్తు రేనాం భ్రూక్షేపమాత్రానుమతప్రవేశామ్॥ 60

తస్యాః సఖీభ్యాం ప్రణిపాతపూర్వం స్వహస్తలూనః శిశిరాత్యయస్య
వ్యకీర్యత త్ర్యమ్బకపాదమూలే పుష్పోచ్చయః పల్లవభఙ్గభిన్నః॥ 61

తలను జనియించి బహిష్కారం ◆ ద్రుమముల వెడలి, తనరుతేజోంకురములచేఁ ◆ దమ్మిపోఁగు
కంటె నెంతయు మృదువయి ◆ క్రాలుచుండు, బాలచంద్రునిశోభను ◆ బాపువాని. 49

మదిని నవపథముల నుండి ◆ మరలఁ జేసి, లాంచి యోగానహృదయమ్ము ◆ లోననుంచి
యక్షరుం డని బహిష్కృజ్ఞు ◆ లాత్మ నెఱుఁగు, నాత్మఁదనయాత్మలోఁజూచి ◆ యలరువాని.

ఇట్టివానిని మది నైన ◆ నెవనికేని, చెనకఁ గాని త్రినేత్రుని ◆ జెంతఁ జూచి
భీతిచే జారిపడినట్టి ◆ వింటినైన, బాణమునునైనఁ గానఁ డా ◆ భావభవుఁడు. 51

ఎంతయును నాటిపోయిన ◆ కంతుతేజుఁ, దనసొబగుచేత నుద్ధరిం ◆ పనో యనంగ
శైలరాట్సుత వనదేవ ◆ తాళితోడ, నచటఁ గన్పడెఁ దత్సమ ◆ యంబునందు. 52

కెంపులఁ దిరస్కరించుకం ◆ కేళిపూలు, క్రొంబసిడిమించు గలకొండ ◆ గోఁగుపూలు
ముత్తెములవంటివావిలి ◆ పూలు గలసి, చెలఁగుమధుసుమభూషచే ◆ నలరుదాని. 53

చనులబరువున వంగిన ◆ చందమంది, బాలరవిఁ బోలుకెంజాయ ◆ వలువ గట్టి
యలరుగుత్తులచే వంగి ◆ తలిరు లూని, నడుచుతీవెయో యన నొప్పు ◆ బెడఁగుదాని. 54

ఇదియె సరియైనతావని ◆ యిల్లడముగ, స్మరుఁడు పెట్టినరెండవ ◆ చాపమట్లు
పొల్చి మొలనూలుగా నున్న ◆ పొగడసరము, పలుమఱును జాఱఁబయికెత్తి ◆ పట్టుదాని.

ఆస యూర్పులనెత్తావి ◆ నతిశయింప, నధరబింబముఁ జేరెడు ◆ నట్టి యళిని
మాటికేని జూచి తత్తర ◆ పాటుతోడ, లీలఁ దాల్చినతమ్మితోఁ ◆ దోలుదాని. 56

విమలసర్వాంగసౌందర్య ◆ మమరురతికిఁ, గూడ లజ్జాభరంబును ◆ గొలుపుదాని
నుమను గని మారుఁ డింద్రియ ◆ దమనుఁ డైన, హరునిలోఁ గార్యసిద్ధిని ◆ మరలఁ గోరె.

ముందుఁ దనపతికాఁగల ◆ యిందుధరుని, యాలయద్వారముమ చేరె; ◆ హరుఁడు నపుడు
చూచి పరమాత్మ యనుపరం ◆ జ్యోతిపదిని, మరలె నిశ్చలయోగస ◆ మాధి నుండి. 58

విడిచి యూపిరి మెల్లఁగా ◆ సడలఁ జేసె, బద్ధవీరాసనంబును ◆ భవుఁడు శివుఁడు
శేషుఁ డెంతయుఁ గష్టంబు ◆ చేతఁ గ్రింది, భూమినిఫణాగ్రములమీఁద ◆ మోయుచుండ.

వందన మొనర్చి హరునకు ◆ నంది తెలిపె, సేవ సేయంగఁ బార్వతి ◆ చేరె నంచు
సమ్మతిని స్వామి కనుబొమ ◆ సన్నఁ దెల్ప, లోనికిఁ బ్రవేశపెట్టె నా ◆ మానవతిని.

ఆమె చెలికాండ్రు స్వయముగా ◆ నపుడె కోసి, నట్టిమధుపుష్పములయందు ◆ నందముగను
దలిరులను గూర్చి శివునిపా ◆ దములకడను, జల్లి యతిభక్తితోఁ బ్రణ ◆ మిల్లి రంత. 61

ఉమాపి నీలాలకమధ్యశోభి విస్రంసయన్తీ నవకర్ణికారమ్
చకార కర్ణచ్యుతపల్లవేన మూర్ధ్నా ప్రణామం వృషభధ్వజాయ॥ 62

అనన్యభాజం పతి మాప్నుహీతి సా తథ్య మేవాభిహితా భవేన
న హీశ్వరవ్యాహృతయః కదాచిత్ పుష్ణన్తి లోకే విపరీత మర్థమ్॥ 63

కామస్తు బాణావసరం ప్రతీక్ష్య పతఙ్గవ ద్వహ్నిముఖం వివిక్షుః
ఉమాసమక్షం హరబద్ధలక్ష్యః శరాసనజ్యాం ముహు రామమర్శ॥ 64

అథోపనిన్యే గిరిశాయ గౌరీ తపస్వినే తామ్రరుచా కరేణ
విశోషితాం భానుమతో మయూఖై ర్మన్దాకినీపుష్కరబీజమాలామ్॥ 65

ప్రతిగ్రహీతుం ప్రణయిప్రియత్వాత్ త్రిలోచనస్తా ముపచక్రమే చ,
సంమోహనం నామ చ పుష్పధన్వా ధను ష్యమోఘం సమధత్త బాణమ్॥ 66

హరస్తు కించిత్పరిలుప్తధైర్య శ్చన్ద్రోదయారమ్భ ఇవామ్బురాశిః
ఉమాముఖే బిమ్బఫలాధరోష్ఠే వ్యాపారయామాస విలోచనాని॥ 67

వివృణ్వతీ శైలసుతాపి భావ మఙ్గైః స్ఫురద్బాలకదమ్బకల్పైః
సాచీకృతా చారుతరేణ తస్థౌ ముఖేన పర్యస్తవిలోచనేన॥ 68

అథేన్ద్రియక్షోభ మయుగ్మనేత్రః పున ర్వశిత్వా ద్బలవ న్నిగృహ్య
హేతుం స్వచేతోవికృతే ర్దిదృక్షు ర్దిశాముపాన్తేషు ససర్జ దృష్టిమ్॥ 69

స దక్షిణాపాఙ్గనివిష్టముష్టిం నతాంస మాకుఞ్చితసవ్యపాదమ్
దదర్శ చక్రీకృతచారుచాపం ప్రహర్తు మభ్యుద్యత మాత్మయోనిమ్॥ 70

తపఃపరామర్శ వివృద్ధమన్యో ర్భ్రూభఙ్గదుష్ప్రేక్ష్యముఖస్య తస్య
స్ఫుర న్నుదర్చిః సహసా తృతీయా దక్ష్ణః కృశానుః కిల నిష్పపాత॥ 71

క్రోధం ప్రభో సంహర సంహరేతి యావద్గిరః ఖే మరుతాం చరన్తి,
తావత్ స వహ్ని ర్భవనేత్రజన్మా భస్మావశేషం మదనం చకార॥ 72

తీవ్రాభిషఙ్గప్రభవేణ వృత్తిం మోహేన సంస్తమ్భయ తేన్ద్రియాణామ్
అజ్ఞాతభర్తృవ్యసనా ముహూర్తం కృతోపకారేవ రతి ర్బభూవ॥ 73

తమాశు విఘ్నం తపస స్తపస్వీ వనస్పతిం వజ్ర ఇవావభజ్య
స్త్రీసన్నికర్షం పరిహర్తుమిచ్ఛ న్నన్తర్దధే భూతపతిః సభూతః॥ 74

గౌరియును దనసీలాల ♦ కములనడిమి, వఱలునవకర్ణికారపు ♦ ష్పమ్ము జాఱఁ
జెవిచిగురు రాల నౌదలఁ ♦ జేర్చి మ్రొక్కె, వృషభకేతనుపాదార ♦ విందములకు.62

ఇతరసతిపొందు కోరని ♦ పతిని బడయు, మంచు సత్యమ్ముగా ఫలి ♦ యించునట్టి
దీవెన యొసంగెఁ బార్వతీ ♦ దేవి కతఁడు, వ్యర్థ మౌనె మహాత్ముల ♦ వచన మిలను.63

శరము వఱపఁగ నదనని ♦ మరుఁడు దెలిసి, మిడుతవలె నగ్నినోటను ♦ బడగఁ గోరి
గిరితనయ మ్రోల గురియిడి ♦ హరుని జూచి, వెంట వెనువెంట సారించె ♦ వింటినారి.64

అత్తపోమూర్తి యయి క్రాలు ♦ హరున కంత, నినునికిరణాళిచేతను ♦ నెండినట్టి
స్వర్నదీచారుపద్మబీ ♦ జములనైన, మాలఁ గానుకగ గౌరి కెం ♦ గేల నొసఁగె. 65

హరుఁడు భక్తప్రియుండౌట ♦ నామెయొసఁగు, దండఁగొనుచుండనప్పుష్ప ♦ ధన్వుఁడపుడు
వింట సమ్మోహనం బను ♦ పేరనొప్పి, చెడనిశరరాజరత్నమ్ము ♦ వడిగఁ దొడిగె.66

చంద్రుఁ డుదయించునప్పటి ♦ సంద్రమట్లు, ధైర్య మొకకొంత సడలినఁ ♦ దపసిభవుఁడు
పఱపఁదొడఁగెను జూపులు ♦ గిరితనూజ, వదనమండలియధరబిం ♦ బమ్ముమీఁద. 67

తలిరు గొన్నట్టిబాలక ♦ దంబమట్లు, గగురిచినమేన భావంబు ♦ గనఁబఱచుచుఁ
జారులోలవిలోచన ♦ జాల మొప్ప, వదనమును ద్రిప్పి నిలిచెను ♦ బార్వతియును. 68

హరుఁడు దాను జితేంద్రియుఁ ♦ డగుటవలన, నాత్మఁ గన్నవిచారంబు ♦ నణఁచి వైచి
యమ్మతిభ్రమకారణ ♦ మరయుకొఱకు, దృష్టి నటు నిటు బఱపెను ♦ దిక్కులందు.69

ముష్టి గుడికంటితుద నుంచి ♦ బుజము వాల్చి, యెడమకాల్వంచిమండలా ♦ కృతినిగాంచి
క్రాలుకార్ముకమును దన ♦ కేలఁ దాల్చి, తన్ను నేయంగ నున్నచి ♦ త్తజుని జూచె.
తనతపోభంగ మగుటఁ గ్రో ♦ ధమ్ము మీఱి, కానఁగాఁగాని బొమముడిఁ ♦ గన్న హరుని
యాస్యమండలిమూడవ ♦ యక్షినుండి, వెంటనే యగ్ని గవిసెను ♦ మంట లెగయ. 71

సంహరింపుము కోపంబు ♦ సంహరింపు, నాథ యనుదేవతలమొఱ ♦ నభము నంటె
నంతలోపల హరునినే ♦ త్రాగ్ని యడరి, భస్మ మొనరించివైచె న ♦ ప్పంచశరుని.72

భూరిసంతాపమున రతి ♦ మూర్ఛ వోయె, నింద్రియమ్ములగతి నాఁపి ♦ హృదయవిభుని
మృతిమతికిఁ దోఁపఁ జేయమి ♦ రతికిమూర్ఛ, యుపకృతియె చేయునదియయి ♦ యుండెనపుడు

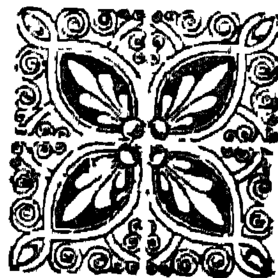
పిడుగు చెట్టును గాల్చిన ♦ విధము దోఁపఁ, దపము చెఱచినమరుని ద ♦ క్షణమ కాల్చి
స్త్రీలనుండి తొలంగ భూ ♦ తాళితోడఁ, దపసిభూతాధిపతి తిరో ♦ ధాన మొందె. 74

తృతీయస్సర్గః.

శైలాత్మజాపి పితు రుచ్ఛిరసోऽభిలాషం వ్యర్థం సమర్థ్య లలితం వపు రాత్మనశ్చ,
సఖ్యోః సమక్ష మితి చాధికజాతలజ్జా శూన్యా జగామ భవనాభిముఖీ కథంచిత్ ॥

సపది ముకులితాక్షీం రుద్రసంరమ్భభీత్యా
దుహితర మనుకమ్ప్యా మద్రి రాదాయ దోర్భ్యామ్,
సురగజ ఇవ బిభ్రత్ పద్మినీం దన్తలగ్నాం
ప్రతిపథగతి రాసీ ద్వేగదీర్ఘీకృతాఙ్గః॥ 76

ఇతి శ్రీకాళిదాసకృతౌ కుమారసంభవే మహాకావ్యే మదన
దాహో నామ తృతీయస్సర్గః.

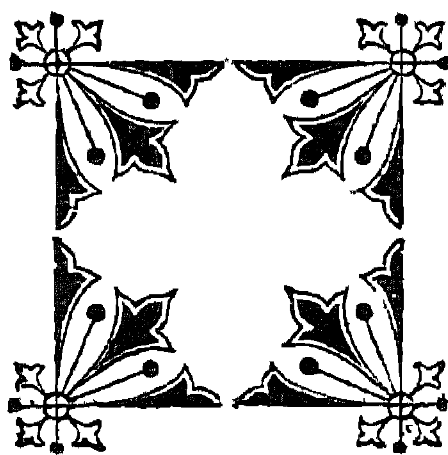

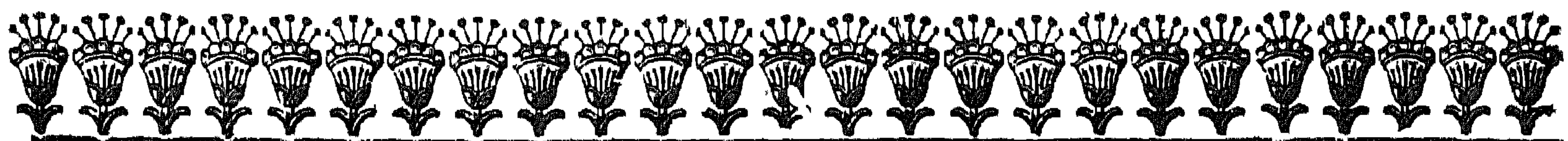
ఉమయుఁ దనతండ్రి దైనట్టి ♦ యున్నతేచ్ఛ, యందమొందినతనమేను ♦ వ్యర్థ మగుడుఁ
జెలులకడ నిట్టు లగుటకు ♦ సిగ్గుపడుచు, నెట్టులో మళ్లెఁ దోఁచక ♦ యింటివైపు. 75

ఉత్పలము. అంతమహేశునల్కకు భ ♦ యంపడి కన్నులుమూసి జాలియ
త్యంతముఁ గొల్పునాత్మసుత ♦ నాహిమవంతుఁడు దాల్చి చేతులన్
దంతములన్ దగుల్కొనిన ♦ తామరతీఁగెనుబోల్చు దేవతా
దంతిగతిన్ వడిన్ మరలెఁ ♦ దత్తను వెంతయు సాగుచుండఁగాన్. 76

గద్య.

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత లలితకవితాకలిత శ్రీరామలక్ష్మాంబా
బుచ్చివేంకయామాత్యతనూజాత సకలసజ్జనవిధేయ ఆదిపూడి
సోమనాథనామధేయప్రణీతం బయినయాంధ్రకుమార
సంభవమునందు మదనదహనం
బను తృతీయాశ్వాసము.

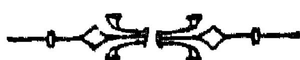

శ్రీ

కుమారసంభవమ్.

చతుర్థస్సర్గః.

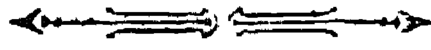

అథ మోహపరాయణా సతీ వివశా కామవధూ ర్విబోధితా
విధినా ప్రతిపాదయిష్యతా నవవైధవ్య మసహ్యవేదనమ్॥ 1
అవధానపరే చకార సా ప్రళయాన్తోన్మిషితే విలోచనే,
న వివేద తయో రతృప్తయోః ప్రియ మత్యన్తవిలుప్తదర్శనమ్॥ 2
'అయి జీవితనాథ జీవసీ?' త్యభిధా యోత్థితయా తయా పురః
దదృశే పురుషాకృతి క్షితౌ హరకోపానలభస్మ కేవలమ్॥ 3
అథ సా పున రేవ విహ్వలా వసుధాలిఙ్గనధూసరస్తనీ
విలలాప వికీర్ణమూర్ధజా సమదుఃఖా మివ కుర్వతీ స్థలీమ్॥ 4
ఉపమాన మభూ ద్విలాసినాం కరణం యత్ తవ కాన్తిమత్తయా,
త దిదం గత మీదృశీం దశాం న విదీర్యే; కఠినాః ఖలు స్త్రియః॥ 5
క్వను మాం త్వదధీనజీవితాం వినికీర్య క్షణభిన్నసౌహృదః
నలినీం క్షతసేతుబన్ధనో జలసంఘాత ఇ వాసి విద్రుతః? 6
కృతవా నసి విప్రియం న మే, ప్రతికూలం న చ తే మయాకృతమ్,
కి మకారణ మేవ దర్శనం విలపన్త్యై రతయే న దీయతే? 7
స్మరసిస్మర మేఖలాగుణై రుత గోత్రస్ఖలితేషు బన్ధనమ్
చ్యుతకేసరదూషితేక్షణా న్యవతంసోత్పలతాడనాని వా? 8
'హృదయే వస సీ' తి మత్ప్రియం య దవోచ స్త ద వైమి కైతవమ్,
ఉపచారపదం న చే దిదం, త్వ మనఙ్గః, కథ మక్షతా రతిః? 9

శ్రీ

కుమారసంభవము.

చతుర్థాశ్వాసము.

గీతములు.

అట్లు మూర్ఛిల్లి వివశయై ♦ నట్టిరతిని, నోర్వశక్యంబుగానిమ ♦ హోగ్ర మైన
క్రొత్త వైధవ్యదుఃఖమ్ముఁ ♦ గూర్చుటకును, దేర్చెనో యన దైవమ్ము ♦ దేర్చె నపుడు. 1
మూర్ఛతుది నేత్రముల విచ్చి ♦ పాలఁతి పతిని, జూచుతమి నాల్గువంకలఁ ♦ జూచెఁగాని
కాంచి తృప్తిని గాంచని ♦ కన్నులకును, నింకఁగనరాఁడు ప్రియుఁడని ♦ యెఱుఁగదయ్యె.
బ్రదికి యున్నావె ప్రాణేశ్వ ♦ రా యటంచు, లేచియా లేమతనముందుఁ ♦ జూచినపుడు
భవునికోపానలంబుచే ♦ భస్మమైన, పురుషునాకృతిమాత్రమే ♦ భువిని దోఁచె. 3
మరల నెంతయు వంతలో ♦ మగువ మున్గి, నేలఁ బడుటను గుచముల ♦ ధూళి గ్రమ్మ
వీడి ముడి వెంట్రుకల్ వ్రేల ♦ విపినమెల్ల, నేడ్వఁ జేయునో యనఁగనె ♦ ల్గెత్తి యేడ్చె.
అందమైనట్టి నీదేహ ♦ మందగాండ్రి, కందఱకుఁ బోల్చి చెప్పఁగా ♦ నలరియుండె
నట్టి దిట్లయ్యె నాగుండె ♦ లవియ వయ్యె, నెంతకఠినంబో యింతుల ♦ హృదయ మకట.
త్రెంచికొని కట్టఁ దామర ♦ తీఁగె వీడి, జలము వోయెడునట్టులు ♦ చెలిమి నెల్ల
క్షణములోఁ ద్రుంచి ప్రాణేశ ♦ చనితి వెటకు, నిన్నుఁ బట్టియె జీవించు ♦ నన్ను విడచి.
ఆచరింపవు నీవు నా ♦ కప్రియంబు, నేను బ్రతికూల మొనరింప ♦ నీకు నెపుడు
కారణం బేమి నినుఁగూర్చి ♦ కరము వగచు, నీరతికి నిట్లు దర్శనం ♦ బియ్యకునికి. 7
మాఱుపేరునఁ బిలిచిన ♦ మార నిన్ను, నలుక మొలనూటఁ గట్టుటఁ ♦ దలఁచి తొఁక్కె
కనులు కేసరములు రాలి ♦ కలఁగునట్లు, కలువకమ్మ చేఁ గొట్టుటఁ ♦ దలఁచి తొఁక్కె.
“ఉవిదరో! నీవు నామది ♦ నుంటి” వంచు, నీవు పలికిన మాట నే ♦ నెంతు మృషగ
నట్లు కాదేని నీవు దే ♦ హంబు వాయ, నెట్టు లుండును రతి సఖి ♦ యుంపకుండ. 9

పరలోకనవప్రవాసినః ప్రతిపత్స్యే పదవీ మహం తవ;
విధినా జన ఏష వఞ్చిత ; స్త్వదధీనం ఖలు దేహినాం సుఖమ్॥ 10

రజనీతిమిరావగుణ్ఠితే పురమార్గే ఘనశబ్దవిక్లబాః
వసతిం ప్రియ కామినాం ప్రియా స్త్వదృతే ప్రాపయితుం క ఈశ్వరః ? 11

నయనా న్యరుణాని ఘూర్ణయన్ వచనాని స్ఖలయన్ పదే పదే,
అసతి త్వయి వారుణీమదః ప్రమదానా మధునా విడమ్బనా॥ 12

అవగమ్య కథీకృతం వపుః ప్రియబన్ధో స్తవ నిష్ఫలోదయః
బహులేపి గతే నిశాకర స్తనుతాం దుఃఖ మనఙ్గ మోక్ష్యతి॥ 13

హరితారుణచారుబన్ధనః కలపుంస్కోకిలశబ్దసూచితః
వద సంప్రతి కస్య బాణతాం నవచూతప్రసవో గమిష్యతి ? 14

అలిపఙ్క్తి రనేకశ స్త్వయా గుణకృత్యే ధనుషో నియోజితా
విరుతైః కరుణస్వనై రియం గురుశోకా మనురోదితీవ మామ్. 15

ప్రతిపద్య మనోహరం వపుః పున రప్యాదిశ తావ దుత్థితః
రతిదూతిపదేషు కోకిలాం మధురాలాపనిసర్గపణ్డితామ్. 16

శిరసా ప్రణిపత్య యాచితా న్యుపగూఢాని సవేపథూని చ
సురతాని చ తాని తే రహః స్మర సంస్మృత్య న శాన్తి రస్తి మే. 17

రచితం రతిపణ్డిత త్వయా స్వయ మఙ్గేషు మ మేద మార్తవమ్
ధ్రియతే కుసుమప్రసాధనం, తవ త చ్చారు వపు ర్న దృశ్యతే॥ 18

విబుధై రసి యస్య దారుణై రసమాప్తే పరికర్మణి స్మృతః,
త మిమం కురు దక్షిణేతరం చరణం నిర్మితరాగ, మేహి మే॥ 19

అహ మేత్య పతఙ్గవర్త్మనా పున రఙ్కాశ్రయిణీ భవామి తే
చతురైః సురకామినీజనైః ప్రియ యావ న్న విలోభ్యసే దివి॥ 20

'మదనేన వినాకృతా రతిః క్షణమాత్రం కిల జీవి తే' తి మే
వచనీయ మిదం వ్యవస్థితం రమణ త్వా మనుయామి య ద్యపి. 21

క్రియతాం కథ మన్త్యమణ్డనం పరలోకాన్తరితస్య తే మయా ?
సమ మేవ గతో స్యతర్క్యతాం గతి మఙ్గేన చ జీవితేన చ. 22

ఇపుడిపుడె నీవు పరలోక♦మేగియుంటఁ, దప్పకయె నేను నిన్నుఁ బొం♦దంగఁ గలను
గాని మోసంబు విధిచేతఁ♦గలిగెఁ బ్రజకు, వారిసౌఖ్యంబులెల్ల నీ ♦వశమె యకట. 10

రాత్రి పురవీథిఁ జీఁకటుల్ ♦గ్రమ్మియుండ, నుఱుములకు నులికి ప్రియలను♦దవ్వరగ వారి
ప్రియులయిండ్లకుఁ జేర్పఁగా♦హృదయనాథ, యీవు దప్ప సమర్థుఁడిం♦కెవఁడు గలఁడు?

చూపులను నెఱ్ఱఁదన మిడి ♦ సుడియఁజేసి, నోటమాటలకును దడఁ♦బాటు గూర్చు
పానమద మెల్ల వ్యర్థంబు ♦ ప్రమదలకును, నీవు లేకుండుటంజేసి ♦ నిక్కముగను. 12

తనకుఁ బ్రియబంధు వౌనీదు ♦ తనువు మదన!, శబ్దమాత్రావశిష్టమై ♦ చనుటఁ దెలిసి
వ్యర్థముగఁ బుట్టుచును బహు♦శాంత మైనఁ, జంద్రు డతికష్టమున మాసె♦ సన్నగిలుట.

పసుపు నెఱుపును గలిసిన ♦ బంధనమ్ము, గలిగి మెఱయుచు గండుఁగో♦యిలయొనర్చు
కూఁతచేత నెఱుంగనౌ ♦ చూతకుసుమ, మింక నెవరికి బాణమై ♦ యొసఁగఁ గలదొ.

మార! పలుమాఱు నీవింటి♦నారి గాఁగ, సలుపుకొన్నట్టి భ్రమరాళి ♦ జాలిగొలుపు
స్వనములను జూడ నెంతయు ♦ వగచునన్ను, ననుసరించి ప్రలాపించు♦నట్లు తోఁచె.

సహజముగ నంచితాలాప♦చతురయగుచు, నలరుచుండు పికాంగన ♦ నంగజాత!
క్రాలఁ గొలుపుము రతిదూతి♦కాపదమున, సురుచిరశరీరమును దాల్చి ♦మరల లేచి. 16

పాదములఁ బడి చేయునీ ♦ ప్రార్థనముల, నంగము వడంక సల్పునా ♦ లింగనముల
నెంతయు సుఖంబు గొల్పునే♦కాంతరతుల, స్మర స్మరించెదునా కేడ♦శాంతి యేడ.

రతివిశారద ! నాయంగ ♦ తతిని నీవు, వఱలుచుండు వసంతపు ♦ ష్పములచేతఁ
జలిపినట్టియలంకృతి ♦ నిలిచెఁ గాని, నీదుసుందరదేహ మే ♦ నిలువ దయ్యె. 18

లత్తుకను గూర్చుచుండఁగాఁ ♦ జిత్తజాత, నిన్నుఁ దలఁచిరి క్రూరులై ♦ చన్నసురలు
ఇడకయే నీవు చన్నయీ ♦ యెడమపాద, మునను లక్కరసంబును ♦ బూయ రావె.

చతుర లైనట్టిదేవతా ♦ సతులు నిన్ను, వలచులోపల నాప్రాణ ♦ వల్లభుండ !
మిడుతవలె నగ్నిలోఁబడి ♦ వడిగ మరల, వచ్చి నీయొడిఁ జేరి నే ♦ వఱలుదాన. 20

మరుఁడు లేకుండ నొకక్షణ♦మాత్రమైన, బ్రదికియుండంగఁ గలిగెను♦రతి యనియెడు
నింద యిది నన్నుఁ బాయక♦నిల్చుఁ గాదె, చెలువుఁడా నిన్ననుగమిం♦చినను గూడ.

అకట! పరలోకగతుఁడ వై♦నట్టినీకు, నెట్టులే నంత్యభూషణం ♦ బిడుదు చెపుమ
నాథ! దేహమ్ముతోడఁ బ్రా♦ణమ్ముతోడఁ, గాంచినాఁడవు తెలియంగఁ♦గానిగతిని.

ఋజుతాం నయతః స్మరామి తే శర ముత్సఙ్గనిషణ్ణధన్వనః
మధునా సహ సస్మితాం కథాం నయనోపాన్తవిలోకితం చ యత్॥ 23

క్వను తే హృదయఙ్గమః సఖా కుసుమాయోజితకార్ముకో మధుః ?
నఖలూగ్రరుషా పినాకినా గమితః సోపి సుహృద్గతాం గతిమ్॥ 24

అథ తైః పరిదేవితాక్షరై ర్హృదయే దిగ్ధశరై రివాహతః
రతి మభ్యుపపత్తు మాతురాం మధు రాత్మాన మదర్శయత్ పురః॥ 25

త మవేక్ష్య రురోద సా భృశం, స్తనసంబాధ మురో జఘాన చ,
స్వజనస్య హి దుఃఖ మగ్రతో వివృతద్వార మి వోపజాయతే॥ 26

ఇతి చైన మువాచ దుఃఖితా ‘సుహృదః పశ్య వసన్తకిం స్థితమ్ ?
త దిదం కణశో వికీర్యతే పవనై ర్భస్మ కపోతకర్బురమ్’॥ 27

అయి సంప్రతి దేహి దర్శనం, స్మర, పర్యుత్సుక ఏష మాధవః,
దయితా స్వనవస్థితం నృణాం, న ఖలు ప్రేమ చలం సుహృజ్జనే॥ 28

అమునా నను పార్శ్వవర్తినా జగ దాజ్ఞాం ససురాసురం తవ
బిసతన్తుగుణస్య కారితం ధనుషః పేలవపుష్పపత్త్రిణః॥ 29

గత ఏవ నతే నివర్తతే స సఖా దీప ఇ వానిలాహతః ;
అహ మస్య ద శేవ పశ్య మా మవిషహ్యవ్యసనేన ధూమితామ్॥ 30

విధినా కృత మర్ధవైశసం నను మాం కామవధే విముఞ్చతా,
అనపాయిని సంశ్రయద్రుమే గజభగ్నే పతనాయ వల్లరీ॥ 31

త దిదం క్రియతా మనన్తరం భవతా బన్ధుజనప్రయోజనమ్,
విధురాం జ్వలనాతిసర్జనా న్నను మాం ప్రాపయ పత్యు రన్తికమ్॥ 32

శశినా సహ యాతి కౌముదీ, సహ మేఘేన తడిత్ ప్రలీయతే,
ప్రమదాః పతివర్త్మగా ఇతి ప్రతిపన్నం హి విచేతనై రపి॥ 33

అము నైవ కషాయితస్తనీ సుభగేన ప్రియగాత్రభస్మనా
నవపల్లవసంస్తరే యథా రచయిష్యామి తనుం విభావసౌ॥ 34

కుసుమాస్తరణే సహాయతాం బహుశః సౌమ్యగత స్త్వ మావయోః,
కురు సంప్రతి తావ దాశు మే ప్రణిపాతాఞ్జలియాచిత శ్చితామ్॥ 35

శరము దిద్దుచు నొడిలోనఁ ♦ జాప ముంచి, సస్మితంబుగ నీవు వ ♦ సంతుతోడ
సరససంభాషణంబుల ♦ సలుపుచుండి, యోరచూపుల ననుఁ జూచు ♦ నొప్పుఁ దలఁతు.

నీకు హృదయంగమంబయి ♦ నెగడువాఁడు, సఖుఁడు పూవిలుకాఁడు వ ♦ సంతుఁ డేడ?
యాగ్రహంబున మండెడు ♦ నుగ్రుచేత, గాంచియుండఁడుగద మిత్రు ♦ గతిని వాఁడు.

అనువిలాపాక్షరావళి ♦ యాత్మయందు, విషశరాళిగ నాటిన ♦ వెడలి వచ్చి
యతివిషాదార్త యైనయా ♦ రతికి నెదుట, నగపడియె మాధవుం డామె ♦ ననుసయింప.
అతనిఁ గని రతి యెంతయు ♦ నడలఁజొచ్చె, బాధ పాలిండ్ల కగునట్లు ♦ బాదుకొనుచు
శోక మాప్తజనంబులఁ ♦ జూచినపుడు, వచ్చుఁగద తల్పు తెఱచిన ♦ వచ్చినట్లు. 26

కాంచితే మిత్రుఁ డేగతిఁ ♦ గనె వసంత!, పావురపురంగులంగన్న ♦ భస్మ మదిగొ
గాలి కెగయుచు నున్నది ♦ కాంచినావె, యనుచు దుఃఖమ్ముతోఁ బల్కె ♦ నతనికామె.

ఇప్పుడైనను దర్శనం ♦ బిమ్ము మదన, వీఁ డిదె వసంతుఁ డెంతయు ♦ వేడఁ బడెడుఁ
బురుషులకుఁ బ్రేమ ప్రియలందుఁ ♦ దిరము గాదు, గానిమిత్రులయం దట్లు ♦ గలుగదుగద.

అమ్ము లతిమృదుసుమము లై ♦ తమ్మిపోఁగె, యల్లెత్రా డగునీవింటి ♦ యాజ్ఞ లెల్ల
దేవదానవలోకమ్ము ♦ దీర్చుచుంట, పార్శ్వమున నీతఁ డుండుట ♦ వలనఁ గాదె. 29

మరలి రాకుండ నీచెలి ♦ మన్మథుండు, గాలి కాఱినదీపంబు ♦ కరణిఁ బోయె
దుస్సహం బైనదుఃఖమన్ ♦ ధూమ మంది, మిగిలితిని జూచితే వత్తి ♦ పగిది నేను. 30

మదనుఁ దెగటార్చి న న్నిట్లు ♦ వదలి వేసి, దైవ మఱకొలఁజేసెఁ బో ♦ యో వసంత
దంతి చెట్టును గూల్చిన ♦ దానితోడఁ, బ్రాపుగన్నట్టి తీఁగెయుఁ ♦ బడక యున్నె.

బంధుజనములు సేయంగ ♦ వలసినట్టి, యేను దెల్పెడికృత్యమున్ ♦ దీని దీర్చి
వివశురా లైననా కగ్ని ♦ విధి నొనర్చి, పంపుము వసంత నన్ను నా ♦ భర్త కడకు. 32

చంద్రువెనువెంట వెన్నెల ♦ చనుచు నుండు, మించు దనమబ్బుతోడ గ ♦ తించు చుండు
నిట్లు సతియును బతితోడ ♦ నేగవలయు, నంచు జడములు గూడ బో ♦ ధించుచుండు.

భవ్య మైనట్టిప్రియు మేని ♦ భస్మ మంది, యందముగ నాదుకుచముల ♦ యందుఁ బూసి
క్రొంజిగురుపాన్పుపైఁ బోలెఁ ♦ గూర్మి నిడుదు, నస్మదీయాంగమును మండు ♦ నగ్ని యందు.

తెఱచుఁ బూసెజ్జలను మాకుఁ ♦ బఱచుపనిని, సాయ మొనరించుచుండిన ♦ సాధు వీవు
సిద్ధపఱుపుము చితి నాకు ♦ శీఘ్రముగను, వినత నై కేలు మోడిచి ♦ వేఁడికొనెద. 35

త దనుజ్వలనం మదర్పితం త్వరయే ర్దక్షిణవాతవీజనైః
విదితం ఖలు తే యథాస్మరః క్షణ మ ప్యుత్సహతే న మాం వినా॥ 36

ఇతి చాపి విధాయ దీయతాం సలిల స్యాఞ్జలి రేక ఏవ నౌ,
అవిభజ్య పరత్ర తం మయా సహితః పాస్యతి తే స బాన్ధవః॥ 37

పరలోకవిధౌ చ మాధవ, స్మర ముద్దిశ్య విలోలపల్లవాః
నివపేః సహకారమఞ్జరీః, ప్రియచూతప్రసవో హి తే సఖా॥ 38

ఇతి దేహవిముక్తయే స్థితాం రతి మాకాశభవా సరస్వతీ
శఫరీం హ్రదశోషవిక్లబాం ప్రథమా వృష్టి రి వాన్వకమ్పయత్॥ 39

కుసుమాయుధపత్ని, దుర్లభ స్తవ భర్తా న చిరా ద్భవిష్యతి,
శృణు యేన స కర్మణా గతః శలభత్వం హరలోచనార్చిషి॥ 40

అభిలాష ముదీరితేన్ద్రియః స్వసుతాయా మకరోత్ ప్రజాపతిః,
అథ తేన నిగృహ్య విక్రియా మభిశప్తః ఫల మేత దన్వభూత్॥ 41

పరిణేష్యతి పార్వతీం యదా తపసా తత్ప్రవణీకృతో హరః
ఉపలబ్ధసుఖ స్తదా స్మరం వపుషా స్వేన నియోజయిష్యతి॥ 42

ఇతి చాహ స ధర్మయాచితః స్మరశాపావధిదాం సరస్వతీమ్,
అశనే రమృతస్య చోభయో ర్వశిన శ్చామ్బుధరాశ్చ యోనయః॥ 43

త దిదం పరిరక్ష శోభనే, భవితవ్యప్రియసంగమం వపుః,
రవిపీతజలా తపాత్యయే పున రోఘేన హి యుజ్యతే నదీ॥ 44

ఇత్థం రతేః కి మపి భూత మదృశ్యరూపం మన్దీచకార మరణవ్యవసాయబుద్ధిమ్ ;
త త్ప్రత్యయాచ్చ కుసుమాయుధబన్ధురేనా మాశ్వాసయత్ సుచరితార్థపదైర్వచోభిః॥

అథ మదనవధూ రుపప్లవాన్తం వ్యసనకృశా పరిపాలయాం బభూవ
శశిన ఇవ దివాతనస్య లేఖా కిరణపరిక్షయధూసరా ప్రదోషమ్॥ 46

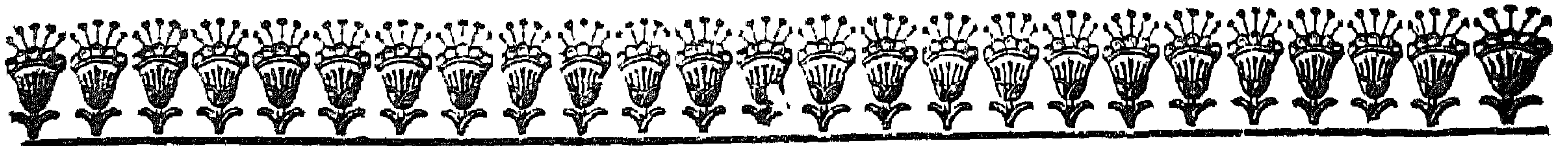
ఇతి శ్రీకాళిదాసకృతౌ కుమారసంభవే మహాకావ్యే రతి
విలాపో నామ చతుర్థస్సర్గః.

అంత నాకిడినట్టియ ♦ య్యగ్ని నపుడె, మలయమారుతముల వీచి ♦ మంట పెట్టి
మొక్క-క్షణమేని మఱఁదు న♦న్నోవసంత! విడిచి సుఖముండఁ దనినీకు♦విదితముగద.
ఇట్టు లగ్ని యొసంగి మా ♦ కిర్వురకును, నేకముగనె జలాంజలి ♦ యీయవలయు
నీకు సఖుఁడైనమారుఁ డా♦లోకమందుఁ, గూడఁ ద్రావఁగలందు నా♦తోడఁగూడి.
ఉత్తరక్రియలందు నా ♦ చిత్తజునకుఁ, గదలుచుండెడుచిగురులఁ ♦ గ్రోలుచుండు
మావిపూగుత్తులాసఁగుము ♦ మాధవాంక!, నూతకుసుమప్రియుండు నీ♦సుహృదుఁడగుట.
అంగమును వీడ నిట్లుక ♦ డంగురతిని, మసఁగు శోషిల్లఁ దహాహా ♦ పసుచు నుండు
నాఁడుచేఁపను దొలివాన ♦ యాదరించు, కరణి నిట్లాచరించె నా ♦ కాశవాణి. 39
నీకుఁ ద్వరలోన లభియించు ♦ నీవిభుండు, వల్లభుఁడు దుర్లభుఁడు గాఁడు ♦ వగవకుండు
మృదునినయనాగ్ని కాతఁడు ♦ మిడుత య్యెన, కారణము దెల్పెదను వినుమ ♦ కామపత్ని.
కుసుమశరుఁ డింద్రియమ్ములఁ♦గొలుప బ్రహ్మ, వలచెఁ దనకూఁతురగుసర♦స్వతినెకాన
నణఁచికొని తద్వికారము ♦ నావిధాత, శాప మిడ నీఫలంబును♦స్మరుఁడు గాంచె. 41
తపమునకు మెచ్చి పార్వతి♦నెపుడు శివుఁడు, పరిణయం బయ్యెనంద♦పడునొయప్పు
డంగజాతుని నతనిదే♦హమ్ముతోడ, మరలఁ గూర్పఁగలండు శం♦కరుఁడు హరుఁడు.
అనుచు మరుశాపమునకుఁ దా♦నవధి బ్రహ్మ, వినిచె ధర్మప్రజాపతి♦వేఁడికొనిన
న[illegible]నివృష్టుల కబ్దమ్మ ♦ లట్లు యతులు, నిగ్రహానుగ్రహములకు ♦ నిధులు గారె. 43
కాన నీపతితోఁ బొందు ♦ గాంచనున్న, యీశరీరమ్ముఁ గాచుకొ ♦ మ్మోశుభాంగి
నీరమును రవి పీల్చిన ♦ నేలు మరల, వరలదే వేసవికిఁ దుద ♦ వరదతోడ. 44
ఏదియో భూత మగపడ ♦ కిట్లు తెలిపి, మృతిప్రియత్నంబు మన్మథు♦సతికి మాన్పె
దానిమదినమ్మి యామెనో♦దార్చెనపుడు, స్మరసఖుఁడునచ్చఁ గాఁ జెప్పి♦మధురఫణితి.
అంతఁ జింతఁ గృశించిన ♦ కంతుకాంత, కాంతువిపదంతమునకయి ♦ కాచి యుండెఁ
గాంతులను బాసి మాసి ది♦వాంతమునకుఁ, బగటిశశిరేఖ వేచెడు ♦ పగిది దోఁప.46

గద్య.

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత లలితకవితాకలిత శ్రీరామలక్ష్మాంబా
బుచ్చివేంకయామాత్యతనూజాత సకలసజ్జనవిధేయ ఆదిపూడి
సోమనాథనామధేయప్రణీతం బయినయాంధ్రకుమార
సంభవమునందు రతివిలాపం
బనుచతుర్థాశ్వాసము.

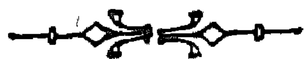

శ్రీ

కుమారసంభవమ్.

పఞ్చమస్సర్గః.

తథా సమక్షం దహతా మనోభవం పినాకినా భగ్నమనోరథా సతీ
నినిన్దరూపం హృదయేన పార్వతీ; ప్రియేషు సౌభాగ్యఫలా హి చారుతా॥ 1
ఇయేష సా కర్తు మవన్ధ్యరూపతాం సమాధి మాస్థాయ తపోభి రాత్మనః;
అవాప్యతే వా కథ మన్యథా ద్వయం తథావిధం ప్రేమ పతి శ్చ తాదృశః? 2
నిశమ్య చైనాం తపసే కృతోద్యమాం సుతాం గిరీశప్రతిసక్తమానసామ్,
ఉవాచ మేనా పరిరభ్య వక్షసా నివారయన్తీ మహతో మునివ్రతాత్॥ 3
మనీషితాః సన్తి గృహేషు దేవతా, స్తపః క్వ వత్సే? క్వ చ తావకం వపుః?
పదం సహేత భ్రమరస్య పేలవం శిరీషపుష్పం, న పునః పతత్త్రిణః॥ 4
ఇతి ధ్రువేచ్ఛా మనుశాసతీ సుతాం శశాక మేనా న నియన్తు ముద్యమాత్;
క ఈప్సితార్థ స్థిరనిశ్చయం మనః పయ శ్చ నిమ్నాభిముఖం ప్రతీపయేత్॥ 5
కదాచి దాసన్నసఖీముఖేన సా మనోరథజ్ఞం పితరం మనస్వినీ
అయాచ తారణ్య నివాస మాత్మనః ఫలోదయాన్తాయ తపఃసమాధయే॥ 6
అథానురూపాభినివేశతోషిణా కృతాభ్యనుజ్ఞా గురుణా గరీయసా
ప్రజాసు పశ్చాత్ ప్రథితం తదాఖ్యయా జగామ గౌరీ శిఖరం శిఖణ్డిమత్॥ 7
విముచ్య సా హార మహార్యనిశ్చయా విలోలయష్టిప్రవిలుప్తచన్దనమ్
బబన్ధ బాలారుణబభ్రు వల్కలం పయోధరోత్సేధవిశీర్ణసంహతి॥ 8
యథా ప్రసిద్ధై ర్మధురం శిరోరుహై ర్జటాభి ర ప్యేవ మభూత్ తదాననమ్,
న షట్పదశ్రేణిభి రేవ పఙ్కజం, సశైవలాసఙ్గ మపి ప్రకాశతే॥ 9

శ్రీ

కుమారసంభవము.

చతుర్థాశ్వాసము.

గీతములు.

అట్లు తనప్రాణమగు మదనుండు ◆ హరునిచేత, భస్మమై కోర్కెలెల్లను ◆ భగ్నమగుడుఁ
దనసొబగుఁ దానె నిందించు ◆ కొనియె గౌరి, వరుఁడు మెచ్చనిసొగసుని ◆ ష్ఫలము గాదె.
స్వాంత మేకాగ్రత వహింప ◆ సలిపి తపము, వడయఁగోరెను రూపసా ◆ ఫల్యమామె
వేఱువిధముగ నెటులు ల ◆ భించు జగతి, నట్టి ప్రేమయు మఱియును ◆ నట్టి పతియు. 2
శివునిలో లగ్నమైనట్టి ◆ చిత్తమునను, దపము సేయఁగడంగిన ◆ తనయమాట
చెవిని బడఁ దల్లి కౌఁగిటఁ ◆ జేర్చి సుతను, మునినియమమునుండి మరలింప ◆ వనిత యిట్లు. 3
ఇంట లేరమ్మ కోర్కెల ◆ నిడెడు సురలు, తనయ తప మేడ నీదగు ◆ తను విదేడ
తేఁటికా లోర్చు మెత్తని ◆ దిరిసెనపువు, పక్షిచరణంబు నిడిన నె ◆ బ్భంగి నోర్చు. 4
ఎంత చెప్పిన దృఢబుద్ధి ◆ నెనయు తాఁను, జతనమును దల్లి మాన్పఁగాఁ ◆ జాల దయ్యెఁ
గోరిక లోపలఁ దిరమును ◆ గొన్న మదిని, గ్రిందికిని బారు నీటిను ◆ ద్రిప్ప నగునె. 5.
ఫలము సమకూరువఱకును ◆ వనమునందు, వ్రతముతోఁ దాను దపమును ◆ సలుపఁగోరి
తండ్రి నొకనాఁడు గోరుచుండెఁ ◆ దన్నుఁ జేరి, నట్టి చెలికత్తె ముఖమున ◆ సమ్మతియును.
అంతఁ దనదగు పూనికఁ ◆ దలఁచి ఘనుఁడు, జనకుఁ డొసఁగిన సెలవును ◆ గొనుచు పడతి
పార్వతీశిఖరాఖ్యను ◆ బడయనుండు, నెమళులు లేని పొడుశిఖరమ్ము ◆ నెలఁత చేరె. 7
కదలి పేటలు గందమున్ ◆ జెదరఁ జేయు, హారహారమ్ములను వీడి ◆ ధీరగాత్రి
దాల్చెఁ జనుమిట్టలొఱగయఁగా ◆ దళీనుదలుఁగు, బాలరవికాంతివోలు కెం ◆ పగు వల్కలమ్ము.
ఇంతివదనమ్ము సువ్విన ◆ కుంతలముల, హృద్యమైనట్లు జడలచే ◆ హృద్యమగుచుఁ
దమ్మి తుమ్మెద బారుచేఁ ◆ దనరునట్లు, నాచుచేఁ గూడ నందమై ◆ తోఁచుఁ గాదె.

ప్రతిక్షణం సా కృతరోమవిక్రియాం వ్రతాయ మౌఞ్జీం త్రిగుణాం బభార యామ్
అకారి తత్పూర్వనిబద్ధయా తయా సరాగ మస్యా రశనాగుణాస్పదమ్॥ 10

విసృష్టరాగా దధరా న్నివర్తితః స్తనాఙ్గరాగారుణితా చ్చ కన్దుకాత్
కుశాఙ్కురాదానపరిక్షతాఙ్గులిః కృతో ఽక్షసూత్రప్రణయీ తయా కరః॥ 11

మహార్హశయ్యాపరివర్తనచ్యుతైః స్వకేశపుష్పై రపి యా స్మ దూయతే
అశేత సా బాహులతోపధాయినీ నిషేదుషీ స్థణ్డిల ఏవ కేవలే॥ 12

పున ర్గ్రహీతుం నియమస్థయా తయా ద్వయే ఽపి నిక్షేప ఇవార్పితం ద్వయమ్,
లతాసు తన్వీషు విలాసచేష్టితం, విలోలదృష్టం హరిణాఙ్గనాసు చ॥ 13

అతన్ద్రితా సా స్వయ మేవ వృక్షకాన్ ఘటస్తనప్రస్రవణై ర్వ్యవర్ధయత్,
గుహో ఽపి యేషాం ప్రథమాప్తజన్మనాం న పుత్త్రవాత్సల్య మపాకరిష్యతి॥ 14

అరణ్యబీజాఞ్జలిదానలాలితా స్తథా చ తస్యాం హరిణా విశశ్వసుః,
యథా తదీయై ర్నయనైః కుతూహలాత్ పుర స్సఖీనా మమిమీత లోచనే॥ 15

కృతాభిషేకాం హుతజాతవేదసం త్వగుత్తరాసఙ్గవతీ మధీతినీమ్
దిదృక్షవ స్తా మృషయో ఽభ్యుపాగమ న్న ధర్మవృద్ధేషు వయ స్సమీక్ష్యతే॥ 16

విరోధిసత్త్వోజ్ఝితపూర్వమత్సరం ద్రుమై రభీష్టప్రసవార్చితాతిథి
నవోటజాభ్యన్తరసంభృతానలం తపోవనం తచ్చ బభూవ పావనమ్॥ 17

యదా ఫలం పూర్వతపస్సమాధినా న తావతా లభ్య మమంస్త కాంక్షితమ్,
తదానపేక్ష్య స్వశరీరమార్దవం తపో మహత్ సా చరితుం ప్రచక్రమే॥ 18

క్లమం యయౌ కన్దుకలీలయాపి యా తయా మునీనాం చరితం వ్యగాహ్యత ;
ధ్రువం వపుః కాంచనపద్మనిర్మితం మృదు ప్రకృత్యా చ ససార మేవ చ॥ 19

శుచౌ చతుర్ణాం జ్వలతాం హవిర్భుజాం శుచిస్మితా మధ్యగతా సుమధ్యమా
విజిత్య నేత్రప్రతిఘాతినీం ప్రభా మనన్యదృష్టి స్సవితార మైక్షత॥ 20

తథాతితప్తం సవితు ర్గభస్తిభి ర్ముఖం తదీయం కమలశ్రియం దధౌ,
అపాఙ్గయోః కేవల మస్య దీర్ఘయో శ్శనైః శనైః శ్యామికయా కృతం పదమ్॥ 21

అయాచితోపస్థిత మమ్బు కేవలం, రసాత్మక స్యోడుపతే శ్చ రశ్మయః,
బభూవ తస్యాః కిల పారణావిధి ర్న వృక్షవృత్తివ్యతిరిక్తసాధనః॥ 22

పులకలను మాటిమాటికిఁ ♦ గొలుపుచుండు, మూఁడుపేటల నొప్పెడు ♦ ముంజె త్రాడు
తపమునకుఁ గాను నప్పుడే ♦ తాల్చియుంటఁ, గాంచినిడుసీమ నెఱ్ఱగాఁ ♦ గ్రాలఁజేసె.

రాగ మెడలినయయ్యధ ♦ రంబు వీడి, భవ్యకుచరాగ మంటున ♦ బ్బంతి వీడి
గౌరికర మూనెఁ గుశకోసి ♦ గాయపడిన, వ్రేళులను గ్రాలు నక్షసూ ♦ త్రాలచెలిమి.

మేలిపాన్పునఁ బొరలఁగా ♦ రాలినట్టి, కురులపువ్వులకే నొప్పి ♦ గొనెడు నెలఁత
భుజలత యొదింపుగా ♦ వట్టిభూమిమీఁదఁ, బండుకొనుచుండె మఱియుఁ గూ ♦ ర్చుండుచుండె

గౌరి యోగిని మరలఁదాఁ ♦ పైకొనంగ, నిల్లడముగాఁగ రెంట రెం ♦ డిడిరియొ నేమొ
సన్నుతిఁ గేలఁ దనవిలా ♦ సములగముల, నేణసతులందుఁ జంచల ♦ వీక్షణముల. 13

ప్రాలుమాలక మొక్కల ♦ స్వయముఁ బెంచె, గౌరి ఘటకుచములపయో ♦ ధార లిచ్చి
స్కందుఁడును మాపఁ డీయగ్ర ♦ జన్ములందు, నామెదగు పుత్త్రివాత్సల్య ♦ మనెడునట్లు.

కనులపై నామె దనవైన ♦ కనులఁ బెట్టి, సఖులయెదుటను గొలువఁగాఁ ♦ జాలినంత
మచ్చికను గొల్పెలేళ్లక ♦ మ్మచ్చికంటి, యడవిగింజల దోసిళ్ల ♦ యందు మేసి. 15

స్నాన మొనరించి హోమంబు ♦ సలిపి కావి, వల్కలముదాల్చి స్తోత్రముల్ ♦ భక్తినుడువు
నామె గనువేడ్కతో వచ్చి ♦ గటకు ఋషులు, ఎంతురే ప్రాయమునుధర్మ ♦ వృద్ధులందు.

మానె మృగములు దమతొంటి ♦ మత్సరములు, కోరపండ్లిడియతిథులఁ ♦ గొలిచెఁ దరులు
క్రాలె నగ్నులు నవపర్ణ ♦ శాలలందుఁ, బావనంబయ్యె నిట్లాత ♦ పోవనంబు. 17
చేసినతపంబు తనయభీ ♦ ప్సితమునకును, జాలదని తోఁచియప్పుడు ♦ సలుపఁదొడఁగె
ఘోరతరమైనతపమును ♦ గొంచెమేని, కోమలశరీరమును లెక్క ♦ గొనక యామె. 18

బంతియాటకునయితము ♦ బడలుగౌరి, మునిజనార్హతపంబును ♦ బూని యిట్లు
ప్రకృతిచే మృదుకఠినభా ♦ వములఁ గనుట, మేను గాంచనపద్మని ♦ ర్మితము నిజము. 19
సన్ననడుమును వెలినవ్వు ♦ గన్న గౌరి, మండునాలుగువహ్నుల ♦ మధ్య నిలిచి
కనుల మిఱుమిట్లుగొలిపెడు ♦ కాంతి నోర్చి, సూర్యునే మండువేసవిఁ ♦ జూచుచుండె.

తపనుకిరణాళిచేతను ♦ దప్తమయ్యు, గౌరివదనంబు తమ్మిపూ ♦ సౌరుఁ దాల్చెఁ
గాని నిడువాలుకన్నుల ♦ కడలయందు, నంతకంతకు నలుపు దా ♦ నతిశయిల్లె. 21

అడుగకయె కల్గుచుండెడు ♦ నంబువులును, కేవలసుధాంశుఁ డగుచంద్రు ♦ కిరణములును
నామెభోజనసాధన ♦ మైతనర్పు, వృక్షవృత్తికి మించని ♦ వృత్తి నుండె. 22

నికామతప్తా వివిధేన వహ్నినా నభశ్చరే ణేన్ధనసంభృతేన సా
తపాత్యయే వారిభి రుక్షితా నవై ర్భువా సహోష్మాణ మముఞ్చ దూర్ధ్వగమ్॥ 23

స్థితాః క్షణం పక్ష్మసు తాడితాధరాః పయోధరోత్సేధనిపాతచూర్ణితాః
వలీషు తస్యాః స్ఖలితాః ప్రపేదిరే చిరేణ నాభిం ప్రథమోదబిన్దవః॥ 24

శిలాశయాం తా మనికేతవాసినీం నిరన్తరా స్వన్తరవాతవృష్టిషు
వ్యలోకయ న్నున్మిషితై స్తడిన్మయై ర్మహాతపస్సాక్ష్య ఇవ స్థితాః క్షపాః॥ 25

నినాయ సాత్యన్తహిమోత్కిరానిలాః సహస్యరాత్రీ రుదవాసతత్పరా
పరస్పరాక్రన్దిని చక్రవాకయోః పురో వియుక్తే మిథునే కృపావతీ॥ 26

ముఖేన సా పద్మసుగన్ధినా నిశి ప్రవేపమానాధరపత్త్రశోభినా
తుషారవృష్టిక్షతపద్మసంపదాం సరోజసంధాన మివాకరో దపామ్॥ 27

స్వయంవిశీర్ణద్రుమపర్ణవృత్తితా పరాహి కాష్ఠా తపస ; స్తయా పునః
తదప్యపాకీర్ణ ; మతః ప్రియంవదాం వద న్త్యపర్ణేతి చ తాం పురావిదః॥ 28

మృణాలికాపేలవ మేవమాదిభి ర్వ్రతైః స్వ మఙ్గం గ్లపయ న్త్యహర్నిశమ్,
తపశ్శరీరైః కఠినై రుపార్జితం తపస్వినాం దూర మధశ్చకార సా॥ 29

అథాజినాషాఢధరః ప్రగల్భవా గ్జ్వల న్నివ బ్రహ్మమయేన తేజసా
వివేశ కశ్చి జ్జటిల స్తపోవనం శరీరబద్ధః ప్రథమాశ్రమో యథా॥ 30

త మాతిథేయీ బహుమానపూర్వయా సపర్యయా ప్రత్యుదియాయ పార్వతీ,
భవన్తి సామ్యేపి నివిష్టచేతసాం వపుర్విశేషే ష్వతిగౌరవాః క్రియాః॥ 31

విధిప్రయుక్తాం పరిగృహ్య సత్క్రియాం, పరిశ్రమం నామ వినీయ చ క్షణం
ఉమాం స పశ్యన్ ఋజు నైవ చక్షుషా, ప్రచక్రమే వక్తు మనుజ్ఝితక్రమః॥ 32

అపి క్రియార్థం సులభం సమిత్కుశం? జలా న్యపి స్నానవిధిక్షమాణి తే?
అపి స్వశక్త్యా తపసి ప్రవర్తసే? శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనమ్॥ 33

అపి త్వదావర్జితవారిసంభృతం ప్రవాళ మాసా మనుబన్ధి వీరుధామ్,
చిరోజ్ఝితాలక్తకపాటలేన తే తులాం య దారోహతి ద న్తవాససా? 34

అపి ప్రసన్నం హరిణేషు తే మనః కరస్థదర్భప్రణయాపహారిషు,
య ఉత్పలాక్షి ప్రచలై ర్విలోచనై స్తవాక్షిసాదృశ్య మివ ప్రయుఞ్జతే॥ 35

ఆకసంబునఁ దిరిగెడు ◆ నర్కుచేతఁ, బలు తెగలకాష్ఠముల మండు ◆ వహ్నిచేతఁ
గ్రాఁగు నామెయు భువియుఁ దొ ◆ లకరిచేఁ దడిసి, వదలియూర్ధ్వగతిం జన ◆ బాష్పచయము.

పొలఁతి ఱెప్పల క్షణముండి ◆ మోవిఁ దాఁకి, నూటిఁ జనుమిట్టలం బడి ◆ భగ్నములగు
కడుపు ముడుతలఁ దడఁబడి ◆ తడవునకును, జేరె నాభిని దొలివాన ◆ చినుకు లపుడు. 24

విడక వర్షంబు గాలితోఁ ◆ వీచి కురియ, బట్టబయలున ఱాతిపైఁ ◆ బండి యామె
సలుపు తీవ్రవ్రతంబును ◆ సాక్షులుగను, మెఱపుచూపుల రేల్ చూచు ◆ తెఱఁగు దోఁచె.

మంచుగను గాలిగలపుష్య ◆ మాసనిశలఁ, గడఁకతో నీటిలో నిల్చి ◆ కడపె గౌరి
యెదుట నొండొంటఁ బిల్చుచు ◆ నెడలి యుండు, చక్రవాకయుగంబును ◆ జాలిఁ గనుచు.

వణఁకు కెమ్మోవిరేకుచే ◆ వఱలు గౌరి, తామరసగంధయుక్తమౌ ◆ మోముచేత
మంచుపడి చెడ్డపద్మసం ◆ పదను మరల, జలమునకు రాత్రిఁ గూర్చుచు ◆ సరిజెఁ దోఁచె.

అవిగ రాలెడు పర్ణమ్ము ◆ లారగించి, తపము సల్పుట యుత్కృష్ట ◆ తపము గాదె
వానినయితము వదల న ◆ పర్ణ యనిరి, ప్రియవచన నామెను బురాణ ◆ వినుతులు మునులు.

మృదుమృణాళికఁ బోలెడు ◆ మేనుదీఁగె, నిట్టివ్రతములచేఁ గృశిం ◆ బొంపఁ జేసి
దృఢశరీరార్జితము లగు ◆ ఋషితపముల, నెంతయును గ్రిందుపఱచె నా ◆ శైలతనయ.

ఇఱ్ఱితోలును మోదుగు ◆ గఱ్ఱఁ దాల్చి, బ్రహ్మతేజస్వి వలెఁ బ్రకా ◆ శించువాఁడు
బ్రహ్మచర్యంబు రూపంబు ◆ వడసినట్లు, వలుజడ దాల్చి యొకరుఁ డా ◆ వనముఁ జేరె.

అతిథిసేవానురక్తయ ◆ య్యద్రితనయ, యతని యెదురుగ నరిగి స ◆ త్కృతి నొసంగె
దృఢమనస్కులు సములైన ◆ యితరులందుఁ, గనుపఱచుచుండ్రు గద కడు ◆ గౌరవంబు.

శాస్త్రవిధి నీయఁబడినట్టి ◆ సత్కృతిఁ గొని, క్షణము విశ్రాంతి గొనునట్లు ◆ గా నటించి
యతఁడు సహజైకదృష్టితో ◆ నామెఁ జూచి, సక్రమంబుగఁ బల్కెను ◆ ప్రశ్నపూర్వ.

కుశలు సమిధలు విధులకై ◆ సులభమగునె, స్నానమున కర్హమగుచుండె ◆ జలములవె
ధర్మసాధనముఖ్యంబు ◆ తనువు గానఁ, దపము సేయుదె శక్తికిఁ ◆ దగినయట్లు. 33

చిరము లక్ష్మికచేత వ ◆ ర్జింపఁబడుట, నంతయొప్పిఁగ లేనినీ ◆ యధరమునకు
సాటియై నీవు పోసిన ◆ నీటిచేతఁ, దీఁగెఁ బుట్టినచిగురు వ ◆ ర్ధిల్లుచున్నె. 34

చంచలాక్షులచేత నీ ◆ మించుకనుల, నభినయించెడు లేళ్లు నీ ◆ హస్తమందు
నలరుదర్భల మచ్చిక ◆ నపహరింపఁ, గలఁగకున్నవె నీమది ◆ కలువకంటి. 35

య దుచ్యతే పార్వతి పాపవృత్తయే న రూప మి త్యవ్యభిచారి త ద్వచః ;
తథా హి తే శీల ముదారదర్శనే, తపస్వినా ము ప్యుపదేశతాం గతమ్॥ 36

వికీర్ణసప్తర్షిబలిప్రహాసిభి స్తథా న గాఙ్గైః సలిలై ర్దివ శ్చ్యుతైః
యథా త్వదీయై శ్చరితై రనావిలై ర్మహీధరః పావిత ఏష సాన్వయః॥ 37

అనేన ధర్మ స్సవిశేష మద్య మే త్రివర్గసారః ప్రతిభాతి భావిని,
త్వయా మనోనిర్విషయార్థకామయా య దేక ఏవ ప్రతిగృహ్య సేవ్యతే॥ 38

ప్రయుక్తసత్కారవిశేష మాత్మనా న మాం పరం సంప్రతిపత్తు మర్హసి ;
యత స్సతాం సన్నతగాత్రి, సఙ్గతం మనీషిభి స్సాప్తపదీన ముచ్యతే॥ 39

అతోఽత్ర కిఞ్చిద్భవతీం బహుక్షమాం ద్విజాతిభావా దుపపన్నచాపలః
అయం జనః ప్రష్టుమనా స్తపోధనే న చే ద్రహస్యం ప్రతివక్తు మర్హసి॥ 40

కులే ప్రసూతిః ప్రథమస్య వేధస, స్త్రిలోకసౌన్దర్య మి వోదితం వపుః,
అమృగ్య మైశ్వర్యసుఖం, నవం వయ, స్తపఃఫలం స్యా త్కి మతః పరం? వద॥ 41

భవ త్యనిష్టా దపి నామ దుస్సహా న్మనస్వినీనాం ప్రతిపత్తి రీదృశీ;
విచారమార్గ ప్రహితేన చేతసా న దృశ్యతే త చ్చ కృశోదరి, త్వయి॥ 42

అలభ్యశోకాభిభ వేయ మాకృతి, ర్విమాననా సుభ్రు, కుతః పితు ర్గృహే?
పరాభిమర్శో న త వాస్తి కః కరం ప్రసారయేత్ పన్నగరత్నసూచయే॥ 43

కిమిత్యపా స్యాభరణాని యౌవనే ధృతం త్వయా వార్ధకశోభి వల్కలమ్?
వద ప్రదోషే స్ఫుటచన్ద్రతారకా విభావరీ య ద్యరుణాయ కల్పతే॥ 44

దివం యది ప్రార్థయసే, వృథా శ్రమః; పితుః ప్రదేశా స్తవ దేవభూమయః
అ థోపయన్తార, మలం సమాధినా ; న రత్న మన్విష్యతి మృగ్యతే హి తత్॥ 45

నివేదితం నిశ్వసితేన సోష్మణా, మన స్తు మే సంశయ మేవ గాహతే ;
న దృశ్యతే ప్రార్థయితవ్య ఏవ తే, భవిష్యతి ప్రార్థితదుర్లభః కథమ్? 46

అహో! స్థిరః కోఽపి త వేప్సితో యువా! చిరాయ కర్ణోత్పలశూన్యతాం గతే
ఉపేక్షతే యః శ్లథలమ్బినీ ర్జటాః కపోలదేశే కలమాగ్రపిఙ్గలాః॥ 47

మునివ్రతై స్త్వా మతిమాత్రకర్శితాం దివాక రాప్లుష్ట విభూషణాస్పదామ్
శశాఙ్కలేఖా మివ పశ్యతో దివా సచేతసః కస్య మనో న దూయతే? 48

సౌమ్యరూపంబు పాపమున్ ♦ సప్పదనుచు, నార్యు లనుమాట తప్పునే ♦ యాయతాక్షి
నీదుశీలంబు తాపస ♦ నిచయములకు, నుచిత ముపదేశ మిడునుబో ♦ శైలతనయ. 36

చేరి సప్తర్షు లిడుపూల ♦ చేత నవ్వ, న్రభ్రగంగాంబువులకంటె ♦ నధికముగను
శైలవిభుఁ బావనము సేసె ♦ సాన్వయముగ, నీదునిర్మలచరితముల్ ♦ నెలఁతమిన్న. 37

సుమతి! నీవాత్మనర్థకా ♦ మముల వీడి, యొక్కధర్మమె సేవించు ♦ చుంట నిపుడు
పరగుధర్మార్థకామత్రి ♦ వర్గమందు, నెంచఁగా ధర్మమే శ్రేష్ఠ ♦ మంచుఁ దోఁచె. 38

అధికసత్కారముల నిట్టు ♦ లాదరించి, యన్యగా నన్నుఁ దలఁప న ♦ ర్హంబుగాదు
చెలిమి యొకయేడుపదముల ♦ వలనఁ గలుగు, సాధువులకంచుబుధులంద్రు ♦ సన్నతాంగి.

కాన నెంతయు నోర్పుతోఁ ♦ గ్రాలునిన్ను బ్రాహ్మణుల కుండుసహజచా ♦ పలముచేత
నోతపోధన! యడిగెద ♦ నొక్కమాట, చెప్పదువుగాక గోప్యమై ♦ యొప్పదేని. 40

జననమొ హిరణ్యగర్భపం ♦ శమ్మునందుఁ, దనువొ త్రైలోక్యసౌందర్య ♦ మునకు నెలవు
సిరిసుకము గోరుపని లేక ♦ చెంతనుండు, వయసు లేఁబ్రాయమిఁక నేల ♦ వ్రతము చెపుమ.

ఓర్వఁ గూడనియప్రియం ♦ బొదవెనేని, పూనుదురు ధీరరాం డ్రిట్టి ♦ పూనిక్కండ్రు
చిత్త మూహాపథంబునఁ ♦ జేర్చి చూడ, నతికృశోదరి! యదియు నీ ♦ యందు లేదు. 42

సుందరభ్రూవిభూషిత ♦ శోభనాంగి, పడయ దెప్పుడు నీమూర్తి ♦ పరిభవార్తి
జనకునెడ నౌనె? పసులు ని ♦ న్నైనకఁ గలరె? ఫణిమణిశలాక కెవ్వఁడు ♦ పాణి సాచు.

వీడి నగలను యౌవన ♦ వేళ నిట్లు, వృద్ధ కగునారచీరె ధ ♦ రించి తేల?
చంద్రతారల కగునట్టి ♦ సంజయందు, నందునే రాత్రియరుణోద ♦ యంబు చెపుమ. 44

దేవభూములు నీతండ్రి ♦ తావు లగుట, స్వర్గమును గోరుదేని ని ♦ ష్ఫలము శ్రమము
పసునిగోరితివేని త ♦ పమ్ము వలదు, వెదకఁబడుఁ గాని రత్నంబు ♦ వెదకికొనునె. 45
వేఁడినిట్టూర్పు నీకోర్కి ♦ విశదపఱిచె, మునుఁగుచున్నది సంశయ ♦ మునను మనసు
కోరఁదగువాఁడు నుండునే ♦ గౌరి నీకు, నుండెనే న్నికు లభియింప ♦ కుండఁగలఁడె. 46

చిరముఁ జెవిఁ గల్వ సోకని ♦ చెక్కిళులను, వరికొనలవంటిబంగారు ♦ వన్నెజడలు
చికురువడిగ్రేలుచుండియు ♦ లెక్కగొనఁడు, కడుఁగఠినుఁడాహా! నీగోరు ♦ పడుచువాఁడు.

కడఁక మునులట్లు వ్రతములఁ ♦ గడుఁ గృశించి, నగలతావులు రవిచేత ♦ నల్లఁబడఁగఁ
బట్టపగలింటిశశిరేఖ ♦ పగిది నుండు, నిన్నుఁ గని నొవ్వకుండువాఁ ♦ డున్నె గౌరి. 48

అవైమి సౌభాగ్యమదేన వఞ్చితం తవ ప్రియం, య శ్చతురావలోకినః
కరోతి లక్ష్యం చిర మస్య చక్షుషో న వక్త్ర మాత్మీయ మరాలపక్ష్మణః॥ 49

కియచ్చిరం శ్రామ్యసి గౌరి? విద్యతే మ మాపి పూర్వాశ్రమసంచితం తపః ;
తదర్ధభాగేన లభస్వ కాఙ్క్షితం వరం ; త మిచ్ఛామి చ సాధు వేదితుమ్॥ 50

ఇతి ప్రవి శ్యాభిహితా ద్విజన్మనా మనోగతం సా న శశాక శంసితుమ్;
అథో వయస్యాం పరిపార్శ్వవర్తినీం వివర్తితానఞ్జననేత్ర మైక్షత॥ 51

సఖీ తదీయా త మువాచ వర్ణినం—నిబోధ సాధో, తవ చేత్ కుతూహలమ్
యదర్థ మమ్భోజ మి వోష్ణవారణం కృతం తపస్సాధన మేతయా వపుః 52

ఇయం మహేన్ద్రప్రభృతీ నధిశ్రియ శ్చతుర్దిగీశా నవమత్య మానినీ
అరూపహార్యం మదనస్య నిగ్రహాత్ పినాకపాణిం పతి మాప్తు మిచ్ఛతి॥ 53

అసహ్యహుంకారనివర్తితః పురా పురారి మప్రాప్తముఖః శిలీముఖః
ఇమాం హృది వ్యాయతపాత మక్షిణో ద్విశీర్ణమూర్తే రపి పుష్పధన్వనః॥ 54

తదా ప్రభృ త్యున్మదనా పితు ర్గృహే లలాటికా చన్దన ధూస రాలకా
న జాతు బాలా లభతే స్మ నిర్వృతిం తుషార సంఘాత శిలాతలే ష్వపి॥ 55

ఉపాత్తవర్ణే చరితే పినాకిన స్సబాష్పకణ్ఠస్ఖలితైః పదై రియమ్
అనేకశః కిన్నరరాజకన్యకా వనాన్తసంగీతసఖీ రరోదయత్॥ 56

త్రిభాగశేషాసు నిశాసు చ క్షణం నిమీల్య నేత్రే సహసా వ్యబుధ్యత
'క్వ నీలకణ్ఠ, వ్రజ సీ ?' త్యలక్ష్యవా గసత్యకణ్ఠార్పితబాహుబన్ధనా॥ 57

'యదా బుధైః సర్వగత స్త్వ ముచ్యసే, న వేత్సి భావస్థ మిమం కథం జనమ్?
ఇతి స్వహస్తో ల్లిఖిత శ్చ ముగ్ధయా రహ స్యుపాలభ్యత చన్ద్రశేఖరః॥ 58

యదా చ త స్యాధిగమే జగత్పతే రపశ్య దన్యం న విధిం విచిన్వతీ,
తదా స హాస్మాభి రనుజ్ఞయా గురో రియం ప్రపన్నా తపసే తపోవనమ్॥ 59

ద్రుమేషు సఖ్యా కృతజన్మసు స్వయం ఫలం తపస్సాక్షిషు దృష్ట మే ష్వపి,
న చ ప్రరోహాభిముఖోపి దృశ్యతే మనోరథోస్యా శ్శశిమౌలిసంశ్రయః॥ 60

న వేద్మి స పార్థితదుర్లభః కదా సఖీభి రస్రోత్తర మీక్షితా మిమాం
తపఃకృశా మభ్యుపపత్స్యతే సఖీం వృషేవ సీతాం తదవగ్రహక్షతామ్॥ 61

అంచితము లైనచూపులఁ ♦ జంచలమ్ము, లైనకెప్పుల నొప్పనీ ♦ యక్షులకును
దడవునై మోముచూపని ♦ త్వత్ప్రియుండు నెలఁత! సౌందర్యగర్వవం ♦ చితుఁడుసుమ్ము.

ఇంతశ్రమయేల గౌరి నీ ♦ విచ్చగించు, నతని బొందుము నేను బూ ♦ ర్వాశ్రమమున
సంగ్రహించినతపములో ♦ సగము నిత్తుఁ, దెలుపు మాతని నాకోర్కె ♦ దీరునట్లు. 50

ఆద్విజన్ముఁడు లోగుట్టు ♦ నడుగ నిట్లు, స్వాంతమును జెప్పఁజాల కా ♦ శైలతనయ
కౌటుకను దాల్పకుండెడు ♦ కనులఁ ద్రిప్పి, చెంత నిలఁబడి యున్న నె ♦ చ్చెలిని జూచె.

తమ్మి నెండకు గొడుగుగాఁ ♦ దాల్చినట్లు, తపమునకు నేల తనువు నీ ♦ లన్వ యిడెనో
తెలియఁ దమియున్న నో విప్ర ♦ తెలియు మంచు, గౌరిసఖి పల్కె నాబ్రహ్మ ♦ చారికిట్లు.

కడుసిరులు గల్గి నాలుగు ♦ కడల నేలు, సురవరాదుల నేరిని ♦ సరకుగొనక
మరుని హరియించి సొగసుకై ♦ మరులుకొనని, భవునినీమానినీమణి ♦ పతిగఁ గోరె. 53

తొల్లిహిమ్మనినంతనె ♦ తొలఁగిపోయి, భవున కాస్యమ్ముఁ జూపక ♦ భస్మమైన
మదనుసాయకమీ గౌరి ♦ హృదయమందు, నెంతయునులోఁతుగా నాటి ♦ కృశతఁగొల్పె.

అదిమొదలు కామవేదన ♦ యతిశయింప, జనకుగృహమునఁ దిలకచం ♦ దనమునంటి
యలక లున్నను హిమశిలా ♦ స్థలిని నున్న, బాల సుఖమించుకేనియుఁ ♦ బడయదయ్యె.

శంభుచరితలఁ గీర్తింప ♦ సాగినపుడు, గద్గదంబగునీగౌరి ♦ కంఠపథము
లెన్నియోమారు లెంతయు ♦ నేడ్వఁ గొలిపెఁ, గానఁ దోఁబొడుకిన్నర ♦ కన్నియలను.

మూఁడుజాములు పూర్తిగా ♦ ముగిసి మిగులు, నిశిని గనుమూసి వెంటనే ♦ నీలకంఠ!
యెందుఁ జనె దనిపిల్చుచు ♦ నందులేని, కంఠమును గౌఁగిలించి మే ♦ ల్కాంచుచుండు.

సర్వగతుఁ డనిబుధు లంద్రు ♦ స్వామి నిన్ను, దీని నెఱుఁగవె భావస్థ ♦ యైనదాని
నంచు నీముగ్ధ దెగడునే ♦ కాంతమందు, స్వయముగా లిఖియించిన ♦ చంద్రభూషు.

భువనపతి యైనయీశ్వరుఁ ♦ బొందుటకును, వేఱుపాయము గానమి ♦ వెలఁదిమిన్న
తండ్రియాజ్ఞను గైకొని ♦ తపము సేయ, వచ్చి మాతోడ నీతపో ♦ వనముఁ జేరె. 59

ఈమెయే నాటి పెంపఁగా ♦ వృద్ధిఁ బొంది, తనతపస్సను లౌతరు ♦ తతిఫలించె
నిందుశేఖరు విషయ మా ♦ నీమెకోర్కె, యింతవఱకింతమొలకయు ♦ నెత్తదయ్యె 60

దున్నఁబడి నానఁ దడియక ♦ యున్నభువికి, వజ్రి దయచూపుకరణి నీ ♦ వ్రతకృశాంగి
కశ్రువుల నెచ్చెలులఁ జూచు ♦ నట్టిసఖికి, నెన్నఁ డాదుర్లభుండు ప్ర ♦ సన్నుఁడగునొ.

అగూఢసద్భావ మి తీఙ్గితజ్ఞయా నివేదితో నైష్ఠికసున్దర స్తయా
అ యీద మేవం పరిహాస ఇ త్యుమా మపృచ్ఛ దవ్యఞ్జితహర్షలక్షణః॥ 62

అ థాగ్రహస్తే ముకులీకృతాఙ్గులౌ సమర్పయన్తీ స్ఫటికాక్షమాలికామ్
కథఞ్చి దద్రే స్తనయా మితాక్షరం చిరవ్యవస్థాపితవా గభాషత॥ 63

యథా శ్రుతం వేదవిదాం వర, త్వయా ; జనోయ ముచ్చైఃపదలఙ్ఘనోత్సుకః ;
తపః కి లేదం తదవాప్తిసాధనం మనోరథానా మగతి ర్న విద్యతే॥ 64

అ థాహ వర్ణీ విదితో మహేశ్వర, స్తదర్థినీ త్వం పున రేవ వర్తసే,
అమఙ్గలాభ్యాసరతిం విచిన్త్య తం త వానువృత్తిం నచ కర్తు ముత్సహే॥ 65

అవస్తునిర్బన్ధపరే, కథం ను తే కరోయ మాముక్తవివాహకౌతుకః
కరేణ శమ్భో ర్వలయీకృతాహినా సహిష్యతే తత్ప్రథమావలమ్బనమ్? 66

త్వ మేవ తావ త్పరిచిన్తయ స్వయం, కదాచి దేతే యది యోగ మర్హతః
వధూదుకూలం కలహంసలక్షణం, గజాజినం శోణితబిన్దువర్షి చ॥ 67

చతుష్క పుష్పప్రక రావకీర్ణయోః పరోపి కో నామ త వానుమన్యతే
అలక్తకాఙ్కాని పదాని పాదయోః వికీర్ణకేశాసు పరేతభూమిషు॥ 68

అయుక్తరూపం కి మతః పరం వద త్రినేత్రవక్షః సులభం త వాపి యత్
స్తనద్వయేస్మిన్ హరిచన్దనాస్పదే పదం చితాభస్మరజః కరిష్యతి॥ 69

ఇయం చ తేన్యా పురతో విడమ్బనా య దూఢయా వారణరాజహార్యయా
విలోక్య వృద్ధోక్ష మధిష్ఠితం త్వయా మహాజనః స్మేరముఖో భవిష్యతి॥ 70

ద్వయం గతం సమ్ప్రతి శోచనీయతాం సమాగమప్రార్థనయా పినాకినః
కలా చ సా కాన్తిమతీ కలావత, స్త్వ మస్య లోకస్య చ నేత్రకౌముదీ॥ 71

వపు ర్విరూపాక్ష, మలక్ష్యజన్మతా, దిగమ్బరత్వేన నివేదితం వసు ;
వరేషు య ద్బాలమృగాక్షి, మృగ్యతే తదస్తి కిం వ్యస్త మపి త్రిలోచనే? 72
నివర్తయాస్మా దసదీప్సితా న్మనః ; క్వ తద్విధ ? స్త్వం క్వ చ పుణ్యలక్షణా?
అపేక్ష్యతే సాధుజనేన వైదికీ శ్మశానశూలస్య న యూపసత్క్రియా॥ 73

అనుచుఁ దేటగ నగ్గౌరి ♦ మనసు నిట్లు, విమలభావంబుతోఁ జెలి ♦ విన్నవింప
దాఁచి హర్షంబు మదినిసుం♦దరుఁడు వటుఁడు, హాస్యమా! యిదినిజమ! యం♦చడిగెనుమను.

అంత స్ఫటికాక్షమాలిక ♦ నద్రిజాత, చేతిముడిచినమునివ్రేళ్ల ♦ చేతఁ దాల్చి
యెంతయోసేపటికిఁ దాను♦నెట్టు లెట్లొ, యతిమితమ్ముగ నిట్లుమా♦టాడఁదొడఁగె.

వేదవిద్వర్య! నిజము నీ ♦ విన్నదెల్ల, నుచ్చపద మందనీవ్యక్తి ♦ యిచ్ఛగించె
దాని కిది తగుతపమని ♦ తలఁచె మదిని, గోర్కి కోరనియట్టిది ♦ గూడఁ గలదె. 64

అనిన నాబ్రహ్మచారి యి♦ట్లనియె నుమకు, భవు నెఱుంగుదు నాతని ♦ వలచి తీవు
అతిదురాచారపరుఁ డైన ♦ యతనిఁ దలఁప, ననుసరింపంగ నిను గొల్ప ♦మనసు రాదు.

తగనిదానికిఁ బూనిన ♦ తన్వి నీవు, పరిణయపుమాత్ర మొప్పనీ ♦ కరము మొదట
నురగకంకణమును దాల్చు♦హరుఁడు పట్ట, నెట్లుగానోర్చియుందువో♦యెఱుఁగరాదు.

వధువు రాయంచపూవుల ♦ వలిపెమునకు, నిరతమును రక్తబిందులఁ ♦ గురియునట్టి
హస్తిచర్మంపుఁగూడిక ♦యర్హమేమొ, చక్కఁగా నీవె యోచింపు♦న్యాయముగను.

పాలుదుచవికెలఁ బఱచిన ♦ పూలసెజ్జడు, లక్కరస మొప్పునీపాద ♦ లాంఛనముల
శవశిరోజాలి చెదరుశ్మ ♦ శానములను, జాన చూడంగ నొప్పునే ♦ శత్రువైన. 68

కలుగు సులువుగ ముక్కంటి ♦ కౌఁగిలింత, కాని గంధముపూయుచ ♦ న్గవను నీకు
నెలకొను బరేతభస్మంబు ♦ నెలఁతమిన్న, యింతకంటె నయుక్త మిఁ ♦ [illegible]

మొదలె యింకొకనగుఁబాటు♦పాడము నీకు, మదగజేంద్రమ్ము[illegible] ♦ [illegible]
పెండ్లికూఁతుర వై వృద్ధ ♦ వృషభ మెక్కఁ, జూచువారెల్ల నవ్వరె ♦సుందరాంగి. 70

కరమునఁ బినాక మిడునట్టి♦హరునిపొందు, గోరి యిపు డిరువురే జాలి ♦ గొలుపునాఁడు
ప్రజలకంటికి వెన్నెలఁ ♦ బఱపి వెలయు, నొకటి యాచందురునిరేఖ♦ యొకతె నీవు.
కాయమో వికారమైనట్టి ♦ కనులు గలది, తెలియరానిది జన్మంబు; ♦ దిశలయె
చెప్ప సిరులను ముక్కంటి ♦ చెంత వరుని, యొక్కగుణమైన నున్నదే♦యోమృగాక్షి.
మదిని మరలింపు మీదురీ ♦ ప్సితమునుండి, పూత నీ వేడయట్టికా ♦ పురుషుఁ డేడ
యూపమున కెట్టు లట్లు వే♦దోక్తపూజ, సలుపుదురె కాటికొయ్యకు♦సత్పురుషులు. 73

ఇతి ద్విజాతౌ ప్రతికూలవాదిని, ప్రవేపమానాధరలక్ష్యకోపయా
వికుఞ్చితభ్రూలత మాహితే తయా విలోచనే తిర్యగుపాన్తలోహితే॥ 74

ఉవాచ చైనమ్.—పరమార్థతో హరం న వేత్సి నూనం యత ఏవ మాత్థ మామ్
అలోకసామాన్య మచిన్త్యహేతుకం ద్విషన్తి మన్దా శ్చరితం మహాత్మనామ్॥ 75

విపత్ప్రతీకారపరేణ మఙ్గలం నిషేవ్యతే భూతిసముత్సుకేన వా ;
జగచ్ఛరణ్యస్య నిరాశిషః సతః కి మేభి రాశోపహతాత్మవృత్తిభిః ? 76

అకిఞ్చనః సన్ ప్రభవ స్స సంపదాం, త్రిలోకనాథః పితృసద్మగోచరః,
స భీమరూపః శివ ఇ త్యుదీర్యతే, నసన్తి యాథార్థ్యవిదః పినాకినః॥ 77

విభూషణోద్భాసి పినద్ధభోగి వా, గజాజినాలమ్బి దుకూలధారి వా
కపాలి వా స్యా, దథవేన్దుశేఖరం, న విశ్వమూర్తే రవధార్యతే వపుః॥ 78

తదఙ్గసంసర్గ మవాప్య కల్పతే ధ్రువం చితాభస్మరజో విశుద్ధయే ;
తథా హి నృత్యాభినయక్రియాచ్యుతం విలిప్యతే మౌలిభి రమ్బరౌకసామ్॥ 79

అసంపద స్తస్య వృషేణ గచ్ఛతః ప్రభిన్నదిగ్వారణవాహనో వృషా
కరోతి పాదా వుపగమ్య మౌలినా వినిద్ర మన్దార రజోరుణాఙ్గులీ॥ 80

వివక్షతా దోష మపి చ్యుతాత్మనా త్వ యైక మీశం ప్రతి సాధు భాషితమ్,
య మామన న్త్యాత్మభువోఽపి కారణం కథం స లక్ష్యప్రభవో భవిష్యతి? 81

అలం వివాదేన, యథా శ్రుత స్త్వయా, తథావిధ స్తావ దశేష మస్తు సః ;
మమాత్ర భావైకరసం మనః స్థితం; న కామవృత్తి ర్వచనీయ మీక్షతే॥ 82

నివార్యతా మాలి, కి మ ప్యయం వటుః పున ర్వివక్షుః స్ఫురితోత్తరాధరః;
న కేవలం యో మహతో పభాషతే శృణోతి తస్మా దపి య స్స పాపభాక్॥ 83
ఇతో గమి ష్యామ్యథ వేతి వాదినీ చచాల బాలా స్తనభిన్నవల్కలా ;
స్వరూప మాస్థాయ చ తాం కృతస్మితః సమాలలమ్బే వృషరాజకేతనః॥ 84
తం వీక్ష్య వేపథుమతీ సరసాఙ్గయష్టి ర్నిక్షేపణాయ పద ముద్ధృత ముద్వహన్తీ,
మార్గాచలవ్యతికరాకులి తేవ సిన్ధుః శైలాధిరాజతనయా న యయౌ న తస్థౌ॥ 85

బ్రాహ్మణుం డప్రియంబిట్లు ♦ పలుకుటయును, నామెకోపమ్ముచే మోవి ♦ యదరుచుండ
నెంతయును నేత్రములకొన ♦ లెఱ్ఱవాఱ, బొమలు ముడివడఁ గాఁ బెడ ♦ మోము వెట్టె.

మఱియు నీరీతి నతనితో ♦ మాఱు వలికె, భవునినిజరూప మెఱుఁగమిఁ ♦ బలికి తిట్లు
అతులము దురూహ్యమైనమ ♦ హాత్మ్యచరిత, మందు లెఱుఁగక ద్వేషించు ♦ చుందురిలను.

పలుసిరుల నంద మఱియు వి ♦ పత్తు డింద, మంగళమ్ముల సేవింత్రు ♦ మహిని జనులు
పెంచి కోర్కెల మతిఁ బాపు ♦ వీని నెట్టు, లాశయే లేనిరక్షకుం ♦ డతఁడు గోరు. 76

బీదవాఁ డయ్యు సంపదల్ ♦ పిదుకుచుండుఁ, గాటిలోనుండియు జగమ్ముఁ ♦ గాచుచుండు
భీముఁ డయ్యును శివుఁ డయి ♦ వెలుఁగుచుండు, భవునినిజరూప మెఱిఁగిన ♦ వారుగలరె.

నాగుఁబాముల నొండెను ♦ నగల నొండె, వారణాజిన మొండె దు ♦ వ్వలువ యొండె
బునుక యొండెను జంద్రుని ♦ తునక యొండెఁ, దాల్చు విశ్వస్వరూపుని ♦ దరమె యెఱుఁగ.

ఆమహేశ్వరునంగంబు ♦ నంటఁగానె, పూతమాచుండుఁ జితిలోని ♦ భూతి నిజము
శూలి తాండవమాడఁగా ♦ రాలు ధూళిఁ, దమిని దేవత లౌదలఁ ♦ దాల్త్రుగాదె. 79

మత్తదిగ్వారణం బెక్కి ♦ పొదలువజ్రి, వృషభ మెక్కెడునట్టియీ ♦ బీదఁ జేరి
యతనిపదములఁ దలవంచి ♦ యంగుళులకు, వఱలు మందారరజముచే ♦ నెఱుపుఁ గొలుపు.

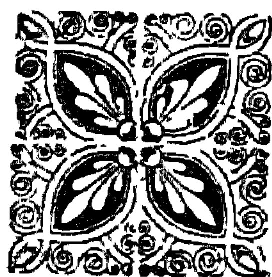
దుష్టమతి వయి దూషింపఁ ♦ దొడఁగి శివుని, నొప్పఁ బలికితివ భవుఁడం ♦ చోకమాట
యజునకును గూడఁ గారణం ♦ బితఁడె యనఁగ, నింక నితనికిఁ గారణం ♦ బెఱుఁగనగునె.

వలదు వాదంబు చాలును ♦ వలదు వలదు, అతఁడు నీ చెప్పినట్టులే ♦ యగును గాక
స్వాంత మాతనిభావర ♦ సంబె మరగె, స్వేచ్ఛఁ జనువారు సడి లెక్క ♦ సేయరుగద.

మరలమాటాడఁ బోయెడు ♦ మాడికెవటుఁడు, సకియరో! వానియాడించెఁ ♦ జాలుననుము
పరమపూజ్యుల నిందించు ♦ వారె గాక, వినెడువారును బాపంబు ♦ గొనుదు రంద్రు.
పోని యిటనుండి పోయెద ♦ నేనె యంచు, బాల పోఁజొచ్చెఁ బాలిండ్ల ♦ పైఁట జాఱ
నంత వృషరాజకేతనుం ♦ డద్రితనయ, హస్తమును బట్టె నిజరూప ♦ మంది నగుచు. 84
అతనిఁ గని కంపమందిదే ♦ హము చెమర్పఁ, బెట్టఁ బోనున్న పాదంబుఁ ♦ బెట్టకుండ
నడ్డముగ నదిరి వచ్చిన ♦ నలఁతపడెడు, నేటివలెఁ బోక నిలువక ♦ యుండి యుండె. 85

'అద్య ప్రభృ త్యవనతాఙ్గి, త వాస్మి దాసః క్రీత స్తపోభి' రితివాదినిచన్ద్రమౌళౌ,
అహ్నాయ సా నియమజం క్లమ ముత్ససర్జ క్లేశః ఫలేన హి పున ర్నవతాంవిధత్తే॥

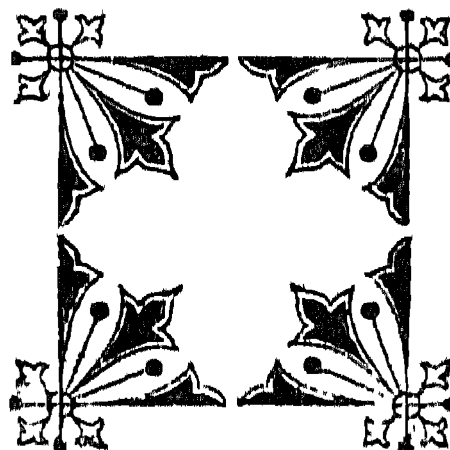
ఇతి శ్రీకాలిదాసకృతౌ కుమారసంభవే మహాకావ్యే తపః
ఫలోదయో నామ పఞ్చమస్సర్గః.

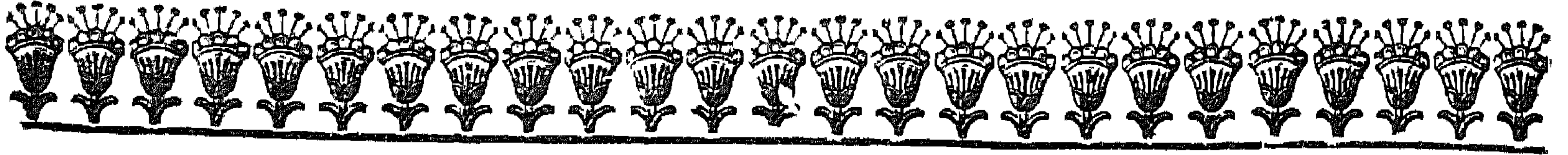

నేఁడుమొదలుగఁ జెలువరో ♦ నీకు నేను, వ్రతములకు నమ్ముఁబడిన సే♦వకుఁడనంచు
యాశుఁ డనఁగానె తత్తప♦క్లేశ మెడలె, శ్రీమముగాఁ దోఁచు నేత్రశ్రమ♦సఫలమైన.

గద్య.

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత లలితకవితాకలిత శ్రీరామలక్ష్మాంబా
బుచ్చివేంకయామాత్యతనూజాత సకలసజ్జనవిధేయ ఆదిపూడి
సోమనాథనామధేయప్రణీతం బయిన గాంధ్రికుమార
సంభవమునందుఁ దపఃఫలోదయం
బను పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ

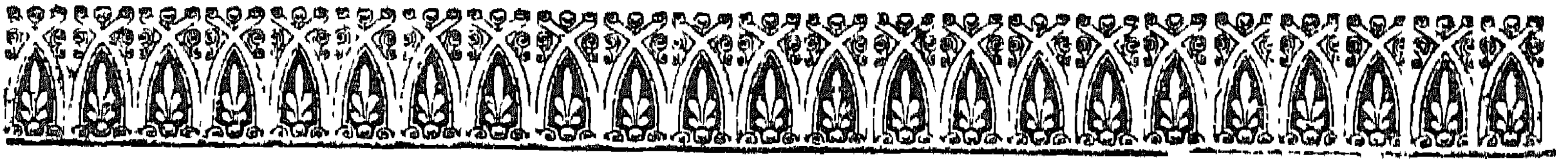
కుమారసంభవమ్.

షష్ఠస్సర్గః.

అథ విశ్వాత్మనే గౌరీ సందిదేశ మిథః సఖీం,
'దాతా మే భూభృతాం నాథః ప్రమాణీక్రియతామి' తి॥ 1
తయా వ్యాహృతసందేశా సా బభౌ నిభృతా ప్రియే
చూతయష్టి రివాభ్యాసే మధౌ పరభృతోన్ముఖీ॥ 2
స తథేతి ప్రతిజ్ఞాయ, విసృజ్య కథ మప్యుమామ్
ఋషీన్ జ్యోతిర్మయా౯ సప్త సస్మార స్మరశాసనః॥ 3
తే ప్రభామణ్డలై ర్వ్యోమ ద్యోతయన్త స్తపోధనాః
సారున్ధతీకాః సపది ప్రాదురాసన్ పురః ప్రభోః॥ 4
ఆప్లుతా స్తీరమన్దారకుసుమోత్కిరవీచిషు
వ్యోమగఙ్గాప్రవాహేషు దిఙ్నాగమదగన్ధిషు॥ 5
ముక్తాయజ్ఞోపవీతాని బిభ్రతో హైమవల్కలాః
రత్నాక్షసూత్రాః, ప్రవ్రజ్యాం కల్పవృక్షా ఇవాశ్రితాః॥ 6
అధఃప్రస్థాపితాశ్వేన సమావర్జితకేతునా
సహస్రరశ్మినా సాక్షాత్ సప్రణామ ముదీక్షితాః॥ 7
ఆసక్తబాహులతయా సార్ధ ముద్ధృతయా భువా
మహావరాహదంష్ట్రాయాం విశ్రాన్తాః ప్రలయాపది॥ 8
సర్గశేషప్రణయనా ద్విశ్వయోనే రనన్తరం
పురాతనాః పురావిద్భి ర్ధాతార ఇతి కీర్తితాః॥ 9

శ్రీ

కుమారసంభవము.

షష్ఠాశ్వాసము.

గీతములు.

నన్ను మీ కిచ్చు దాతగా ♦ నన్నగేంద్రు, నెంతయును ముఖ్యముగ మీర ♦ లెన్నన్వాన
మనుచుఁ జెలిచేత సందేశ ♦ మద్రితనయ, యంపె విశ్వాత్మునకు రహ ♦ స్యమ్ముగాను.
అటు సఖిచేత సందేశ ♦ మందఁ జేసి, యెంతయును బ్రేమఁ బ్రియు చెంత ♦ నెసఁగ గౌరి
సఖి పికాంగన గూయ వ ♦ సంతుకడను, గూర్మి నొప్పెడు నెలమావి ♦ కొమ్మ మాడ్కి—.
అట్లె యౌఁగాక యని స్మర ♦ హరుఁడు దెలిపి, యెంతయో కష్టమునను మా ♦ కాంతవీడి
యమిత తేజస్స్వరూపులై ♦ యలరుచుండు, సప్తఋషులను మదిలోన ♦ సంస్మరించె. 3
కాంతిపుంజముచేత నా ♦ కాశ మెల్లఁ, దళతళ వెలుంగ నాతపో ♦ ధనులు మునులు
సతియరుంధతితోఁ గూడ ♦ సత్వరముగ, నాప్రభువు మ్రోలఁ బ్రత్యక్షు ♦ లై నిలిచిరి. 4
జిందుతటకల్పసుమములఁ ♦ జిమ్మెనలల, దిగిభమదగంధములఁ దాల్చి ♦ తేజరిల్లు
నభ్రగంగానదీప్రవా ♦ హములయందు, నెలమితో స్నాన మొనరించి ♦ యొసఁగువారు.
ఆణిముత్యాలజంధెమ్ము ♦ లమలకనక, వల్కలమ్ములు మణులతా ♦ వళము లూని
పూతవన్యాశ్రమము దాల్చి ♦ పొదలుచుండు, కల్పవృక్షమ్ములట్టులు ♦ గ్రాలువారు. 6
వడిగ గుఱ్ఱమ్ములను గ్రింద ♦ నడుపుచుండి, పయిని తముఁజూచి పెక్కుమ్ము ♦ వంచి భక్తి
స్వయముగా వేఁడివేవెల్గు ♦ వందనమ్ము, సలుపుచుండఁగ నెంతయుఁ ♦ జెలఁగువారు. 7
ప్రళయమున బాహులతచేతఁ ♦ బట్టికొనుడు, లేవనెత్తంగఁబడినభూ ♦ దేవిగూడి
తోరపువరాహమూర్తి దా ♦ కోరమీఁద, నెన్నఁగాఁగాని విశ్రాంతిఁ ♦ గొన్నవారు. 8
సృష్టి సృజియింప మిగిలిన ♦ సృష్టినెల్ల, నెంతయును బూర్తి సేసిన ♦ హేతువునను
దముఁ బురాణజ్ఞులతిపురా ♦ తనవిధాత, లనుచుఁ గీర్తించుచుండఁగా ♦ నలరువారు.

ప్రాక్తనానాం విశుద్ధానాం పరిపాక ముపేయుషాం
తపసా ముపభుఞ్జానాః ఫలా న్యపి తపస్వినః॥

తేషాం మధ్యగతా సాధ్వీ పత్యుః పాదార్పితేక్షణా
సాక్షా దివ తపస్సిద్ధి ర్బభాసే బ హ్వరున్ధతీ॥

తా మగౌరవభేదేన మునీం శ్చాపశ్య దీశ్వరః ;
స్త్రీ పుమా నిత్యనాస్థైషా, వృత్తం హి మహితం సతామ్॥

తద్దర్శనాద భూ చ్ఛంభో ర్భూయాన్ దారార్థ మాదరః,
క్రియాణాం ఖలు ధర్మ్యాణాం సత్పత్న్యో మూలకారణమ్॥

ధర్మే ణాపి పదం శర్వే కారితే పార్వతీం ప్రతి,
పూర్వాపరాధభీతస్య కామ స్యోచ్ఛ్వసితం మనః॥

అథ తే మునయః సర్వే మానయిత్వా జగద్గురుమ్
ఇద మూచు రనూచానాః ప్రీతికణ్టకితత్వచః॥

య ద్బ్రహ్మ సమ్య గామ్నాతం, య దగ్నౌ విధినా హుతం,
య చ్చ తప్తం తప, స్తస్య విపక్వం ఫల మద్య నః॥

య దధ్యక్షేణ జగతాం వయ మారోపితా స్త్వయా
మనోరథ స్యావిషయం మనోవిషయ మాత్మనః॥

యస్య చేతసి వర్తేథాః స తావత్కృతినాం వరః,
కిం పున ర్బ్రహ్మయోనే ర్యస్తవ చేతసి వర్తతే ?

సత్యమర్కాచ్చ సోమాచ్చ పర మధ్యాస్మహే పదమ్
అద్య తూచ్చైస్తరం తాభ్యాం స్మరణానుగ్రహా త్తవ॥

త్వత్సంభావిత మాత్మానం బహు మన్యామహే వయమ్ ;
ప్రాయః ప్రత్యయ మాధత్తే స్వగుణే షూత్తమాదరః॥

యా నః ప్రీతి ర్విరూపాక్ష, త్వదనుధ్యానసంభవా,
సా కి మావేద్యతే తుభ్య? మన్తరాత్మాసి దేహినామ్॥

సాక్షా ద్దృష్టోసి, న పున ర్విద్మ స్త్వాం వయ మఞ్జసా ;
ప్రసీద కథ యాత్మానం ; న ధియాం పథి వర్తసే॥

జన్మజన్మాంతరములందు ◆ సల్పినట్టి, పావనము లైనతపములు ◆ పక్వదశను
గన్నఁ దత్ఫలములఁ గాంచు ◆ చున్నఁగూడఁ, దపము లింకను జేయుచుఁ ◆ దనరువారు.

ఋషులు ప్రత్యక్షమైరి యా ◆ ఋషులనడుమఁ, బతిపదమ్ములఁ జూపుఁ ◆ బఱపుచుండి
కేవలతపఃఫలంపుటా ◆ కృతిగ నుండు, గరిత యైనయరుంధతి ◆ కరము మెఱసె. 11

ఆమెను మునీంద్రులను గూడ ◆ నాహరుండు, గారవించెను భేదంబు ◆ గనుపఱుపక
స్త్రీపురుషతారతమ్యంబు ◆ చేతఁ గాక, చరితఁ బట్టియె పూజింతురు ◆ సాధుజనులు.

ఆసతిని జూడఁగానె యా ◆ హరునిమదికి, నతిశయంబగు భార్యకోఱికైన ◆ యాదరమ్ము
ధర్మకార్యార్థములకెల్లఁ ◆ దావలములు, గరిత లైనట్టిపత్నులే ◆ కారె జగతి. 13

పార్వతినిగూర్చి పాదంబు ◆ శర్వుఁ డిట్లు, ధర్మమార్గానఁ బెట్టంగఁ ◆ దలఁపఁగానె
తొంటియపరాధభీతిని ◆ దొలఁగి మదికి, మారుఁడును గూడ నెంతయు ◆ నూరడిల్లె. 14

అంత వేదప్రవక్త లై ◆ యలరుచుండు, ఋషివరేణ్యులు హృదయసం ◆ ప్రీతితోడఁ
బులకరింపంగ నంగముల్ ◆ భువనగురుని, భక్తిఁ బూజించి యిట్లని ◆ పల్కిరపుడు. 15

చక్కఁగా వేదపాఠంబు ◆ సలిపినట్టి, విధికి ననుకూలముగ నగ్ని ◆ వ్రేల్చినట్టి
యెంతయుఁ దపమ్ములను దపి ◆ యించినట్టి, యెల్ల మాకోరికెలు ఫలి ◆ యించె నేఁడు.

ముజ్జగంబులప్రభువయి ◆ పొలుచుదేవ, యిచ్ఛలకు తావుగాని నీ ◆ హృదయమందు
నెలకొనఁగఁ జేసితివి మమ్ము ◆ నెలమిఁ గాన, నెల్ల మాకోరికలు ఫలి ◆ యించె నేఁడు.

ఎవనిహృదయంబునం దుండు ◆ దీవు వారె, ధన్యతము లయి జగతిని ◆ దనరుచుండ
వేదకారణమూర్తి యై ◆ వెలయునీదు, హృదయమం దుండువారల ◆ నెన్నఁ దరమె.

సత్యముగ సూర్యుకంటెను ◆ జంద్రుకంటెఁ, బైపదంబున నెలకొన్న ◆ వార మయ్య
నీవు స్మరియించి కరుణింప ◆ నిపుడు దేవ, పడయఁగన్నార మంతకుఁ ◆ బైపదంబు. 19

గౌరవము నీవు చూపిన ◆ కతన మమ్ము, నెంచుకొన్నార మెంతయు ◆ నెక్కువగను
గొప్పవా రాదరించిన ◆ యప్పుడె గద, స్వగుణముల నమ్మకము గల్గుఁ ◆ బ్రాయికముగ.

శివరూపాక్ష నీవు నీ ◆ యుల్లమందు, మమ్ముఁ దలఁచినయప్పుడు ◆ మామనములఁ
గన్న యానందమును మేము ◆ విన్నవింప, వలయునే యంతరాత్మవై ◆ వెలుగు నీకు.

నీవు ప్రత్యక్షముగ నున్న ◆ నిక్కమరయ, నీస్వరూపంబు దెలియంగ ◆ నేరమయ్య!
గాన గరుణించి చెప్పుము ◆ దానిమాకు, బుద్ధికి నగోచరుండవు ◆ బోధపడవు. 22

మాకు గురువులునైయిది ♦ లోకములకు, జేయుచుండెడిభాగమా ♦ చెలఁగి వారిఁ
గాచుచుండెడిభాగమా ♦ కలుగ వారి, నెల్లఁగొలియించుభాగమా ♦ యేది చెప్రుము. 23

కోరుమారో కోర్కె యిది దేవ ♦ సుమ్మా మేమి, దాని నటు నుండఁగానిమ్ము ♦ తలఁపఁగానె
చేరవచ్చినమే మేమి ♦ చేయఁగుడో, యెలవోనంగుడు పనుల మా ♦ చేతఁ గొనుము.24

అనినఁ దనమాళివిరాఁదను ♦ దనరుచుండఁ, బాలచంద్రుని కాంతిని ♦ భవ్యవిశద
దంతకాంతులఁ బెంపుచుఁ ♦ దాపసులకు, నిట్లు మాద్వ్యెల్లెనా పర ♦ మేశ్వరుండు.

స్వార్థమున కొకకోర్కె పనియైన ♦ యాచరింప, చనుట విదితము మీకు మ ♦ హర్షులార!
అష్టమూర్తులు గూడ నే ♦ నట్టివాఁడ, నందుఁ దెల్లంబుగాను సూ ♦ చించుఁ గాదె.

అట్టి నన్నిప్పు డరులచే ♦ నార్తిఁ జెంది, కొడుకు గనుమంచు దేవతల్ ♦ గోరినారు
చాల దప్పిని గొన్నట్టి ♦ చాతకములు, వృష్టిఁ గనుమని మేఘమున్ ♦ వేఁడినట్లు. 27

కాన నే నాత్మజన్మని ♦ గాంచుకొఱకుఁ, గూర్మితోఁ బార్వతి గ్రహింపఁ ♦ గోరినాను
యజ్ఞమొనరించుయజమాని ♦ యగ్నిఁ గాంచఁ, గూర్మి నరణిని గ్రహియింపఁ ♦ గోరినట్లు

ఆమె నాకుఁ గాఁగ నాకు హి ♦ మాలయాద్రిఁ, జేరఁ జని మీర లతని యా ♦ చింపవలయుఁ
గూర్మిపెండ్లిఁగ సాధువుల్ ♦ గూర్చుచుండు, వియ్యముల్ వికటింప వి ♦ వ్వోళి నైన.29

ఉన్నతుండును స్థితిమంతుఁ ♦ డుర్విభార, మెంతయును మోచువాఁడగు ♦ హిమగిరీంద్రు
తోడఁ జుట్టరికమ్మొదఁ ♦ గూడె నేని, మోదమే కాని మోసమ్ము ♦ గాదు సుండు. 30

కన్నెనుగురించి హిమవంతు ♦ కడను జేరి, యిప్పగిదిఁ బలుకఁ డీరని ♦ చెప్ప నగునె
మీరు రచియించినట్టియా ♦ చారములనె, నిఖిలజనులకు విబుధులు ♦ నేర్పుచుండ. 31

ఇప్పు డీకార్యమున సాయ ♦ మిడఁగ మీకు, నార్యురా లీయరుంధతి ♦ యర్హురాలు
గస్తురాం డ్రిట్టిపనులలోఁ ♦ గేవలముగఁ, దెలివి చూపించుచుండుట ♦ తెల్లము గద.

ఇంకఁ గార్యము నెఱవేర్ప ♦ హిమగిరీంద్రు, పట్టణం బగునోషధి ♦ ప్రస్థమునకు
నరుగుదురుగాక మీరలు ♦ మరలఁ గలసి, కొనియెదము గాక యిమ్మహా ♦ కౌశికతటిని.

ఇట్లు యోగివరేణ్యుఁ డౌ ♦ నీశ్వరుండె, పరిణయోత్సుకుఁ డగుటను ♦ బ్రహ్మపుత్రు
లైనఋషులు గృహస్థు లై ♦ నందువలనఁ, బడసియున్నట్టిలజ్జను ♦ బాయఁగనిరి. 34

మంచిదని పల్కి యామును ♦ మండలంబు, బయలుదేరిన నాభగ ♦ వంతుఁ డైన
హరుఁడు మొదటనె ఋషులకు ♦ నెఱుకపఱచి, యున్న యాస్థలమును జేరి ♦ యుండెనచట.

తే చాకాశ మసిశ్యామ ముత్పత్య పరమర్షయః
ఆసేదు రోషధిప్రస్థం మనసా సమరంహసః॥ 36

అలకా మతివాహ్యైవ వసతిం వసుసంపదాం
స్వర్గాభిష్యన్దవమనం కృత్వే వోపనివేశితమ్॥ 37

గఙ్గా స్రోతఃపరిక్షిప్తం వప్రా న్తర్జ్వలితౌషధి
బృహన్మణిశిలాసాలం గుప్తా వపి మనోహరమ్॥ 38

జితసింహభయా నాగా య, త్రాశ్వా బిలయోనయః,
యక్షాః కింపురుషాః పౌరా, య్యోషితో వనదేవతాః॥ 39

శిఖరాసక్త మేఘానాం వ్యజ్యన్తే యత్ర వేశ్మనామ్
అనుగర్జితసందిగ్ధాః కరణై ర్మురజస్వనాః॥ 40

యత్ర కల్పద్రుమై రేవ విలోలవిటపాంశుకైః
గృహయన్త్రపతాకాశ్రీ రపౌరాదరనిర్మితా॥ 41

యత్ర స్ఫటికహర్మ్యేషు నక్త మాపానభూమిషు
జ్యోతిషాం ప్రతిబిమ్బాని ప్రాప్నువ న్త్యుపహారతామ్॥ 42

య త్రౌషధిప్రకాశేన నక్తం దర్శితసంచరాః
అనభిజ్ఞా స్తమిస్రాణాం దుర్దినే ష్వభిసారికాః॥ 43

యౌవనా న్తం వయో యస్మిన్, నా న్తకః కుసుమాయుధాత్,
రతిఖేదసముత్పన్నా నిద్రా సంజ్ఞావిపర్యయః॥ 44

భ్రూభేదిభిః సకమ్పోష్ఠై ర్లలితాఙ్గులితర్జనైః
యత్రకోపైః కృతాః స్త్రీణా మాప్రసాదార్థినః ప్రియాః॥ 45

సంతానక తరుచ్ఛాయాసుప్త విద్యాధరాధ్వగం
యస్య చోపవనం బాహ్యం గన్ధవ ద్గన్ధమాదనమ్॥ 46

అథ తే మునయో దివ్యాః ప్రేక్ష్య హైమవతం పురం
స్వర్గాభిసన్ధిసుకృతం వఞ్చనా మివ మేనిరే॥ 47

తే సద్మని గిరే ర్వేగా దున్ముఖ ద్వాఃస్థ వీక్షితాః
అవతేరు ర్జటాభారై ర్లిఖితానలనిశ్చలైః॥ 48

వెంటనే మునితతి మనో ♦ వేగ మొప్ప, కత్తివలె నల్లనైనయా ♦ కాశమునకు
నెగసి పఱతెంచి చేరెను ♦ హిమగిరీంద్రు, నోషధిప్రస్థ మనుపేర ♦ నొప్పుపురము. 36

సంపదల కాలవాల మై ♦ సొంపునింపు, నలకపురిఁ దెచ్చిపెట్టిన ♦ యలరునట్లు
స్వర్గమునునిండి మిగిలిన ♦ జనముచేత, వలస గొల్పింపఁబడినట్లు ♦ వెలయుదాని. 37

చుట్టు గంగాప్రవాహముల్ ♦ముట్టి యుండఁ, గోటలో నోషధుల దీప♦కోటి వెలుఁగ
గొప్పరత్నాలచే వప్ర ♦ కుడ్య మొప్ప, నెంతయు మనోహరం బయి ♦ యొసఁగుదాని.

సింగములఁ గని వెఱవని ♦ సింధురములు, వరబిలమ్ములఁ బుట్టిన ♦ వారువములు
పురజనమ్ములు యక్షకిం ♦ పురుషవరులు, స్త్రీలు వనదేవతలు గల్గి ♦ చెలఁగుదాని.39

మేడలకు నంటి మేఘముల్ ♦ మెలగుచుంట, నురుము ప్రతిరవమో యని♦ వరమృదంగ
నినదమును సంశయించెడు ♦జనుల కెపుడుఁ, దేటఁగాఁ దాళములచేతఁ♦ దెలుపుదాని.

ప్రజకు యంత్రాలచే నిండ్ల♦ధ్వజము లెత్తు, శ్రమయె లేకుండ నాసొంపు♦నమరతరుల
సంచలించెడు కొమ్మల ♦ మించుచుండు, వలిపములు నింప నెంతయు ♦ వఱలుదాని.41

పానభూములయందును ♦ బటికఱాల, మేడలందును రాత్రుల ♦ మింట నుండి
ప్రతిఫలించెడు చుక్కలు ♦ ప్రసవములుగ, ముత్తెములుగను వెల్గగాఁ ♦ బొదలుదాని.

మబ్బుగమ్మినరాత్రుల ♦ మార్గములను, నోషధులకాంతు లెంతయు ♦ నొప్పమీఱఁ
గనుపఱచుచుండ నభిసారి ♦కాగణమ్ము, తమము నెఱుఁగకయుండఁగాఁ♦దనరుదాని.

యౌవనము గాకయుండుప్రా♦యమ్ముగాని, యసమశరునకు మించిన♦యముఁడు గాని
రతిఁ బడలి కన్ననిద్రకు ♦ నతిశయించు, నిద్రియే కాని లేకుండ ♦ నెగడుదాని. 44

బొమలు ముడివడియుండఁ గె♦మ్మోవి యదర, మృదుతరంబగువ్రేలిచే♦ బెదరుగొలుపు
కనలుగొన్నట్టికాంతలు ♦ కనికరించు, వఱకు వేఁడెడుప్రియులచే ♦ వఱలుదాని. 45

పాంథవిద్యాధరులు చేరి ♦ పవ్వళింప, ఛాయ లొసఁగెడుకల్పవృ♦క్షములు గలిగి
తావులను జిమ్ముగంధమా♦దనసగంబె, యుపవనంబుగ నలరారు ♦ చుండుదాని. 46

హిమగిరీంద్రునినగరంబు ♦ నెలమితోడఁ, గనులవిందుగ నాదేవ ♦ మునులు గాంచి
సురపురము గూర్చి చేసిన ♦ సుకృతములను, వంచకము లంచు మనముల♦నెంచి రపుడు.

చిత్తరువులోనిమంటల ♦ చెన్నుదోఁప, నిలిచి వెలిగెడుజడలతో ♦ నలరుమునులు
ద్వారపాలురు మో మెత్తి ♦ తమ్ముఁజూడ, వడిగ హిమవంతునింటిలో♦పలికి జనిరి.48

గగనా దవతీర్ణా సా యథావృద్ధపురస్సరా
తోయాన్తర్భాస్కరాలీవ రేజే మునిపరమ్పరా॥

తా నర్ఘ్యా నర్ఘ్య మాదాయ దూరాత్ ప్రత్యుద్యయౌ గిరిః
నమయన్ సారగురుభిః పాదన్యాసై ర్వసున్ధరామ్॥

ధాతుతామ్రాధరః ప్రాంశు ర్దేవదారుబృహద్భుజః
ప్రకృత్యైవ శిలోరస్కః సువ్యక్తో హిమవా నితి॥

విధిప్రయుక్తసత్కారైః స్వయం మార్గస్య దర్శకః
స తై రాక్రమయామాస శుద్ధాన్తం శుద్ధకర్మభిః॥

తత్ర వేత్రాసనాసీనాన్ కృతాసనపరిగ్రహః
ఇ త్యువా చేశ్వరా న్వాచం ప్రాఞ్జలి ర్భూధరేశ్వరః॥

అపమేఘోదయం వర్ష మదృష్టకుసుమం ఫలమ్
అతర్కితోపపన్నం వో దర్శనం ప్రతిభాతి మే॥

మూఢం బుద్ధ మివాత్మానం, హైమీభూత మి వాయసం,
భూమే ర్దివ మి వారూఢం, మన్యే భవదనుగ్రహాత్॥

అద్యప్రభృతి భూతానా మధిగమ్యోస్మి శుద్ధయే,
య దధ్యాసిత మర్హద్భిస్త ద్ధి తీర్థం ప్రచక్షతే॥

అవైమి పూత మాత్మానం ద్వయే నైవ ద్విజోత్తమాః
మూర్ధ్ని గఙ్గాప్రపాతేన ధౌతపాదామ్భసా చ వః॥

జఙ్గమం ప్రైష్యభావే వః స్థావరం చరణాఙ్కితం
విభక్తానుగ్రహం మన్యే ద్విరూప మపి మే వపుః॥

భవత్సంభావనోత్థాయ పరితోషాయ మూర్ఛతే
అపి వ్యాప్తదిగన్తాని నాఙ్గాని ప్రభవన్తి మే॥

న కేవలం దరీసంస్థం భాస్వతాం దర్శనేన వః
అన్తర్గత మపాస్తం మే రజసోపి పరం తమః॥

కర్తవ్యం వో న పశ్యామి, స్యా చ్చేత్ కిం నోపపద్యతే,
మన్యే మత్పావనా యైవ ప్రస్థానం భవతా మిహ॥

గగనమం దుండి వృద్ధాను ◆ గతిని దిగెడు, మునిపరంపర పావనాం ◆ బువులయందుఁ
బ్రతిఫలించెడురవిబింబ ◆ పఙ్క్తియట్లు, నెంతయుం బ్రోలుచుండెను ◆ వింతగదుర. 49

పూజ్యులైనట్టిఋషులను ◆ బూజసేయ, నర్ఘ్యసామగ్రి గైకొని ◆ యద్రిరాజు
దూరమున నుండి యెదురేగె ◆ భూరిబలము, వలన వసుమతి క్రుంగఁగాఁ ◆ బదములిడుచు.

ధాతుతామ్రాధరుండు సు ◆ స్నాతుఁడు నౌట, దేవదారుబృహద్భుజుం ◆ డై వెలయుటఁ
బ్రకృతిచేతనె తాశిలో ◆ రస్కుఁ డగుట, నతఁడు హిమవంతుఁడంచును ◆ వ్యక్తమయ్యె.

శాస్త్రవిహితంబుగా వారి ◆ సత్కరించి, తానె మార్గంబుఁ జూపుచుఁ ◆ దాపసులను
బావనచరిత్రపరులను ◆ బర్వతేంద్రు, డంతిపురమును జేర్చెను ◆ సాదరముగ. 25

హేమపీటలఁ గూర్చుండఁ ◆ బెట్టి మునులఁ, దాను గూర్చుండి ప్రభువులై ◆ తనరుచుండు
వారలకుఁ గేలుమోడిచి ◆ భక్తితోడ, నిట్లు పలుకంగఁదొడఁగె గి ◆ రీశ్వరుండు. 53

తలఁపకయె కల్గినట్టిమీ ◆ దర్శనంబు, వారిదములేకయే కల్గు ◆ వానగాను
నలరులేకయె కల్గిన ◆ ఫలముగాను, నామదికిఁ దోఁచె నోమునీ ◆ సాధులార. 54

మూఢుఁడగు నేనుజ్ఞానినై ◆ పొదలినట్లు, లినుము బంగారముగ మాఱి ◆ యెసఁగినట్లు
వసుధనుండి దివం బెక్కి ◆ వఱలినట్లు, దలఁతు నను నేను మీదయ ◆ గలుగ నిట్లు. 55

నేఁడుమొదలుగ మునులార ◆ నేనుగూడఁ, బ్రాణులకుఁ దీర్థభూతుఁడై ◆ పరగువాఁడ
సాధువులు మెట్టునట్టియా ◆ స్థలము జగతిఁ, దీర్థ మగునని పెద్దలు ◆ దెలిపి యుంట.

రెంటిచేతఁ బవిత్రతఁ ◆ గంటి నంచు, నెంతు నామదిలోన ద్వి ◆ జేంద్రులార
గంగ నాశిరమునఁ బడఁ ◆ గాంచుకతనఁ, దలను మీపాదతీర్థముల్ ◆ దాల్చుకతన. 57

తలఁచుచున్నాఁడ నారెండు ◆ తనువులందు, వేఱు వేఱుగ మీదయఁ ◆ జెట్టినట్లు
జంగమంబున మీసేవ ◆ సల్పుపనులు, స్థావరంబున మీపాద ◆ సరసిజములు. 58

అవయవమ్ములు నావి ది ◆ గంతములను, నాక్రమించిన వైనమ ◆ హాత్ములార
భవదనుగ్రహమున నేను ◆ బడసినట్టి, హర్షము నిమిడ్చుకొనఁజాల ◆ నైతిఁ జుండు. 59

ఎంతయును దయతోడ భా ◆ స్వంతులీరు, చూచుటంజేసి నాగుహల్ ◆ సొచ్చియున్న
తమమెకాదు రజస్సును ◆ దానిమీఁది, మన్మనస్తమమునుగూడ ◆ మాయమయ్యె. 60

కలిగియున్నవె మీకుఁ గా ◆ వలయుపనులు, ఉండినను నవి నెఱవేఱ ◆ కుండఁ గలవె
నన్నుఁ గేవలముగఁ బావ ◆ నమ్ము సేయ, నిటకు దయచేసినారని ◆ యెంచినాఁడ. 61

తథాపి తావత్ కస్మింశ్చి దాజ్ఞాం మే దాతు మర్హథ;
వినియోగప్రసాదా హి కింకరాః ప్రభవిష్ణుషు॥ 62

ఏతే వయ, మమీ దారాః, క న్యేయం కులజీవితమ్,
బ్రూత యే నాత్రవః కార్య, మనాస్థా బాహ్యవస్తుషు॥ 63

ఇ త్యూచివాం స్త మేవార్థం గుహాముఖవిసర్పిణా
ద్వి రివ ప్రతిశబ్దేన వ్యాజహార హిమాలయః॥ 64

అ థాఙ్గిరస మగ్రిణ్య ముదాహరణవస్తుషు
ఋషయో నోదయామాసుః; ప్రత్యువాచ స భూధరమ్॥ 65

ఉపపన్న మిదం సర్వ, మతః పర మపి త్వయి,
మనసః శిఖరాణాం చ సదృశీ తే సమున్నతిః॥ 66

స్థానే త్వాం స్థావరాత్మానం విష్ణు మాహు; స్తథా హి తే
చరాచరాణాం భూతానాం కుక్షి రాధారతాం గతః॥ 67

గా మధాస్యత్ కథం నాగో మృణాలమృదుభిః ఫణైః,
ఆ రసాతలమూలాత్ త్వ మవాలమ్బిష్యథా న చేత్? 68

అచ్ఛిన్నామలసంతానాః సముద్రోర్మ్యనివారితాః
పునన్తి లోకాన్ పుణ్యత్వాత్ కీర్తయః సరితశ్చ తే॥ 69

య థైవ శ్లాఘ్యతే గఙ్గా పాదేన పరమేష్ఠినః
ప్రభవేణ ద్వితీయేన తథైవోచ్ఛిరసా త్వయా॥ 70

తిర్య గూర్ధ్వ మధస్తా చ్చ వ్యాపకో మహిమా హరేః
త్రివిక్రమోద్యత స్యాసీత్, సతు స్వాభావిక స్తవ॥ 71

యజ్ఞభాగభుజాం మధ్యే పద మాతస్థుషా త్వయా
ఉచ్చైర్హిరణ్మయం శృఙ్గం సుమేరోర్వితథీకృతమ్॥ 72

కాఠిన్యం స్థావరే కాయే భవతా సర్వ మర్పితం,
ఇదంతు తే భక్తినమ్రం సతా మారాధనం వపుః॥ 73

త దాగమనకార్యం నః శృణు కార్యం త వైవతత్
శ్రేయసా ముపదేశా త్తువయమ త్రాంతభాగినః॥ 74

అట్టు లుండినఁగూడ నో ♦ యార్యులార, యాజ్ఞ నేదైన నా కిడ ♦ నర్హు లీవు
ప్రభువులయనుగ్రహం బనఁ ♦ బనులయందు, భృత్యులనుగూర్చుటయెగాక ♦ వేఱెయున్నె

ఇదిగో మీసేవకుఁడ; నిదె ♦ యీమెభార్య, కులమునకుఁ బ్రాణమైయున్న ♦ కూఁతురిదిగో
యెవరితోఁ గార్యమున్నదో ♦ యెఱుఁగనిండు, లెక్కఁగొనఁబాహ్యవస్తువు ♦ నొక్కఁడేని.

ఇట్లు పలుకంగ హిమవంతుఁ ♦ డిదియె మరల, నొత్తిచెప్పినవిధముగ ♦ నొప్పుపగిది
నమ్మహాగిరివరగహ్వ ♦ రాళి నుండి, వెడలెనపుడు ప్రతిధ్వనుల్ ♦ వేడ్కమీఱ. 64

అంతఁ జాతుర్యముగ మాట ♦ లాడువారి, యందు నగ్రేసరుం డగు ♦ నాంగిరసుని
ఋషులు పురిగొల్ప నతఁడు గి ♦ రీంద్రునకును, నెలమితో నుత్తరం బిచ్చె ♦ నివ్విధమున.

ఈవు చెప్పినదే గాక ♦ యింతకంటె, నధిక మయినదిగూడ నీ ♦ యందుఁ గలదు
నీదుశిఖరంబు లెట్టులో ♦ నీమనంబు, నొప్పుచున్నది యట్టులే ♦ యున్నతముగ. 66

జంగమస్థావరములకు ♦ శైలరాజ!, నీకడుపు తావలంబయి ♦ నెగడుకతన
స్థావరాత్మకుఁ డౌహరి ♦ వీ వటంచుఁ, బండితోత్తము లందఱుఁ ♦ బలుకుచుంద్రు. 67

ధరను బాతాళమూలమ్ము ♦ దాఁక నీవు, పాదములచేతఁ బైకెత్తి ♦ పట్టవేని
పాము తామరతూఁడుల ♦ వంటి వైన, తనదుపడగలమీఁదను ♦ దాల్పఁ గలదె. 68

నిత్యనిర్మలసంతాన ♦ నిచయ మంది, కడలితరగలయడ్డును ♦ గాంచకుండఁ
బొలుచునీకీర్తులును నదుల్ ♦ భువనములను, బావనముఁ జేయుఁదాముపా ♦ వనములౌట.

విష్ణుపాదంబునం బుట్టి ♦ వెలయుకతన, నెట్లు కొనియాడఁబడుచుండు ♦ నట్లె మరల
నున్నతశిరస్కుఁ డగునీకు ♦ నుద్భవించి, గంగ గొనియాడఁబడియె ను ♦ త్తుంగకీర్తి! 70

మూఁడుపాదమ్ములను బెట్టఁ ♦ బూనినప్పు, డడ్డముగఁ గ్రిందుమీఁదుగ ♦ నడరి పర్వ
నాత్రివిక్రముమహిమ యో ♦ యద్రిరాజ!, కలిగెఁబో నీకు స్వాభావి ♦ కమ్ము గాఁగ.

యజ్ఞభాగము భుజియించు ♦ నమరవరుల, నడుమ నెలకొనుభాగ్యంబుఁ ♦ బడసి తీవు
ఎంతయున్నతకాంచన ♦ శృంగ మున్న, స్వర్ణశైలంబు నీముందు ♦ వ్యర్థము గద. 72

కఠినభావంబు స్థావర ♦ కాయమందుఁ, బూర్ణముగఁ బెట్టి పూజ్యులఁ ♦ బూజసల్ప
భక్తి నిడితివి నమ్రభా ♦ వంబు నీదు, జంగమాత్మక మైనయీ ♦ యంగమందు. 73

ఇంక వచ్చినపని విను ♦ మెఱుకపఱతుఁ, గార్యమంతయు నీదయి ♦ కొలుచుచుండు
శ్రేయమును నీకుఁ దెలియంగఁ ♦ జేయునట్టి, వంతుమాత్రమె మాకుండుఁ ♦ బర్వతేంద్ర.

అణిమాదిగుణోపేత మస్పృష్టపురుషాన్తరం
శబ్ద మీశ్వర ఇ త్యుచ్చైః సార్ధచన్ద్రం బిభర్తి యః॥ 75

కలితాన్యోన్యసామర్థ్యైః పృథివ్యాదిభి రాత్మభిః
యే నేదం ధ్రియతే విశ్వం ధుర్యై ర్యానమి వాధ్వని॥ 76

యోగినో యం విచిన్వన్తి క్షేత్రాభ్యన్తరవర్తినమ్
అనావృత్తిభయం యస్య పద మాహు ర్మనీషిణః॥ 77

సతే దుహితరం సాక్షాత్ సాక్షీ విశ్వస్య కర్మణాం
వృణుతే వరదః శమ్భు రస్మత్సంక్రామితైః పదైః॥ 78

త మర్థ మివ భారత్యా సుతయా యోక్తు మర్హసి
అశోచ్యా హి పితుః కన్యా సద్భర్త్రే ప్రతిపాదితా॥ 79

యావ న్త్యేతాని భూతాని స్థావరాణి చరాణిచ
మాతరం కల్పయ న్త్వేనా మీశో హి జగతః పితా॥ 80

ప్రణమ్య శితికణ్ఠాయ విబుధా స్తదనన్తరం
చరణౌ రఞ్జయన్త్వస్యా శ్చూడామణిమరీచిభిః॥ 81

ఉమా వధూ, ర్భవాన్ దాతా, యాచితార ఇమే వయమ్,
వర శ్శంభు; రలం హ్యేష త్వత్కులోద్భూతయే విధిః॥ 82

అస్తోతుః స్తూయమానస్య వన్ద్య స్యానన్యవన్దినః
సుతాసంబన్ధవిధినా భవ విశ్వగురో ర్గురుః॥ 83

ఏవంవాదిని దేవర్షౌ పార్శ్వే పితు రధోముఖీ
లీలాకమలపత్త్రాణి గణయామాస పార్వతీ॥ 84

శైలః సంపూర్ణకామోపి మేనాముఖ ముదైక్షత ;
ప్రాయేణగృహిణీనేత్రాః కన్యార్థేషు కుటుమ్బినః॥ 85

మేనే మేనాపి తత్ సర్వం పత్యుః కార్య మభీప్సితమ్;
భవ న్త్యవ్యభిచారిణ్యో భర్తు రిష్టే పతివ్రతాః॥ 86

ఇద మత్రోత్తరం న్యాయ్య మితి బుద్ధ్యా విమృశ్య సః
ఆదదే వచసా మన్తే మఙ్గలాలంకృతాం సుతామ్॥ 87

అణిమ మొదలగుగుణగణ ♦ మమరువాఁడు, ఇతరులకు నెవ్వరికి ధరి ♦ యింపఁ గాని
గొప్పయీశ్వరపదముచే ♦ నొప్పువాఁడు, అర్ధచంద్రుని దాలిచి ♦ యలరువాఁడు. 75

దారి రథమును నశ్వముల్ ♦ దాల్చునట్లు, కలిసి మెలఁగెడుశక్తిచేఁ ♦ గ్రాలుచుండు
పృథివి మొదలగుతనమూర్తు ♦ లెనిమిదింట, విశ్వమంతయు వహియించి ♦ వెలుఁగువాఁడు.

సర్వభూతాంతరాత్ముఁడై ♦ సర్వయోగి, పరులచేతను వెదుకంగఁ ♦ బడెడువాఁడు
అతనిపద మొంద మరలు భ ♦ యమ్ము లేదు, జనుల కంచని బుధు లనఁ ♦ దనరువాఁడు.

కేవలము లోకమందలి ♦ క్రియల కెల్ల, సాక్షియై కోర్కెలొసఁగెడు ♦ శంకరుండు
కోరుచున్నాఁడు నీకూర్మి ♦ కూఁతు నొసఁగు, మంచు స్వయముగ మామాట ♦ లందుఁ జేరి.

మంచిభర్తకుఁ గన్య న ♦ ర్పించుతండ్రి, వగను బొందఁడు గావున ♦ నగకులేంద్ర !
వాక్కు నర్థంబుతోఁ గూర్చు ♦ పగిదిఁ దోఁప, నతనితోఁ గూర్పుమయ్య నీ ♦ సుతనుహితను.

హరుఁడు జగములతండ్రియై ♦ యలరుకతన, స్థావరమ్మును మఱియును ♦ జంగమమ్ము
లనెడుభూతాళికెల్ల నో ♦ యద్రిరాజ!, నీకుమారితె తల్లియై ♦ నెగడుఁ గాత. 80

సురవరులు నీలకంఠుని ♦ చరణములకుఁ, బ్రణతు లొనరించి తదనంత ♦ రమ్ము సందుఁ
దమశిరోమణికిరణసం ♦ తతులచేత, నీమెచరణమ్ములను వెల ♦ యింత్రు గాత. 81

వధువు పార్వతి; యిచ్చెడు ♦ వాఁడ వీవు, అడుగుచుండెడువారేము ♦ హరుఁడువరుఁడు
కొదువయుండునెయిట్లిన్ని ♦ యొదవియుండఁ, జాలుఁగద యివి నీకులో ♦ చ్ఛ్రియమునకును.

పొగడఁబడుచుండి పరులను ♦ బొగడనట్టి, మ్రొక్కఁబడుచుండి పరులకు ♦ మ్రొక్కనట్టి
శంకరున కిచ్చి నీసుతఁ ♦ జారుచరిత, విశ్వగురునకు గురువయి ♦ వెలయు మయ్య. 83

ఇప్పగిది వేల్పుజడదారి ♦ జెప్పుచుండ, వదనమును వంచి తనతండ్రి ♦ పక్కనుండి
యందమైనట్టిలీలార ♦ విందమందు, నుండు రేకుల లెక్కించు ♦ చుండె గౌరి. 84

ఎంతయును బూర్ణ మైనట్టి ♦ యిచ్ఛయున్న, భూధరేంద్రుండు మేనక ♦ మొగముచూచెఁ
గన్యవిషయికమైనట్టి ♦ కార్య మెఱుఁగ, గృహిణులేకద కన్నులు ♦ గేస్తులకును. 85

మేనకయు భర్తయిష్టంబు ♦ దా నెఱింగి, సర్వమునకును బూర్తిగ ♦ సమ్మతించెఁ
బతులు గోరెడుకోర్కెకి ♦ సతులు జగతి, నెన్నఁడును గాని మీఱంగ ♦ నెంచరు గద.

మునివరుండాడుమాటలు ♦ ముగియఁ గానె, యిదియె తగునుత్తరం బని ♦ యెంచి మదిని
మిగుల శోభాకరంబుగ ♦ మెఱయునట్లు, కూఁతుఁ గైసేసి చేపట్టి ♦ కొనుచుఁ దెచ్చి.

ఏహి, విశ్వాత్మనే వత్సే, భిక్షాసి పరికల్పితా;
అర్థినో మునయః; ప్రాప్తం గృహమేధిఫలం మయా॥ 88

ఏతావ దుక్త్వా తనయా, మృషీ నాహ మహీధరః
'ఇయం నమతి వః సర్వాన్ త్రిలోచనవధూరి' తి॥ 89

ఈప్సితార్థక్రియోదారం తేభినన్ద్య గిరే ర్వచః,
ఆశీర్భిరేధయా మాసుః పురఃపాకాభి రమ్బికామ్॥ 90

తాం ప్రణామాదరస్రస్తజామ్బూనదవతంసకాం
అఙ్కమారోపయా మాస లజ్జమానా మరున్ధతీ॥ 91

తన్మాతరం చాశ్రుముఖీం దుహితృస్నేహవిక్లబాం
వర స్యానన్యపూర్వస్య విశోకా మకరో ద్గుణైః॥ 92

వైవాహికీం తిథిం పృష్టా స్తత్క్షణం హర బన్ధునా
తే త్ర్యహా దూర్ధ్వ మాఖ్యాయ చేరు శ్చీరపరిగ్రహాః 93

తే హిమాలయ మామన్త్ర్య, పునః ప్రాప్య చ శూలినం;
సిద్ధం చాస్మై నివేద్యార్థం, తద్విసృష్టాః ఖ ముద్యయుః॥ 94

పశుపతి రపి తా న్యహాని కృచ్ఛ్రా
దగమయ దద్రిసుతాసమాగమోత్కః.
క మపర మవశం న విప్రకుర్యు
ర్విభు మపి తం య దమీ స్పృశన్తి భావాః॥ 95

ఇతి శ్రీకాలిదాసకృతౌ కుమారసంభవే మహాకావ్యే ఉమా
ప్రదానో నామ షష్ఠస్సర్గః.

అమ్మరో రమ్ము నిన్ను బి♦చ్చమ్ము గాఁగ, నప్పగింతు ధ్రువమ్ము వి♦శ్వాత్మునకును
వీరె యాచింపవచ్చిన ♦వారు మునులు, పడయఁగంటి గృహాశ్రమ♦ఫలము తనయ. 88

ఇట్లు తనపుత్త్రితోఁ బలికి ♦ఋషులఁ జూచి, యీమె ముక్కంటిభార్య మీ♦కెల్లరకును
బ్రణతి సేసెడు నిదిగో దే♦వర్షులార!, యనుచుఁ బలికెను శైలరా ♦ జాధిరాజు. 89

ఈప్సితము దీర్చినయుదారు♦హిమగిరీంద్రు, పలుకు లెంతేయుఁ గొనియాడి♦పార్వతికిని
వెంటనే ఫలియించుదీ ♦ వెనల నిచ్చి, హర్షమును బెంచె నపు డామ♦హర్షిగణము. 90

తనపదమ్ముల కెఱఁగెడు ♦ తమిని జెవిని, జాళువాపైఁడికమ్ములు ♦ జాఱిపోవ
సిగ్గుపడుచుండు గౌరిని ♦ జేరఁదీసి, యొడి నరుంధతి యిడుకొనెఁ♦గడుఁ బ్రియమున. 91

కూఁతునందలిప్రీతిచే ♦ భీతి గాంచి, కనులఁ దడిగొన్న మేనక ♦ ననునయించె
నన్య నెఱుఁగనిసర్వస♦మ్మాన్య వరుని, సుగుణములఁ దెల్పి యయ్యెడఁ♦జోతి యపుడు.

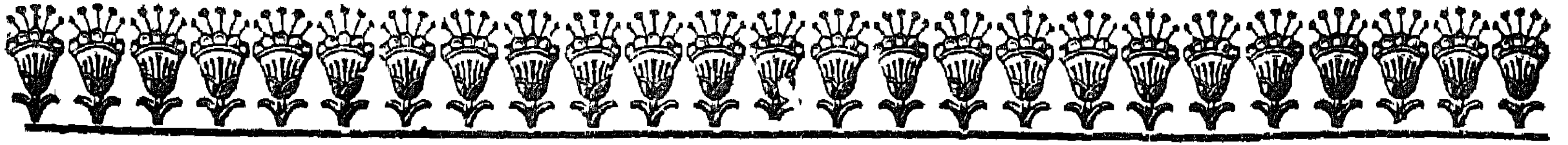
పెండ్లిదినమును సెలవిండు ♦ ప్రీతి నంచు, భవునిబాంధవుఁ డౌహిమ♦వంతుఁ డడుగ
మూఁడుదినముల కావలి నాఁ డటంచుఁ, దెలిపి తరలిరి తమదారి ♦ దేవమునులు. 93

ఇట్లు హిమవంతు వీడ్కొని ♦ యెలమితోడ, శివుసమీపించి తమకార్య ♦ సిద్ధిఁ దెల్పి
యతనిసెలవును గైకొని ♦ యంతరిక్షు, మునకు నెగసిరి యమ్మహా♦మునులు ఘనులు. 94

ఉత్పలము. పట్టగరానియట్టితమిఁ ♦ బార్వతితోడిసమాగమంబుకై
యెట్టెటులో దినమ్ములు మ ♦ హేశుఁడు పుచ్చుచునుండె శూలినే
యిట్టులు సేయ నిం కెవరి ♦ నెట్టులు సేయవు మానసంబులన్
బుట్టెడునీవికారములు ♦ పోలునె తెల్పఁగఁ దత్ప్రకారముల్. 95

గద్య.

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత లలితకవితాకలిత శ్రీరామలక్ష్మాంబా
బుచ్చివేంకయామాత్యతనూజాత సకలసజ్జనవిధేయ ఆదిపూఁడి
సోమనాథనామధేయప్రణీతం బయినయాంధ్రకుమార
సంభవమునందుఁ నుమాప్రిదానం
బనుషష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ

కుమారసంభవమ్.

సప్తమస్సర్గః.

అథౌషధీనా మధిపస్యవృద్ధౌ తిథౌచజామిత్రి గుణాన్వితాయామ్
సమేతబంధు ర్హిమవాన్సుతాయా వివాహదీక్షా విధిమన్వతిష్ఠత్॥ 1

వైవాహికైః కౌతుక సంవిధానై ర్గృహేగృహేవ్యగ్రపురంధ్రివర్గమ్
ఆసీత్పురం సానుమతోనురాగా దంతఃపురం చైకకులోపమేయమ్॥ 2

సంతానకాకీర్ణ మహాపథంత చ్చీనాంశుకైః కల్పితకేతుమాలమ్
భాసోజ్జ్వలత్కాంచన తోరణానామ్ స్థానాంతరం స్వర్గ ఇవా బభాసే॥ 3

ఏకైవసత్యా మపి పుత్రపఙ్క్తౌ చిరస్యదృష్టేవ మృతోత్థితేవ
ఆసన్న పాణిగ్రహణేతిపిత్రో రుమావిశేషో చ్ఛ్వసితం బభూవ॥ 4

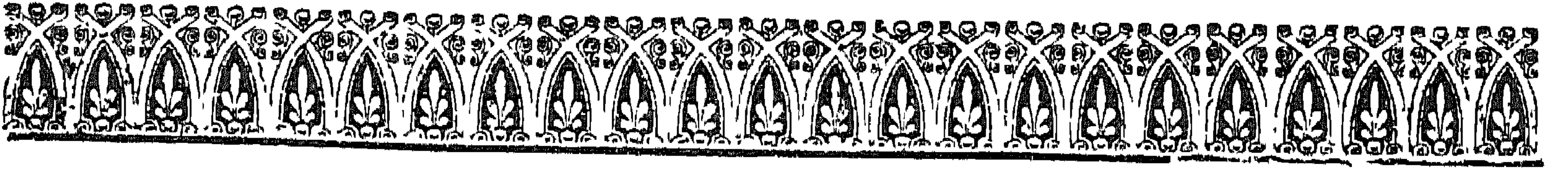
అంకాద్యయా వంకముదీరితాశీః సామండ నాన్మండన మన్వభుంక్త
సంబంధిభిన్నోపి గిరేః కులస్య స్నేహస్తదే కాయతనం జగామ॥ 5

మైత్రేముహూర్తే శశలాంఛనేన యోగంగతాసూత్తర ఫల్గునీషు
తస్యాః శరీరే ప్రతికర్మచక్రు ర్బంధుస్త్రియోయాః పతిపుత్రవత్యః॥ 6

సాగౌరసిద్ధార్థ నివేశవద్భి ర్దూర్వా ప్రవాళైః ప్రతిభిన్నశోభమ్
నిర్నాభికౌశేయ ముపాత్తబాణ మభ్యంగనే పథ్యమలం చకార॥ 7

బభౌచ సంపర్క ముపేత్యబాలా నవేనదీక్షా విధిసాయకేన
కరేణభానో ర్బహులావసానే సంధుక్ష్యమాణేవ శశాంకరేఖా॥ 8

తాంలోధ్రకల్కేన హృతాంగతైలా మాశ్యానకాలే యకృతాంగ రాగామ్
స్నానా మభిషేక యోగ్యాం నార్యశ్చ తుష్కాభిముఖం వ్యనైషుః॥ 9

శ్రీ

కుమారసంభవము.

సప్తమాశ్వాసము.

గీతములు.

బంధువులఁ గూడి యాహిమ♦వంతుఁ డంత, వృద్ధిచంద్రుండు సప్తమ♦శుద్ధి గల్గు
శుభదినంబున దీక్షతో ♦ సుతకుఁ బెండ్లి, సక్రమంబుగ జరప ను ♦ పక్రమించె. 1
ఎంతయును వేడ్కఁ గేస్తురాం♦డ్రింట నింటఁ, బెండ్లిపనులను సలుపుచు♦ వెలయుచుంట
నంతిపురమును నాసాను ♦మంతుపురముఁ, గలసి యంతయు నొకయిల్లు♦కరణి మెఱసె.
సురతరుసుమాళిఁ జల్లిన ♦ వరపథముల, ఖ్యాత-చీనాంబరోపేత ♦ కేతనములఁ
జామశోభాకరస్వర్ణ ♦ తోరణముల, వఱలె నాపురి రెండవ ♦ స్వర్గ మనఁగ. 3
పిల్లలందును దానొకర్తె ♦ పిల్ల యయ్యు, దగ్గఱిలఁ బెండ్లి, తనతల్లి ♦ దండ్రులకును
మడసి బ్రదికినయదివలెఁ ♦ దడవులకును, సగపడినదానివలెఁ బ్రియ♦మగుచుఁ దోఁచె. 4
ఒడి నొడిని నుండి దీవెనల్ ♦ పడసి పడసి, నగలపై నగ లంది యా ♦ నగతనూజ
బంధువులయందు భేదముల్ ♦ పరగియున్నఁ, గులమునకునెల్లఁ బ్రేమైక♦నిలయమయ్యె.
ఉత్తరను గూడి శశి యుండ♦నుదయమాది, మూడవముహూర్తమున శైల♦పుత్రిఁ జేరి
పెనిమిటియుఁ బుత్రులుం గల ♦ పేరటాండ్రు, పెండ్లికూఁతును జేసిరి ♦ ప్రీతితోడ. 6
శ్వేత మై యొప్పునావాలు ♦ లేఁతగఱిక, చేతఁ దనరార బాణముం ♦ జేతఁ దాల్చి
నాభిదిగఁ బట్టుపుట్టముఁ ♦ గట్టి గౌరి, తానమున కైనకై సేఁత ♦ దాల్చి మెఱసె. 7
విధివిహిత మైనపరిణయ ♦ విధికిఁ గడఁగి, నూతనం బగుశరమును ♦ జేతఁ బూని
కృష్ణపక్షాంతమున సూర్య ♦ కిరణ మంది, పొలుచుశశిరేఖచాడ్పునఁ ♦బొలిచెఁ గన్య. 8
వీడఁ దైలము లొద్దుగు ♦ పిండి నలిచి, తడిపొడిగ నుండుపరిమళ ♦ ద్రవ్య మలఁది
యర్హవస్త్రంబు గట్టించి♦యద్రిసుతను, గొనిచనిరి స్నానగృహమున♦ కనుఁగుఁజెలులు.

విన్యస్త వైదూర్య శిలాతలేస్మి న్నాబద్ధముక్తా ఫలభక్తిచిత్రే
ఆవర్జితాష్టా పదకుంభతోయైః సతూర్యమేనాం స్నపయాంబభూవుః॥ 10

సామంగళస్నాన విశుద్ధగాత్రీ గృహీతపత్యుద్గమనీయవస్త్రా
నిర్వృత్తపర్జన్య జలాభిషేకా ప్రఫుల్లకాశా వసుధేవరేజే॥ 11

తస్మాత్ప్రదేశాచ్చ వితానవంతం యుక్తంమణిస్తంభ చతుష్టయేన
పతివ్రతాభిః పరిగృహ్యనిన్యే క్లృప్తాసనం కౌతుకవేది మధ్యమ్॥ 12

తాం ప్రాఙ్ముఖీం తత్ర నివేశతన్వీం క్షణం వ్యలంబంత పురోనిషణ్ణాః
భూతార్థశోభాహ్రియమాణ నేత్రాః ప్రసాధనే సన్నిహితేపి నార్యః॥ 13

ధూపోష్మణా త్యాజితమార్ద్రభావమ్ కేశాంతమంతః కుసుమంతదీయమ్
పర్యాక్షిపత్కాచి దుదారబంధం దూర్వావతా పాండు మధూకదామ్నా॥ 14

విన్యస్తశుక్లా గురుచక్రురంగం గోరోచనాపత్త్రవిభక్తమస్యాః
సాచక్రవాకాంకితసైకతాయా స్త్రిస్రోతసః కాంతిమతీత్యతస్థౌ॥ 15

లగ్నద్విరేఫం పరిభూయపద్మం సమేఘలేఖం శశినశ్చబింబమ్
తదాననశ్రీ రలకైః ప్రసిద్ధై శ్చిచ్ఛేదసాదృశ్య కథాప్రసంగమ్॥ 16

కర్ణార్పితో లోధ్ర కషాయరూక్షే గోరోచనాక్షేప నితాంతగౌరే
తస్యాః కపోలే పరభాగలాభా ద్బబంధచక్షూంషి యవప్రరోహః॥ 17

రేఖావిభక్తః సువిభక్తగాత్ర్యాః కించిన్మధూచ్ఛిష్ట విమృష్టరాగః
కామప్యభిఖ్యాం స్ఫురితైరపుష్య దాసన్నలావణ్య ఫలోధరోష్ఠః॥ 18

పత్యుః శిరశ్చంద్రకలామనేన స్పృశేతిసఖ్యా పరిహాసపూర్వమ్
సారంజయిత్వా చరణౌకృతాశీ ర్మాల్యేనతాం నిర్వచనం జఘాన॥ 19

తస్యాః సుజాతోత్పలపత్రకాంతే ప్రసాధికాభిర్నయనే నిరీక్ష్య
నచక్షుషోః కాంతి విశేషబుద్ధ్యా కాలాంజనం మంగళ మిత్యుపాత్తమ్॥ 20

సాసంభవద్భిః కుసుమైర్లతేవ జ్యోతిర్భి రుద్యద్భి రివత్రియామా
సరిద్విహంగైరివలీయమానై రాముచ్యమానా భరణాచకాసే॥ 21

ఆత్మానమాలోక్య చ శోభమాన మాదర్శబింబే స్తిమితాయతాక్షీ
హరోపయానే త్వరితాబభూవ స్త్రీణాం ప్రియాలోక ఫలోహివేషః 22

మీఁద ముత్యాలచిత్రముల్ ♦ మెఱయఁ గ్రిందఁ, బచ్చజాలను బఱచిన ♦ భవనమందు
జలక మాడించి రామెను ♦ స్వర్ణకుంభ, తోయములవంచితూర్యముల్ ♦ మ్రోయుచుండ.
మంగళస్నానశుద్ధ యా ♦ మంగళాంగి, పరిణయోచిత మైనదు ♦ వ్వలువఁ దాల్చి
వృష్టి నభిషిక్త యై యొప్పి ♦ విరిసియున్న, తెల్లుపూఁ దాల్చువసుమతి ♦ రీతి మెఱసె.

మేలు మేల్కట్టుచేతను ♦ మెఱయునాల్గు, మణిమయ స్తంభముల నైన ♦ మండపమునఁ
బెండ్లియరుగునఁ గైసేసి ♦ పెట్టఁబడిన, పీటకడ కామెఁ దెచ్చిరి ♦ ప్రీతి సతులు. 12

దానిపైఁ దూర్పుమొగముగఁ ♦ దన్వినునిచి, యెదుటఁగూర్చుండి, సాజమై ♦ యెసఁగునామె
చెలువుపైఁ గన్ను లరిగినఁ ♦ జెలులుగనుచు, క్షణముగడపిరితొడవుల ♦ కైసెయున్న.

ధూప మిడి తడియార్చి ♦ తురిమి విరులు, వెండ్రుకల్ ముడివైచి యా ♦ వెలఁదిమిన్న
కెడ నెడను దూర్వ మొప్పెడు ♦ నిప్పపూల, దండఁ జక్కఁగఁ జుట్టెను ♦ దన్వియొకతె.

అగరుగందమ్ము తెల్లఁగా ♦ నలఁది మీఁద, నెఱ్ఱగోరోచనపుఁజిత్ర ♦ మెసఁగు చుండు
గౌరిమేన్మించెఁ జక్రవా ♦ కమ్ము లలరు, సైకతముతోడి గంగను ♦ సౌరసందు. 15

ముంగురుల్ దిద్దియున్నట్టి ♦ పొలఁతి మోము, తుమ్మెదలఁగూడియుండెడు ♦ తోయజమును
జలదరేఖాన్వితం బగు ♦ శశిని దెగడి, సామ్యవాదముఁ బూర్వప ♦ క్షమ్ము సేసె. 16

నలిచి లొద్దుగ గోరోచ ♦ నమ్ము రాయఁ, గెంపువీఁటినఁ దత్సతి ♦ చెంపచేత
నందముగఁ జెవి నిడ్డయ ♦ వాంకురంబు, వింతమెఱ పొందె కనులకు ♦ విందుఁ గొలిపె.

మెఱుఁగు మైనంబుచేఁ గని ♦ మించుసొబగు, ఫలము గననుండి నడుమను ♦ లలితరేఖ
నలరువ్యక్తాంగిక్రీమోవి ♦ యదరు గాంచి, చెప్పగాఁ గాని కాంతిచే ♦ నొప్పమీఱె. 18

చరణమున లత్తుకను బూసి ♦ సకియ నగుచు, దీనిచే భర్తతలమీఁదఁ ♦ బూనియున్న
విధునికళఁ దాఁకు మంచు దీ ♦ వింప గౌరి, దఁడచే మోదె నోరెత్త ♦ కుండ దాని. 19

కలువరేకులకాంతిచేఁ ♦ గ్రాలుగిరిజ, కనుల నీక్షించి పరిచారి ♦ కాగణమ్ము
కాంతికరమని కాక మం ♦ గళకరమ్ము, గాఁగ మది నెంచి కాటుకఁ ♦ గనుల కిడిరి. 20

బాగుగాఁ బూచిపొల్చుపూఁ ♦ దీఁగె మాడ్కి, రమ్యముగఁ జుక్కలంగ్రాలు ♦ రాత్రిరీతి
నెంతయు విహంగముల నొప్ప ♦ నేఱుకరణి, మించునగలను దాలిచి ♦ మెఱసె గౌరి.

అవ్విశాలాక్షి స్తిమితమై ♦ యలరుదృష్టిఁ, దనసొబగునెల్ల నిలువుట ♦ ద్దమునఁ జూచి
హరునిదరిఁ జేరఁగాఁ గోరె ♦ నతివలకును, విభుఁడు గనిమెచ్చఁగాఁగాదె ♦ వేషఫలము.

అథాంగులిభ్యాం హరితాలమార్ద్రం మాంగల్య మాదాయ మనః శిలాంచ
కర్ణావసక్తామలదంతపత్రం మాతాతదీయం ముఖమున్నమయ్య॥ 23

ఉమాస్తనోద్భేద మనుప్రవృద్ధో మనోరథో యః ప్రథమం బభూవ
తమేవ మేనాదుహితుః కథంచి ద్వివాహదీక్షా తిలకంచకార॥ 24

బబంధచాస్రాకులదృష్టిరస్యాః స్థానాంతరే కల్పిత సన్నివేశమ్
ధాత్ర్యంగుళీభిః ప్రతిసార్యమాణ మూర్ణామయం కౌతుకహస్తసూత్రమ్॥ 25

క్షీరోదవేలేవ సఫేనపుంజా పర్యాప్తచంద్రేవ శరత్త్రియామా
నవంనవక్షౌమ నివాసినీసా భూయో బభౌదర్పణ మాదధానా॥ 26

తామర్చి తాభ్యః కులదేవతాభ్యః కులప్రతిష్ఠాం ప్రణమయ్య మాతా
అకారయత్కారయితవ్యదక్షా క్రమేణ పాదగ్రహణం సతీనామ్॥ 27

అఖండితం ప్రేమ లభస్వపత్యు రిత్యుచ్యతే తాభిరుమాస్మనమ్రా
తయాతుతస్యార్ధ శరీరభాజా పశ్చాత్కృతాః స్నిగ్ధజనాశిషోపి॥ 28

ఇచ్ఛావిభూత్యోరనురూపమద్రి స్తస్యాః కృతీకృత్య మశేషయిత్వా
సభ్యః సభాయాం సుహృదాస్థితాయాం తస్థౌవృషాంకా గమనప్రతీక్షః॥ 29

తావద్భవస్యాపి కుబేరశైలే తత్పూర్వపాణిగ్రహణానురూపమ్
ప్రసాధనం పాతృభి రాదృతాభి ర్న్యస్తం పురస్తా త్పురశాసనస్య॥ 30

తద్గౌరవాన్మంగళమండనశ్రీః సాపస్పృశే కేవలమీశ్వరేణ
స ఏవవేషః పరిణేతురిష్టం భావాంతరం తస్య విభోః ప్రపేదే॥ 31

బభూవభస్మైవ సితాంగరాగః కపాలమేవామల శేఖరశ్రీః
ఉపాంతభాగేషు చరోచనాంకో గజాజినస్యైవ దుకూలభావః॥ 32

శంఖాంతరద్యోతి విలోచనంయ దంతర్నివిష్టామలపింగతారమ్
సాన్నిధ్యపక్షే హరితాలమయ్యా స్తదేవజాతం తిలకక్రియాయాః॥ 33

యథాప్రదేశం భుజగేశ్వరాణాం కరిష్యతామాభరణాంతరత్వమ్
శరీరమాత్రం వికృతిం ప్రపేదే తథైవతస్థుః ఫణరత్నశోభాః॥ 34

దివాపినిష్ఠ్యూత మరీచిభాసా బాల్యాదనావిష్కృతలాంఛనేన
చంద్రేణనిత్యం ప్రతిభిన్నమౌలే శ్చూడామణేః కిం గ్రహణం హరస్య॥ 35

హారిదళమ్మున మణిశిల ♦ నైనగంధ, మంగుళీద్వయమునఁ దాల్చి ♦ యగజమాత
వీనులను దంతపత్త్రముల్ ♦ వెలయు గౌరి, మోము పైకెత్తి మంగళ ♦ ముగఁ దలంచి. 23

తనయ చనుదోయితోఁ బుట్టి ♦ దానితోడ, వృద్ధిపొందినకోర్కె యై ♦ వెలయుచుండు
తిలకమును దల్లి పుత్త్రికా ♦ తిలకమునకుఁ, బెట్టె హర్షభరమ్మును ♦ బట్టలేక. 24

కనులు హర్షాశ్రుజలములఁ ♦ గలఁగియుండఁ, దావు దప్పించి కట్టఁబో ♦ దాది చూచి
వ్రేళ్లచేతను సవరింపఁ ♦ బెండ్లికైన, యూర్ణకంకణమును గట్టె ♦ నుమకు మాత. 25

తెల్లనురుఁ గొప్పక్షీరాబ్ధి ♦ తీరమట్లు, నిండుచందురుఁ గలశర ♦ న్నిశవిధమునఁ
దద్దయును బొల్చెఁ గ్రొత్తయ ♦ ద్దమును దాల్చి, క్రాలువెలిపట్టుపుట్టంబుఁ ♦ గట్టి గౌరి.

అంత నర్చితకులదేవ ♦ తాళికెల్ల, మాత కర్త్రోపదేశస ♦ మర్థసుతను
గులమణిని మ్రొక్కఁగాఁ గొల్పి ♦ కూర్మితోడ, సతులయడుగులకెఱఁగించె ♦ సక్రమముగ.

పతియఖండానురాగమ్ము ♦ పడయవమ్మ, యంచు వారలు దీవింప ♦ వంచెఁ దలను
గాని యీశ్వరునర్ధాంగి గాఁ ♦ జెలంగి, యెల్లదీవెనలను మించి ♦ యొసఁగె గౌరి. 28

సభ్యుఁడును దక్షుఁ డైనట్టి ♦ శైలరాజు, తనవిభూతికి నిచ్చకుఁ ♦ దగినయట్లు
దీర్చి పనులెల్ల మిత్త్రులఁ ♦ గూర్చి సభను, వృషభకేతనురాకకై ♦ వేచియుండె. 29

అంతలోపల నట రజ ♦ తాద్రియందుఁ, బురహరుం డైనయట్టియీ ♦ శ్వరుని ముందుఁ
బరిణయంబున కైనయా ♦ భరణములను, దెచ్చి పెట్టిరి మాతృక ♦ లిచ్చతోడ॥ 30

వారియందలి తన కుంచ ♦ గౌరవమున, నమ్మహామండనమ్ముల ♦ నంటఁ గానె
విభునియెప్పటివేషమే ♦ పెండ్లికైన, వేషముగ మాఱిపోయెను ♦ వింతగాను. 31

చారుచందనముగను భ ♦ స్మమ్ము మాఱెఁ, గనకమయమకుటంబుగాఁ ♦ బునుక మాఱె
నంచగురుతులయంచుల ♦ నలరుచుండు, ఘనదుకూలంబుగా గజా ♦ జినము మాఱె. 82

లోనఁ బచ్చనిగుఱ్ఱను ♦ బూనియుండి, ఫాలమందలియెముకలోఁ ♦ బరగుకన్ను
తిలకమిడుచోట నెంతయుఁ ♦ జెలఁగుచుంట, నదియె హరితాళతిలకమై ♦ యలరఁజొచ్చె

ఎదటిపన్నగరాజంబు ♦ లచట నుండి, భూరిమణిమండనములుగా ♦ మాఱిపోయె
నంగములుమాత్రమే మార్పు ♦ నందెఁ గాని, పడగరతనంబు లెప్పటి ♦ పగిదినుండె. 34

క్రాలువెన్నెలఁ బగటను ♦ గాయునట్టి, బాల్యమం దుంటఁ గందును ♦ బడయనట్టి
చందురుండె కిరీటమై ♦ సతముఁ జెలఁగ, నింకఁ దలమానికం బేల ♦ శంకరునకు. 35

ఇత్యద్భుతైక ప్రభవః ప్రభావా త్ప్రసిద్ధనేపథ్య విధేర్విధాతా
ఆత్మానమాసన్న గణోపనీతే ఖడ్గే నిషక్తం ప్రతిమం దదర్శ॥ 36

సగోపతిం నంది భుజావలంబీ శార్దూలచర్మాంతరితోరుపృష్ఠమ్
తద్భక్తిసంక్షిప్త బృహత్ప్రమాణ మారుహ్య కైలాస మివప్రతస్థే॥ 37

తం మాతరోదేవ మనువ్రజంత్యః స్వవాహనక్షోభ చలావతంసాః
ముఖైః ప్రభామండల రేణుగౌరైః పద్మాకరం చక్రురివాంతరిక్షమ్॥ 38

తాసాంచ పశ్చాత్కనక ప్రభాణాం కాలీకపాలా భరణాచకాసే
బలాకినీ నీలపయోదరాజీ దూరంపురః క్షిప్త శతహ్రదేవ॥ 39

తతోగణైః శూలభృతః పురోగై రుదీరితో మంగళతూర్య ఘోషః
విమానశృంగా ణ్యవగాహమానః శశంస సేవావసరం సురేభ్యః॥ 40

ఉపాదదే తస్య సహస్రరశ్మి స్త్వష్ట్రానవం నిర్మితమాతపత్రమ్
సతద్దుకూలా దవిదూరమౌళి ర్బభౌపతద్గంగ ఇవోత్తమాంగే॥ 41

మూర్తేచగంగా యమునే తదానీం సచామరే దేవమసేవిషాతామ్
సముద్రగా రూపవిపర్యయేపి సహంసపాతే ఇవలక్ష్యమాణే॥ 42

సమభ్యగచ్ఛత్ప్రథమోవిధాతా శ్రీవత్సలక్ష్మా పురుషశ్చసాక్షాత్
జయేతివాచా మహిమానమస్య సంవర్ధయంతౌ హవిషేవవహ్నిమ్॥ 43

ఏకైవమూర్తి ర్బిభిదేత్రిధాసా సామాన్యమేషాం ప్రథమావరత్వమ్
విష్ణోర్హరస్తస్య హరిః కదాచి ద్వేధాస్తయోస్తా వపిధాతురాద్యౌ॥ 44

తం లోకపాలాః పురుహూతముఖ్యాః శ్రీలక్షణోత్సర్గ వినీతవేషాః
దృష్టిప్రదానే కృతనందిసంజ్ఞా స్తద్దర్శితాః ప్రాంజలయః ప్రణేముః॥ 45

కంపేనమూర్ధ్నః శతపత్రయోనిం వాచాహరిం వృత్రహణం స్మితేన
ఆలోకమాత్రేణ సురానశేషాన్ సంభావయామాస యథాప్రధానమ్॥ 46

తస్మైజయాశీః ససృజే పురస్తాత్ సప్తర్షిభిస్తాన్స్మిత పూర్వమాహ
వివాహయజ్ఞే వితతేత్రయూయ మధ్వర్యవః పూర్వవృతామయేతి॥ 47

విశ్వావసు ప్రాగ్రహరైః ప్రవీణైః సంగీయమాన త్రిపురావదానః
అధ్వానమధ్వాంత వికారలంఘ్య స్తతారతారాధిప ఖండధారీ॥ 48

మించుమహిమను నిట్లు ని♦ర్మించుకొనిన, వేషము వహించి వింతల ♦ వీడు హరుఁడు
గణము లెలమిని దెచ్చిన ♦ ఖడ్గమందుఁ, బ్రతిఫలించెడునాత్మబిం ♦ బమును గాంచె.

భక్తిచేతను సంకోచ ♦ పఱచి మేను, మించువ్యాఘ్రాజినము వీఁపు ♦ మీఁదఁ దాల్చి
యొప్పువృషమును నందికే♦లూఁతఁ బూని, రజతగిరి నెక్కినట్లెక్కి ♦ పరిభువెడలె.

భవునివెనువెంటఁ జనుతమ♦వాహనముల, కంపమునఁ గుండలమ్ములు ♦ గదలవదన
మండలారుణకాంతుల ♦ మాతృకాళి, యాకసమ్మును జేసెఁ బ ♦ ద్మాకరముగ. 38

స్వర్ణకాంతులఁ జిమ్మెడు♦వారివెనుక, దూరముగ ముందు మెఱపుల ♦ బారుఁబఱపి
కొక్కెరలఁగూడియుండు క్రొ♦క్కారుమొగిలు, గాలివలెఁబుస్సనగలతోఁ♦ గ్రాలెఁ గాళి

అంత శివుముందు నెలమితో ♦ ననుగగణము, సలుపుమంగళతూర్యఘో ♦ షమ్ము లేగి
యంబరస్థవిమానశృం♦గాళిఁ జేరి, యమరులకుఁ దెల్పె సేవకు ♦ సమయమంచు. 40

త్వష్ట క్రొత్తగ నిర్మింపఁ ♦ దనరుచుండు, గొడుగు వట్టెను వేవెల్గు ♦ మృడున కపుడు
తద్దుకూలము దాపునఁ ♦ దల వెలుంగ, నౌదలను గంగ పడునట్లు ♦ లభవుఁ డొప్పె. 41

యమునయును గంగ రూపమ్ము ♦ లంది శివుని, జామరంబులతో సేవ ♦ సలుపుచుండ
నదులరూపంబు వీడినన్ ♦ గదలుచుండు, నంచలను వీడనట్లు గా ♦ న్పించుచుండె. 42

హవ్యముల నగ్నిఁ బెంచెడు ♦ నట్టులతని, భవ్యమహిమను జయజయ ♦ వాక్యములను
బెంచు చాపరమేశ్వరు ♦ వెంటఁ జనిరి, యపుడు శ్రీవత్సలాంఛిత ♦ హరియు నలువ.

మూర్తి యొకఁడయ్యు భేదిల్లె ♦ మువ్వురగను, జెల్లుఁ బినపెద్దతనము వీ ♦ రెల్లరకును
హరుఁడు హరికాది హరియుఁ దా♦హరున కాది, బ్రహ్మ వీరికి వీరలు ♦ బ్రహ్మ కాది.

వీడి రాచిన్నెలనుగడు ♦ వినయముననును, నింద్రముఖలోకపాలకు ♦ లేగుదెంచి
సన్నిధికిఁగాను నందికి ♦ సన్న సేసి, యతఁడు సూపింపఁ గేల్మోడ్చి♦ రభవునకును. 45

భవుఁడు తలయూఁపి బ్రహ్మను,♦బలికి హరిని, నవ్వుచూపుటచేతను ♦ నాకవిభుని,
గేవలము వీక్షణమ్ముల ♦ దేవతలను, సర్వరీతిని నందఱ ♦ నాదరించె. 46

బ్రోల సప్తర్షులును జయ ♦ శ్రీలఁ బలుక, నిర్వివాహాఖ్యయజ్ఞార్థ ♦ మేను మిమ్ము
బుత్విజులు గాఁగ ముందెకో♦రితినిగాదె, యంచుఁజిఱునవ్వుతో నాద♦రించె శివుఁడు.

గాణ విశ్వావసువె యాది ♦ జాణలెల్లఁ, ద్రిపురజయమును వీణెపైఁ ♦ బ్రీతిఁ బాడ
వీతరాగుల బుద్ధిలో ♦ వెలయువాఁడు, బాలశశిశేఖరుఁడు వించుఁ♦ బథముఁ గడపె.

ఖేఖేలగామీ తమువాహవాహః సశబ్దచామీ కరకింకిణీకః
తటాభిఘాతా దివలగ్నపంకే ధున్వన్ముహుః ప్రోతఘనే విషాణే॥ 49

సప్రాప దప్రాప్త పరాభియోగం నగేంద్రగుప్తం నగరం ముహూర్తాత్
పురోవిలగ్నైర్హరదృష్టిపాతైః సువర్ణసూత్రై రివకృష్యమాణః॥ 50

తస్యోపకంఠే ఘననీలకంఠః కుతూహలాదు న్ముఖపౌరదృష్టః
స్వబాణచిహ్నా దవతీర్య మార్గా దాసన్నభూపృష్ఠ మియాయ దేవః॥ 51

తమృద్ధి మద్బంధు జనాధిరూఢై ర్బృందైర్గజానాం గిరిచక్రవర్తీ
ప్రత్యుం జగామాగమన ప్రతీతః ప్రఫుల్లవృక్షైః కటకైరివస్వైః॥ 52

వర్గావుభౌ దేవమహీధరాణాం ద్వారేపు రస్యోద్ఘటితాపిధానే
సమీయతుర్దూరవిసర్పిఘోషౌ భిన్నైకసేతూ పయసామివౌఘౌ॥ 53

హ్రీమానభూద్భూమి ధరో హరేణ త్రైలోక్యవంద్యేన కృతప్రణామః
పూర్వం మహిమ్నా సహితస్యదూర మావర్జితం నాత్మ శిరోవివేద॥ 54

సప్రీతియోగా ద్వికసన్ముఖశ్రీ ర్జామాతురగ్రే సరతాముపేత్య
ప్రావేశయన్మందిర మృద్ధమేన మాగుల్ఫకీర్ణా పణమార్గపుష్పమ్॥ 55

తస్మిన్ ముహూర్తే పురసుందరీణా మీశాన సందర్శనలాలసానామ్
ప్రాసాదమాలాసు బభూవురిత్థం త్యక్త్వాన్య కార్యాణి విచేష్టితాని॥ 56

ఆలోకమార్గం సహసా వ్రజంత్యా కయాచి దుద్వేష్ట నవాంతమాల్యః
బద్ధుం నసంభావిత ఏవ తావత్ కరేణరుద్ధోపి చ కేశపాశః॥ 57

ప్రసాధికాలంబిత మగ్రపాద మాక్షిప్యకాచి ద్ద్రవరాగ మేవ
ఉత్సృష్టలీలా గతిరాగవాక్షా దలక్తకాంకాం పదవీం తతాన॥ 58

విలోచనం దక్షిణమంజనేన సంభావ్య తద్వంచిత వామనేత్రా
తథైవవాతాయన సన్నికర్షం యయౌశలాకా మపరావహంతీ॥ 59

జాలాంతరప్రేషిత దృష్టిరన్యా ప్రస్థానభిన్నాం నబబంధనీవీమ్
నాభిప్రవిష్టా భరణప్రభేణ హస్తేనతస్థా మవలంబ్యవాసః॥ 60

అర్ధాచితా సత్వరముత్థితాయాః పదేపదే దుర్నిమితే గలంతీ
కస్యాశ్చి దాసీ ద్రశనాతదానీ మంగుష్ఠ మూలార్పిత సూత్రశేషా॥ 61

క్రుమ్మి తటి రొంపి విదళించు ♦ కొనెడునట్లు, కుమ్మి మేఘమ్ము విదళించు ♦ కొనుచుఁ గొమ్ము
లీశుఁ గొనిపోయె లీలతో ♦ వృషము దివిని, బైఁడిమువ్వలు కిణికిణి ♦ స్వనము లీన. 49

సొగసుగా ముందుఁ జనుశివు ♦ చూపు లనెడు, పైఁడితాళ్లచే లాగఁ ♦ బడినయట్లు
నిముసమునఁ జేర్చె భవు నది ♦ హిమగిరీంద్ర, రక్షితపురంబు విగతప ♦ రాభవంబు. 50

ఎంతయును దమి మోముల ♦ నెత్తి ప్రజలు, గాంచఁ బురిదరిఘననీల ♦ గళుఁడు హరుఁడు
శాణరాజము తొలిఁ దాను ♦ బఱపినట్టి, పథమునందుండి ధారణి ♦ పైకి దిగియె. 51

ఈశ్వరునిరాక కలరి న ♦ గేంద్రమౌళి, విదితరులఁ గ్రాలుచుండెడు ♦ చఱులతోడ
నెదుర జనినట్లు నగలచేఁ ♦ బొదలుబంధు, జనము లెక్కేనకరులతోఁ ♦ జనియె నెదుట.

కట్ట తెగి రెండువరదలు ♦ గలిసినట్లు, తలుపు దెఱవఁ బురద్వార ♦ తలమునందుఁ
గలిసికొనె దేవనగవర్గ ♦ ములు చెలంగి, పాదముఘోషంబు కడుదూర ♦ మునకుఁ బర్వ.

త్రిభువనములకు వంద్యుఁ డై ♦ తేజరిల్లు, శివుఁడు ప్రణమిల్ల నగపతి ♦ సిగ్గుఁ గొనియె
నభవుమహిమను దనశిర ♦ మంతవఱకె, యెంతయునువంచియుంటఁ దా ♦ నెఱుఁగఁడయ్యె.

సంతసంబున ముఖవికా ♦ సంబు గన్న, గిరివరుం డల్లు ముందుగా ♦ సరుగనిచ్చి
చీలమండలయెత్తునఁ ♦ బూలుగలిగి, వెలయుదారిని నింటఁ బ్ర ♦ వేశపెట్టె. 55

భవ్యతర మైనప్రాసాద ♦ పాళియందు, హరుని జూచుటయందలి ♦ యాసచేత
నిట్లు తమతమపనిపాటు ♦ లెల్ల వీడి, పౌరనారీగణమ్ములు ♦ చేరె నపుడు. 56

వీడి ముడి దారిపొడుగున ♦ విరులు రాల, వడిగ నొక్కతె జాలమ్ము ♦ వంకఁ బాఱెఁ
జేతఁ గురు లున్ననచ్చోటుఁ ♦ జేరుదాఁక, వేయఁ దలపదు ముడిని న ♦ వ్వేలఁదిమిన్న.

ఓర్తు లత్తుకకై చాఁచి ♦ యున్నకాలు, దీసి వడిగను జాలమ్ము ♦ కేసి పఱచె
లలితగతిమాని యారని ♦ లక్కరసపు, టడుగుజాడల నించుచు ♦ నంతవఱకు. 58

కాటుకను బెట్టి తనకుడి ♦ కంటి, కపుడు, నెడమకంటికి నిడకయే ♦ యింతి యొకతె
పుడకచేతను బట్టి తాఁ ♦ బోయి చేరెఁ, దద్దయును వేడ్కతోడ వా ♦ తాయనమ్ము.

జాలమున దృష్టిపఱచుచుఁ ♦ జానయొర్తు, పోవుచుండఁగ వీడిన ♦ పోకముడిని
గట్టకయె జాఱుచీరెను ♦ బట్టి చేత, భూషణప్రభ నాభిపైఁ ♦ బొదల నిలిచె. 60

సతి యొకర్తుక మొలనూలు ♦ సగము గ్రుచ్చి, సత్వరమ్ముగ లేచి స ♦ సంభ్రమముగఁ
బోవ నడుగడుగునకు జాఱి ♦ పోయి మణులు, కాలిబాటప్రేలిదారంబె ♦ కడకు మిగిలె.

తాసాంముఖైరా సవగంధగర్భై ర్వ్యాప్తాంతరాః సాంద్రకుతూహలానామ్
విలోలనేత్ర భ్రమరైర్గవాక్షాః సహస్రపత్రా భరణా ఇవాసన్॥ 62

తావత్పతాకాకులమిందుమౌళి రుత్తోరణం రాజపథం ప్రపేదే
ప్రాసాద శృంగాణి దివాపికుర్వన్ జ్యోత్స్నాభిషేక ద్విగుణద్యుతీని॥ 63

తమేకదృశ్యం నయనైః పిబంత్యో నార్యోనజగ్ము ర్విషయాంతరాణి
తథాహి శేషేంద్రియ వృత్తిరాసాం సర్వాత్మనాచక్షు రివప్రవిష్టా॥ 64

స్థానేతపో దుశ్చరమేతదర్థ మపర్ణయా పేలవయాపితప్తమ్
యాదాస్య మప్యస్య లభేతనారీ సాస్యాత్కృతార్థా కిముతాంకశయ్యామ్॥ 65

పరస్పరేణ స్పృహణీయశోభం నచేదిదం ద్వంద్వమయోజయిష్యత్
అస్మిన్ ద్వయేరూప విధానయత్నః పత్యుః ప్రజానాం విఫలోభవిష్యత్॥ 66

ననూనమారూఢ రుషాశరీర మనేనదగ్ధం కుసుమాయుధస్య
వ్రీడాదముం దేవము దీక్ష్యమన్యే సన్న్యస్తదేహః స్వయమేవకామః॥ 67

అనేనసంబంధ ముపేత్యదిష్ట్యా మనోరథ ప్రార్థిత మీశ్వరేణ
మూర్ధానమాలి క్షితిధారణోచ్చ ముచ్చైస్తరం వక్ష్యతి శైలరాజః॥ 68

ఇత్యోషధిప్రస్థ విలాసినీనాం శృణ్వన్కథాః శ్రోత్రసుఖాస్త్రినేత్రః
కేయూరచూర్ణీ కృతలాజముష్టిం హిమాలయస్యా లయమాససాద॥ 69

తత్రావతీర్యా చ్యుతదత్తహస్తః శరద్ఘనాద్దీధితిమానివోక్ష్ణః
క్రాంతానిపూర్వం కమలాసనేన కక్ష్యాంతరాణ్యా ద్రిపతేర్వివేశ॥ 70

తమన్వగింద్రప్రముఖాశ్చదేవాః సప్తర్షిపూర్వాః పరమర్షయశ్చ
గణాశ్చ గిర్యాల యమభ్యగచ్ఛన్ ప్రశస్త మారంభ మివోత్తమార్థాః॥ 71

తత్రేశ్వరోవిష్టర భాగ్యథావత్ సరత్నమర్ఘ్యం మధుమచ్చగవ్యమ్
నవేదుకూలే చనగోపనీతం ప్రత్యగ్రహీత్సర్వ మమంత్రవర్జమ్॥ 72

దుకూలవాసాః సవధూసమీపం నిన్యేవినీతై రవరోధదక్షైః
వేలాసమీపం స్ఫుటఫేనరాజి ర్నవైరుదన్వా నివచంద్రపాదైః॥ 73

తయాప్రవృద్ధా ననచంద్రకాంత్యా ప్రఫుల్లచక్షుః కుముదః కుమార్యా
ప్రసన్నచేతస్సలిలః శివోభూత్ సంసృజ్యమానః శరదేవలోకః॥ 74

మధుసుగంధముచే నొప్పి ♦ మంజుగతిని, దమిని జలియించుకన్నులన్ ♦ భ్రమరతతుల
నలరుచుండెడుసుదతుల ♦ యాననములు, పద్మభూషలై తోఁచె గ ♦ వాక్షములకు. 62

చంద్రశేఖరుఁ డంతఁ బ్రా ♦ సాదపాళి, శిఖరములకాంతివెన్నెల ♦ చేతఁ బగలె
యినుమడింపుచుఁ దోరణా ♦ లెత్తియుండు, ధ్వజము లెగసెడుతద్రాజ ♦ పథముఁ జేరె.

అమ్మనోజ్ఞనిజాపుల ♦ నానుసతుల, కన్యవిషయంబులకు మనం ♦ బరుగదయ్యెఁ
దక్కుటింద్రియవృత్తులు ♦ దనరుచుండెఁ, గంటిలోపలనే స్థితిఁ ♦ గాంచినట్లు. 64

గౌరి సుకుమారి యితనికై ♦ ఘోరమైన, తప మొనర్చుట యెంతయుఁ ♦ దగును దగును
దాస్యము లభించునారియే ♦ ధన్య యనఁగ, నితని యొడిఁబండుసతి నింక ♦ నెన్నఁదరమె.

ఇట్టు లన్యోన్యమును మించు ♦ నట్టిశోభఁ, గాంచు నీమిథునంబును ♦ గలుపకున్న
వీరిలో నిట్టిరూపంబు ♦ వెట్టుటకును, విధి యొనర్చినయత్నంబు ♦ వృథయె కాదె. 66

కుసుమశరునిశరీరంబు ♦ కుపితుఁ డైన, హరుఁడు గాల్చినమాట స ♦ త్యంబు కాదు
శంకరునికాయమునుజూచి ♦ స్వయముగానె, మరుఁడుదేహంబులజ్జచేఁ ♦ దొరఁగె నిజము.

తాను గోరినకోరిక ♦ దైవకృపను, శంభుసంబంధమునఁ జేసి ♦ సఫల మగుట
ధర ధరించుట నుచ్చనా ♦ గిరివరేణ్యు, శీర్ష ముచ్చైస్తరం బయి ♦ చెలఁగుఁ జెలియ.

పౌరసతు లిట్టు లింపుగాఁ ♦ బలుక వినుచుఁ, గ్రాలుహిమవంతునిల్లు ము ♦ క్కంటి చేరె
దండకడియాలరాపిడిఁ ♦ దలిరుబోండ్ల, పిడికిళులలోనిపేలాలు ♦ పిండిగాఁగ. 69

శారదాభ్రము డిగుసూర్యు ♦ సరణి నచట, శివుఁడు వృషభంబు డిగె హరి ♦ చేయివట్టి
యజుఁడు ముందఱ నడువఁగా ♦ నద్రివరుని, వివిధకక్ష్యాంతరమ్ములు ♦ వేడ్కఁ జొచ్చె.

అతనివెంబడి నింద్రుఁడే ♦ యాదిసురలు, సప్తఋషు లాదిపరమర్షి ♦ సముదయములు
గణములును జొచ్చె శైలేంద్రు ♦ ఘనగృహమ్ము, వరప్రయత్నంబుఁ జొచ్చు స ♦ త్ఫలములట్లు

అచటఁ బొలిచెడుపీటపై ♦ నధివసించి, మణియు తార్ఘ్యంబు దధితోడి ♦ మధుపుమఱియు
నవదుకూలంబు హిమగిరి ♦ నాథుఁ డిడఁగ, స్మరహరుఁడు స్వీకరించె స ♦ మంత్రకముగ.

శ్వేతవస్త్రి నిశంభుని ♦ జేర్చి రప్పుడు, పడఁతు లంతఃపురమువారు ♦ వధువుకడకు
నూత్నచంద్రునికిరణాళి ♦ నుడుఁగుతోడి, సింధువును దీరమునకును ♦ జేర్చునట్లు. 73

గౌరి వర్ధిల్లువదనేందు ♦ కాంతిచేత, వరశరద్రమఁ బోలఁ ద ♦ త్తరుణిఁ గూడి
జగముఁ బోలెను శివుఁడు ప్ర ♦ సన్నచిత్తు, సలిలమును బూని విచ్చుక ♦ న్గలువ లూని.

తయోః సమాపత్తిషుకాతరాణి కించిద్వ్యవస్థాపి తసంహృతాని
హ్రీయంత్రణాం తత్క్షణమన్వభూవ న్నన్యోన్యలోలాని విలోచనాని॥ 75

తస్యాః కరం శైలగురూపనీతం జగ్రాహ తామ్రాంగుళిమష్టమూర్తిః
ఉమాతనౌ గూఢతనోః స్మరస్య తచ్ఛంకినః పూర్వ మివప్రరోహమ్॥ 76

రోమోద్గమః ప్రాదురభూ దుమాయాః స్విన్నాంగుళిః పుంగవకేతురాసీత్
వృత్తి స్తయోః పాణిసమాగమేన సమం విభక్తేవ మనోభవస్య॥ 77

ప్రయుక్త పాణిగ్రహణం యదన్య ద్వధూవరం పుష్యతికాంతి మగ్ర్యామ్
సాన్నిధ్యయోగా దనయో స్తదానీం కింకథ్యతే శ్రీరుభయస్యతస్య॥ 78

ప్రదక్షిణప్రక్రమణాత్కృశానో రుదర్చిష స్తన్మిథునంచకాసే
మేరో రుపాంతేష్వివ వర్తమాన మన్యోన్యసంసక్త మహస్త్రియామమ్॥ 79

తౌ దంపతీ త్రిః పరిణీయవహ్ని మన్యోన్య సంస్పర్శ నిమీలితాక్షౌ
సకారయామా సవధూంపురోధా స్తస్మి న్సమిద్ధార్చిషిలాజమోక్షమ్॥ 80

సాలాజధూమాంజలిమిష్టగంధం గురూపదేశా ద్వదనంనినాయ
కపోలసంసర్పి శిఖః సతస్యా ముహూర్తకర్ణోత్పలతాంప్రపేదే॥ 81

తదీషదార్ద్రారుణ గండలేఖ ముచ్ఛ్వాసికాలాంజనరాగమక్ష్ణోః
వధూముఖంక్లాంత యవావతంస మాచారధూమ గ్రహణాద్బభూవ॥ 82

వధూం ద్విజప్రాహత వైషవత్సే వహ్నిర్వివాహం ప్రతికర్మసాక్షీ
శివేనభర్త్రా సహధర్మచర్యా కార్యాత్వయా ముక్తవిచారయేతి॥ 83

ఆలోచనాంతం శ్రవణేవితత్య పీతం గురో స్తద్వచనం భవాన్యా
నిదాఘకాలోల్బణతాపయేవ మాహేంద్రమంభః ప్రథమం పృథివ్యా॥ 84

ధ్రువేణభర్త్రా ధ్రువదర్శనాయ ప్రయుజ్యమానా ప్రియదర్శనేన
సాదృష్ట ఇత్యాననమున్నమయ్య హ్రీసన్నకంఠీ కథమప్యువాచ॥ 85

ఇత్థం విధిజ్ఞేన పురోహితేన ప్రయుక్త పాణిగ్రహణోపచారౌ
ప్రణేమతుస్తౌ పితరౌ ప్రజానాం పద్మాసనస్థాయ పితామహాయ॥ 86

వధూర్విధాత్రా ప్రతినంద్యతేస్మ కల్యాణివీర ప్రసవాభవేతి
వాచస్పతిః సన్నపిసోఽష్టమూర్తౌ త్వాశాస్య చింతాస్తిమితోబభూవ॥ 87

ఎదురుకొనఁ జూపు చూపును ♦ చెదరునట్టి, కొంచెముగ నిల్చి మరలఁ జ ♦ లించునట్టి
యొండొరులఁ జూచువేడ్కచే ♦ నొప్పునట్టి, వారికన్నులు సిగ్గుచే ♦ వాలి వఱలె. 75

తలఁకి తద్దేహమును జొచ్చి ♦ దాఁగియున్న, మరునితొలియంకురంబట్లు ♦ మెఱయుచుండు
ముదితకెంగేలు నయ్యష్ట ♦ మూర్తి పట్టె, క్షితిధరవరుండు చేరువఁ ♦ జేర్చి చూప. 76

మించుబోణికి సుమశరో ♦ మాంచమొదవె, వృషభకేతను వ్రేళుల ♦ వెలసెఁ జెమట
బాగుగా నిట్లు పాణిస ♦ మాగమమున, నిర్వురకుఁ బ్రేమ సమమయి ♦ పర్వె నపుడు.

పరిణయంబుల నన్యదం ♦ పతులదరిని, జెలఁగి నంతన యుత్తమ ♦ శ్రీలఁ గొలుపు
చుండుమహనీయు లైనయీ ♦ యుభయులందు, నొప్పుకాంతిని సేమని ♦ చెప్ప నగును.

దంపతులు దీప్తిమంత మై ♦ తనరుచుండు, నగ్నిచుట్టుఁ బ్రదక్షిణ ♦ మాచరించి
కలిసి మేరుగిరీంద్రంబు ♦ బలిసి తిరుగు, పగలురేయి తెఱంగున ♦ వఱలి రపుడు. 79

ఒండొరుల నంటి చొక్కెడు ♦ సుమను శివుని, నగ్నిచుట్టును ముమ్మాఱు ♦ నరుగఁ గొలిపి
ప్రజ్వలితవహ్నిలోన భ ♦ వానిచేతఁ, జేలలఁ బురోహితుం డంత ♦ వ్రేల్పఁ జేసె. 80

కమ్మగా నుండులాజధూ ♦ మమ్ము గౌరి, యంజలిని గొని గురునాజ్ఞ ♦ నాస్యమందుఁ
దాల్పఁ జెక్కిటఁ బర్విన ♦ దానిరేక, క్షణము చెవి నల్లకలువగాఁ ♦ గ్రాలుచుండె.

హోమధూమమ్ము మానిని ♦ మోముఁ గ్రమ్మ, నించుక చెమర్చి చెక్కిలి ♦ యెఱ్ఱవాఱెఁ
గనులయం దుండి కాటుక ♦ కరఁగి కారె, నవయవాభరణమ్మును ♦ జెవిని వాడె. 82

అమ్మరో! విను నీవివా ♦ హమ్మునందు, సాక్షి యియ్యగ్ని భర్తయా ♦ శంభుఁ గూడి
తొరఁగి చింతల ధర్మంబు ♦ తోఁ జరింపు, మనుచుఁ బెండ్లికుమార్తెకు ♦ వినిచె ద్విజుఁడు.

కంటికొన నంటుచెవితోడ ♦ గౌరి యపుడు, గురునియయ్యుపదేశంబు ♦ గ్రోలెఁదమిని
వేసవిని దప్తమైనట్టి ♦ పృథివి తమిని, గురియుతొలివాననీళ్లను ♦ గ్రోలునట్లు. 84

ధ్రువునిదర్శింపు మని తను ♦ శివుఁడు ధ్రువుఁడు, భర్తప్రియదర్శనీయుఁడు ♦ పలుకగౌరి
యెంతయొకష్టమున ముఖ ♦ మెత్తి నుడివెఁ, గంటి నని సిగ్గుచే హీన ♦ కంఠ యగుచు.

ఇట్లు విధివిదుఁ డగుపురో ♦ హితుఁడు హితుఁడు, సాంగముగఁ బరిణయమును ♦ జరపనంతఁ
బ్రజలజననీజనకు లౌభ ♦ వానిభవులు, పద్మపీఠికిఁ బ్రహ్మకుఁ ♦ బ్రణతు లైరి. 86

కనుము కల్యాణి వీరుఁ డౌ ♦ తనయునంచుఁ, బెండ్లికూఁతును బ్రహ్మ దీ ♦ వించెఁ గాని
తాను వాక్కులపతి యయి ♦ తనరికూడ, మృడుని దీవింపఁ దోఁచక ♦ మిన్న కుండె. 87

క్లృప్తోపచారాం చతురస్రవేదీం తావేత్యపశ్చా త్కనకాసనస్థౌ
జాయాపతీ లౌకికమేషణీయ మార్ద్రాక్షతారోపణ మన్వభూతామ్॥ 88

పత్త్రాంతలగ్నై ర్జలబిందుజాలై రాకృష్టముక్తాఫలజాలశోభమ్
తయోరుపర్యాయతనాళదండ మాధత్త లక్ష్మీః కమలాతపత్త్రమ్॥ 89

ద్విధాప్రయుక్తేన చ వాఙ్మయేన సరస్వతీ తన్మిథునం నునావ
సంస్కారపూతేన వరంవరేణ్యం వధూం సుఖగ్రాహ్య నిబంధనేన॥ 90

తౌ సంధిషు వ్యంజితవృత్తిభేదం రసాంతరేషు ప్రతిబద్ధరాగమ్
అపశ్యతా మప్సరసాం ముహూర్తం ప్రయోగమాద్యం లలితాంగహారమ్॥ 91

దేవా స్తదంతే హరమూఢభార్యం కిరీటబద్ధాంజలయో నిపత్య
శాపావసానే ప్రతిపన్నమూర్తే ర్యయాచిరే పంచశరస్య సేవామ్॥ 92

తస్యానుమేనే భగవాన్ విమన్యు ర్వ్యాపారమాత్మన్యపి సాయకానాం
కాలప్రయుక్తా ఖలు కార్యవిద్భి ర్విజ్ఞాపనా భర్తృషు సిద్ధిమేతి॥ 93

అథ విబుధగణాం స్తా నిందుమౌళి ర్విసృజ్య క్షితిధరపతికన్యా మాదదానః కరేణ
కనకకలశయుక్తం భక్తిశోభాసనాథం క్షితివిరచితశయ్యం కౌతుకాగారమాగాత్.

నవపరిణయ లజ్జాభూషణాం తత్ర గౌరీ
వదనమపహరంతీ తత్కృతోత్క్షేపమీశః
అపిశయనసఖీభ్యో దత్తవాచం కథంచిత్
ప్రమథముఖవికారై ర్హాసయామాస గూఢం॥ 95

ఇతి శ్రీకాళిదాసకృతౌ కుమారసంభవే మహాకావ్యే ఉమా
పరిణయో నామ సప్తమస్సర్గః.

వింతచె లొప్పుచతురస్ర ♦ వేదిమీఁదఁ, జారుకనకాసనంబునఁ ♦ గూరుచుండి
సతియుఁ బతియును బడసి రా♦చార మాట, నౌదలలఁ జల్లఁబడుతడి ♦ యక్షతలను.

ఆణిముత్యాలజల్లరు ♦ లట్లు చుట్టు, వారిబిందులు రేకుల ♦ జారునట్టి
పొడుగుగా నుంచుకాడచేఁ ♦ బొదలునట్టి, తమ్మిగొడుగు గిడె వారి కం ♦ దముగ లక్ష్మి.

అంత వాగ్దేవి ద్వివిధంబు ♦ లై వెలుంగు, శబ్దజాలమ్ముచే వారి ♦ సంస్తుతించె
వరునిసంస్కారపూత మా ♦ భాషచేత, గిరిజ నతిసుఖమైనప్రా ♦ కృతముచేత. 90

సంధులకు నర్హమైనట్టి ♦ శైలిఁ గూర్చి, రాగరసములఁ దగినట్లు ♦ రక్తిఁ గలిపి
యభినయముతోడ నప్సర ♦ లాడినట్టి, ప్రథమనాటక మొకకొంత ♦ వారు గనిరి. 91

అమరు లంజలి మకుటంబు ♦ లందుఁ గూర్చి, భార్యతోఁగూడియుండెడు ♦ భవునకెఱఁగి
ముగిసి శాపంబు దేహంబుఁ ♦ బొందియున్న, పంచశరుసేవఁ గొనవిన్న ♦ వించిరపుడు.

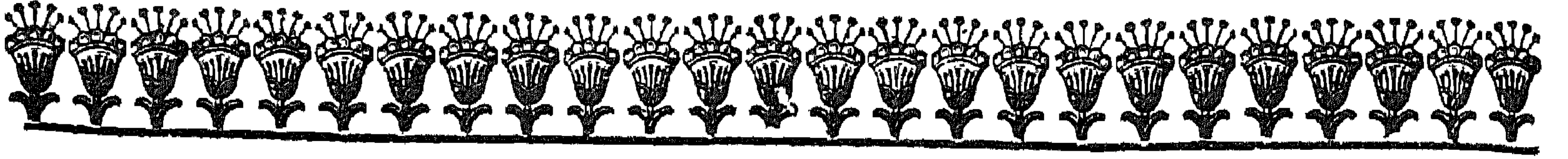
హరుఁడు తనమీఁద సయితము ♦ శరముమరుఁడు, గొలుపుటకుస్వీకరించెను ♦ గోపముడిగి
కాలమును జూచి కార్యంబు ♦ కార్యవిదులు, ప్రభువులకు విన్నవించినఁ ♦ బండకున్నె.

అంత నమరాళి వీడి శ ♦ శాంకమాళి, శైలరాట్పుత్రికామణి ♦ కేలు వట్టి
స్వర్ణకలశము, పానుపు ♦ వఱలువింత, లమరియుండెడుశయ్యాగృ ♦ హమ్ముఁ జేరె. 94

ఉత్సాహము. కొత్తపెండ్లికూఁతు రౌటఁ ♦ గొన్న సిగ్గునన్ ముఖం
బెత్తఁ ద్రిప్పుదానిఁ జెలుల ♦ కెంతొ కష్టమునను దా
నుత్తరంబు నిచ్చుదాని ♦ నుమను భృంగిచేష్టలన్
జిత్తమందె నవ్వునట్లు ♦ చేసె నీశ్వరుం డటన్. 95

గద్య.

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాఘలిత లలితకవితాకలిత శ్రీరామలక్ష్మాంబా
బుచ్చివేంకయామాత్యతనూజాత సకలసజ్జనవిధేయ ఆదిపూడి
సోమనాథనామధేయప్రణీతం బయినయాంధ్రకుమార
సంభవమునందు నుమాపరిణయం
బనుసప్తమాశ్వాసము.

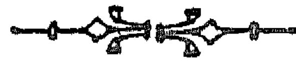

శ్రీ

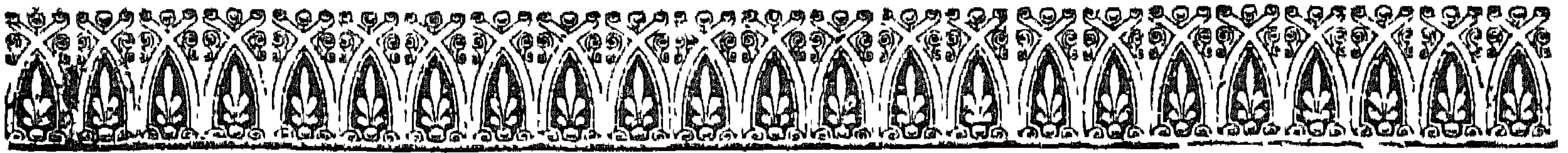
కుమారసంభవమ్.

అష్టమస్సర్గః.

పాణిపీడన విధేరనంతరమ్ శైలరాజ దుహితుర్హరం ప్రతి
భావసాధ్వసపరిగ్రహాదభూత్ కామదోహ దమనోహరం వపుః॥ 1
వ్యాహృతా ప్రతివచోన సందధే గంతుమైచ్ఛద వలంబితాంశుకా
సేవతేస్మ శయనం పరాఙ్ముఖీ సాతథాపిరతయే పినాకినః॥ 2
కైతవేన శయితే కుతూహలాత్ పార్వతీప్రతిముఖం నిపాతితమ్
చక్షురున్మిషతి సస్మితంప్రియే విద్యుదాహతమివ న్యమీలయత్॥ 3
నాభిదేశనిహితః సకంపయా శంకరస్య రురుధేతయాకరః
తద్దుకూల మథచా భవత్స్వయమ్ దూరముచ్ఛ్వసితనీవిబంధనమ్॥ 4
ఏవమాలిని గృహీతసాధ్వసమ్ శంకరోరహసి సేవ్యతామితి
సాసఖీభిరుపదిష్టమాకులా నాస్మరత్ప్రముఖవర్తిని ప్రియే॥ 5
అప్యవస్తుని కథాప్రవృత్తయే ప్రశ్నతత్పరమనంగశాసనం
వీక్షితేన పరివీక్ష్యపార్వతీ మూర్ధకంపమయ ముత్తరందదౌ॥ 6
శూలినః కరతలద్వయేనసా సన్నిరుధ్య నయనే హృతాంశుకా
తస్యపశ్యతి లలాటలోచనే మోఘయత్న విధురా రహస్యభూత్॥ 7
చుంబనేష్వధరదానవర్జితం స్విన్నహస్త సదయోపగూహనం
క్లిష్టమన్మథ మపిప్రియంప్రభో ర్దుర్లభ ప్రతికృతం వధూరతం॥ 8
యన్ముఖగ్రహణ మక్షతాధరమ్ దానమవ్రణపదం నఖస్యయత్
యద్రతంచ సదయం ప్రియస్యతత్ పార్వతీ విషహతేస్మ నేతరత్॥ 9

శ్రీ

కుమారసంభవము.

అష్టమాశ్వాసము.

గీతములు.

జరిగెనివ్విధి పెండిలి ♦ శంకరునకు, వలపువెఱపులు మదిలోనఁ ♦ గలిసి యుండు
గౌరిరతిదీపనం బగు ♦ కాయ మప్పు, డెంతయు మనోహరం బయి ♦ యెసఁగుచుండె. 1
ఎంతపిల్చిన నుత్తరం ♦ బియ్యకుండుఁ, గొంగువట్టినఁ బోవఁ గ ♦ డంగుచుండుఁ
బండినను బెడమోముతోఁ ♦ బండుచుండు, నైన ముదమిడుచుండెను ♦ హరున కామె.
పాన్పుపై నిద్రవోయెడు ♦ పగిది నుండు, ప్రియున కెదురుగ మోమును ♦ బెట్టగౌరి
హరుఁడు నవ్వుచుఁ గనువిప్పె ♦ నామెకనులు, మూసికొనెమించుసోఁకిన ♦ మూయునట్లు.
నాభికడఁ జేర్పఁ దెచ్చెడు ♦ నాథుకరము, గిరిజ వణఁకుచుఁ దా నడ్డ ♦ గించెఁ గాని
పోఁకముడి వీడిపోయి య ♦ ప్పొలఁతిచీరె, తాను గా జాఱిపోయెను ♦ దక్షిణంబ. 4
నెచ్చెలీ శంకరునితోడ ♦ నిర్భయముగ, సలుపు మేకాంతకేళి నీ ♦ సరణి నంచు
ననుఁగుఁజెలికత్తియలు సేసి ♦ నట్టిబోధ, మఱచెఁ బ్రియుఁ డెదురైనచో ♦ మదిగలంగి.
మారహరుఁ డగుప్రియుఁడు దక్ ♦ మాటలాడఁ, గొలుపనేదేదియో వస్తు ♦ వులనుగూర్చి
యడుగుట యెఱింగి పార్వతి ♦ యతని జూచి, త్రిప్పెఁ దల నేమి వలదని ♦ చెప్పునట్లు.
గౌరి తనచీరె తొలఁగ నే ♦ కాంతమందు, రెండుచేతులతోఁ బ్రియు ♦ రెండుకనుల
గట్టిగా మూసె మూఁడవ ♦ కంటఁ జూడ, విన్నవోయెను యత్నంబు ♦ విఫల మగుట.
మోవి ముద్దిడఁగా నీని ♦ ముట్టనీని, బిగికవుఁగలీని ప్రతికృతి ♦ వెలయనీని
గిరిజరత మెంతక్లిష్ట మై ♦ పరగుచున్న, హరున కది ప్రీతికరమయి ♦ వఱలుచుండె. 8
ప్రియుఁడు నొక్కుక మోవి చుం ♦ బించునట్టి, యట్టె గిల్లక కొనగోట ♦ నఁటు నట్టి
మృదుతరం బగురతము నే ♦ మెలఁతమిన్న, యోర్చె నేకాని యితరంబు ♦ నోర్చదయ్యె.

రాత్రివృత్తమనుయోక్తుముద్యతం సాప్రభాత సమయేసఖీజనమ్
నాకరోదపకుతూహలం హ్రియా శంసితుంతు హృదయేనతత్వరే॥

దర్పణేచ పరిభోగదర్శినీ పృష్ఠతః ప్రణయినోనిషేదుషః
ప్రేక్ష్యబింబ ముపబింబ మాత్మనః కానికానినచకార లజ్జయా॥

నీలకంఠపరిభుక్తయౌవనాం తాంవిలోక్య జననీ సమాశ్వసత్
భర్తృవల్లభతయా హిమానసీం మాతురస్యతి శుచం వధూజనః॥

వాసరాణికతి చిత్కథంచన స్థాణునారతమకారిచానయా
జ్ఞాతమన్మథరసా శనైః శనైః సాముమోచరతిదుఃఖశీలతామ్॥

సస్వజే ప్రియమురోనిపీడనం ప్రార్థితం ముఖమనేన నాహరత్
మేఖలా ప్రణయలోలతాం గతం హస్తమస్య శిథిలం రురోధసా॥

భావసూచిత మదృష్టవిప్రియం దార్ఢ్యభాక్క్షణ వియోగకాతరమ్
కైశ్చిదేవ దివసైస్తథాతయోః ప్రేమగూఢ మితరేతరాశ్రియమ్॥

తం యథాత్మ సదృశంవరంవధూ రన్వరజ్యతవరస్తథైవతామ్
సాగరాదనపగామిహి జాహ్నవీ సోపితన్ముఖరసైకవృత్తిభాక్॥

శిష్యతాం నిధువనోపదేశినః శంకరస్య రహసిప్రపన్నయా
శిక్షితం యువతినైపుణం తయా యత్తదేవ గురుదక్షిణీకృతమ్॥

దష్టముక్త మధరోష్ఠమంబికా వేదనా విధుతహస్తపల్లవా
శీతలేన నిరవాపయత్ క్షణం మౌళిచంద్రశకలేనశూలినః॥

చుంబనాదలకచూర్ణ దూషితం శంకరోపినయనం లలాటజమ్
ఉచ్ఛ్వసత్ కమలగంధయేదదౌ పార్వతీవదన గంధవాహినే॥

ఏవమింద్రియసుఖస్య వర్త్మనః సేవనా దనుగృహీత మన్మథః
శైలరాజ భవనే సహోమయా మాసమాత్రమవస ద్వృషధ్వజః॥

సోనుమాన్య హిమవంతమాత్మభూ రాత్మజావిరహ దుఃఖఖేదితమ్
తత్రతత్ర విజహారసంపత న్నప్రమేయ గతినాకకుద్మనా॥

మేరుమేత్య మరుదాశుగోక్షకః పార్వతీస్తన పురస్కృతః కృతీ
హేమపల్లవవిభంగసంస్తరా నన్వభూత్సురత మర్దనక్షమాన్॥

వేకువను రాత్రి జరిగిన ♦ వృత్తమెల్ల, యెఱుఁగవచ్చినచెలులకు ♦ నెఱుకపఱుపఁ
జిత్తమెంతగఁ గోర్చిన ♦ సిగ్గుచేత, గౌరి తదభీప్సితము దీర్ప ♦ నేర దయ్యె. 10

అద్దమున నుపభోగచి ♦ హ్నములఁ జూచు, తఱి వెనుక వచ్చినిల్చిన ♦ ధవుని బింబ
మాత్మబింబమువెనుకను ♦ నలరఁ గాంచి, సిగ్గుచే నుమ చేయని ♦ చేష్ట లున్నె. 11

ఆమె యౌవనమును హరుఁ ♦ డనుభవింపఁ, గాంచి సంతుష్టురా లయి ♦ కాత్రిలె జనని
పతికి ననురాగపాత్ర యౌ ♦ సుతయె కాదె, మాతమదిలోనిశోకంబు ♦ మాపు జగతి.

ఎంతయొకష్టతరముగా ♦ నీశ్వరుండు, గౌరితో రతి కొన్నాళ్లు ♦ గడప నిట్లు
నాఁడునాఁటికి మన్మథా ♦ నంద మెఱిఁగి, క్రమముగా వీడె రతిని దుః ♦ ఖంబు గిరిజ.

గట్టిగాఁ గౌఁగిలించినఁ ♦ గడు సహించె, నధరమును గోరఁ ద్రిప్పక ♦ యట్లె యుంచె
హరుఁడు మొలనూటఁ జేర్చిన ♦ కరము నామె, యడ్డి యడ్డనియట్లు దా ♦ నడ్డగించె.

అప్రియము వీడి సరసచే ♦ ష్టాళిఁ గూడి, యొకక్షణమైన నెడఁబాటు ♦ నోర్వకుండి
యొండొరులయాశ్రయంబున ♦ నొప్పుప్రేమ, చిరముఁగొనె వారిలోఁగొన్ని ♦ దినములందె.

వధువుతనతోడఁ దుల్యుఁ డౌ ♦ వరుని నెట్లొ, వధువునట్టులె ప్రేమించె ♦ వరుఁడుగూడ
గంగ కడలికి ననుకూల ♦ గామియైన, నబ్ధియును దన్ముఖరసంబె ♦ యానుఁ గాదె. 16

తనకు సురతోపదేష్ట యై ♦ తనరుశివుని, కేకతంబుగ శిష్యత్వ ♦ మెలమిఁ గాంచి
పూనిక నేర్చినసురతమై ♦ పుణ్యమెల్ల, నగజ గురుదక్షిణగ నిచ్చె ♦ సతని కపుడు. 17

అధరమును బంటిచే నొక్క ♦ హరుఁడు విడువ, బాధ కాడించు చుమహస్త ♦ పల్లవంబు
శంకరునితల నొప్పెడు ♦ చల్లనైన, చందురునిరేకచే శాంతి ♦ క్షణము వడసె. 18

అధర మానంగ నలకచూ ♦ ర్ణాలి రాలి, చాలఁ గలఁగినఫాలలో ♦ చనము శివుఁడు
వికచపద్మసుగంధమ్ము ♦ వెలికిఁ జిమ్ము, సుదతివదనానిలంబున ♦ కెదుట నిడియె. 19

గౌరితోఁ గూడి విషయసౌ ♦ ఖ్యమ్ము లిట్టు, లనుభవించుచు మారుని ♦ గనికరించి
మాసమాత్రము వసియించె ♦ మామ యైన, శైలరాజేంద్రునింట వృ ♦ షధ్వజుండు. 20

కూఁతు నెడఁబాయుదుఃఖంబు ♦ చేతఁ గుందు, నాహిమగిరీంద్రుననుమతి ♦ నందిశివుఁడు
కామగతిఁ గ్రాలుచుండు పుం ♦ గవము నెక్కి, సేయఁదొడఁగె విహారంబు ♦ స్వేచ్ఛగాను.

వాయువేగానఁ జనువృష ♦ భంబుమీఁద, గిరిసుతాకుచయుగపుర ♦ సత్కృతుఁడు సుకృతి
కనకగిరిఁ జేరి సురతమ ♦ గ్లనము నోర్చి, పైఁడిచిగురులపాన్పునఁ ♦ బడసె సుఖము. 22

పద్మనాభచరణాంకితాశ్మసు ప్రాప్తవత్స్వమృత విప్రుషోనవాః
మందరస్యకటకేషుచావసత్ పార్వతీవదన పద్మషట్పదః॥ 23

రావణధ్వనిత భీతయాతయా కంఠసక్త దృఢబాహుబంధనః
ఏకపింగల గిరౌజగద్గురు ర్నిర్వివేశ విశదాః శశిప్రభాః॥ 24

తస్యజాతు మలయస్థలీరతే ర్ధూతచందనలతః ప్రియాక్లమమ్।
ఆచచామస లవంగకేసర శ్చాటుకార ఇవదక్షిణానిలః॥ 25

హేమ తామరస తాడితప్రియా తత్కరాంబు వినిమీలితేక్షణా
సావ్యగాహత తరంగిణీముమా మీనపఙ్క్తి పునరుక్త మేఖలా॥ 26

తాం పులోమతనయాల కోచితైః పారిజాతకుసుమైః ప్రసాధయన్
నందనే చిరమయుగ్మలోచనః సస్పృహం సురవధూభి రీక్షితః॥ 27

ఇత్యభౌమ మనుభూయశంకరః పార్థివంచ దయితాసఖః సుఖమ్
లోహితా యతికదాచిదాతపే గంధమాదనవనం వ్యగాహత॥ 28

తత్రకాంచన శిలాతలాశ్రయో నేత్రగమ్య మవలోక్యభాస్కరమ్
దక్షిణేతర భుజవ్యపాశ్రయాం వ్యాజహార సహధర్మచారిణీమ్॥ 29

పద్మకాంతి మరుణత్రి భాగయోః సంక్రమయ్య తవనేత్రయోరివ
సంక్షయే జగదివప్రజేశ్వరః సంహరత్య హరసావహర్పతిః॥ 30

సీకరవ్యతికరం మరీచిభి ర్దూరయత్యవనతే వివస్వతి
ఇంద్రచాప పరివేషశూన్యతాం నిర్ఝరాస్తవ పితుర్వ్రజంత్యమీ॥ 31

దష్టతామరస కేసరస్రజోః క్రందతో ర్విపరివృత్తకంఠయోః
నిఘ్నయోస్సరసి చక్రవాకయో రల్పమంతర మనల్పతాం గతం॥ 32

స్థానమాహ్నికమపాస్యదంతినః సల్లకీవిటప భంగవాసితం
ఆవిభాతచరణాయ గృహ్ణతే వారివారిరుహ బద్ధషట్పదం॥ 33

పశ్యపశ్చిమదిగంతలంబినా నిర్మితం మితకథే వివస్వతా
లబ్ధయా ప్రతిమయా సరోంభసాం తాపనీయ మివసేతు బంధనం॥ 34

ఉత్తరంతి వినికీర్య్యపల్లవం గాఢపంక మతివాహితాతపాః
దంష్ట్రిణోవ నవరాహయూథపా దష్టభంగుర బిసాంకురా ఇవ॥ 35

జలజనాభునిచరణాంక ♦ శిలలు గలిగి, నూతనామృతబిందుసం ♦ ద్రావిత మొప్పు
మందరాద్రినితంబము ♦ లందుఁ జెలఁగె, నగజవదనాబ్జమున కళి ♦ యయిన శివుఁడు.

అడలి రావణారవమున ♦ కద్రితనయ, కంఠమును గట్టిగాఁ బట్టి ♦ కౌఁగిలింప
జగములగురుఁడు కైలాస ♦ నగమునందు, నమల మైనట్టివెన్నెల ♦ ననుభవించె. 24

మలయగిరిని రతిక్రీడఁ ♦ జెలఁగునాఁడు, గంధపుంగొమ్మ లాడించి ♦ గంధవహుఁడు
సురుచిరలవంగపుష్పకే ♦ సరము లూని, పాపె బడలిక నుమను సు ♦ భాషిమాడ్కి. 25

పైఁడితామరతోఁ గొట్టఁ ♦ బడి ప్రియుండు, నగవులను నీరుఁ జిమ్మఁగ ♦ గనులు మూసి
మొలను నింకొక మొలనూలుఁ ♦ బోలి మీలు, గిరిజ స్వర్ణదీలహరులఁ ♦ గ్రీడసలిపె. 26

అద్రితనయను గచి దాల్ప ♦ నర్హ మైన, కల్పవృక్షసుమాళిచేఁ ♦ బ్రోఁగుఁ జేసి
ఫాలనయనుఁడు దేవతా ♦ స్త్రీలు వేడ్కఁ, గనఁగఁ జిగ ముడిచె నందన ♦ వనమునందు.

ఇట్లు ప్రియపత్నితోఁ గూడి ♦ యిష్టకేళి, నఖిలదివిభువిసౌఖ్యమ్ము ♦ లనుభవించి
రవి యొకప్పుడు కెంజాయఁ ♦ గ్రాలుచుండ, గంధమాదననగమున ♦ కేగుఁడు నేఁగ.

అచటిబంగారుటరుఁగుపై ♦ నధివసించి, కనఁబడుచు నుండుశోభ నెన్నుచుఁ ♦ గాంచి శూలి
యెడమభుజమును మోడ నిడ ♦ నెసఁగుచుండు, ననుపమమహాభాగ్యధారిణిఁ ♦ గని యనె నిట్లు.

కొసల నెఱుపున్న గౌరి! నీ ♦ కనులయందుఁ, బద్మశోభను గాంచిని ♦ భానుఁ డంత
జగము లయకాలమున బ్రహ్మ ♦ సంహరింప, నగజ నీ వదనము పగటిని ♦ సంహరించె.

అంబుకణములయందుండి ♦ యంశుమాలి, యంశువుల దూరముగఁ జేయ ♦ నవనతాంగి
నీదుజనకుని మైనయి ♦ నిర్ఝరముల, గుహలఁ బోలెడునుగ చాప ♦ కోటు లెసఁగె. 31

కఱచి తినుచున్న కమలకే ♦ సరము లెడలి, కంఠములు ద్రిప్పియుండెడొంటిఁ ♦ గాందసడలు
పద్మసరవరకోకదం ♦ పతులనడిమి, యల్పమైనట్టియెడ మాయె ♦ నల్ప మయ్యె. 32

పల్లకీపల్లవంబుల ♦ సౌరభములు, గ్రమ్ము నెలవుల దిసమొల్లఁ ♦ గడచి కరులు
తుమ్మెదలు పట్టువడినప ♦ ద్మమ్ము లున్న, జలముఁ గొనఁ గంటెఁబగటికె ♦ వలసినంత.

చూడు మామితభాషిణీ! ♦ సూర్యబింబ, మపరదిక్తటమున వ్రాలి ♦ యంబువులను
ప్రతిఫలించుటచే సరో ♦ వరమునందు, స్వర్ణసేతువు గట్టిన ♦ సరణిఁ దోఁచె. 34

అడుసుపడియలయందుండి ♦ గడచి యెండ, తునిసియున్నట్టి తామర ♦ తూండ్లనొటఁ
గఱచుకొనినట్లు కోఱలు ♦ గ్రాలుచుండ, నవిగో వెడలెను వనవరా ♦ హములగములు.

ఏష వృక్షశిఖరే కృతాస్పదో జాతరూప రసగౌరమండలః
హీయమాన మహరత్యయాతపం పీవరోరు పిబతీవ బర్హిణః॥ 36

పూర్వభాగ తిమిరప్రవృత్తిభి ర్వ్యక్తపంకమివజాత మేకతః
ఖంహృతాతపజలం వివస్వతా భాతికించిదివ శేషవత్సరః॥ 37

ఆవిశద్భిరుటజాంగణం మృగై ర్మూలసేకసరసైశ్చ వృక్షకైః
ఆశ్రమాః ప్రవిశదగ్నిధేనవో బిభ్రతిశ్రియము దీరితాగ్నయః॥ 38

బద్ధకోశమపితిష్ఠతి క్షణం సావశేషవివరం కుశేశయమ్
షట్పదాయవసతిం గ్రహీష్యతే ప్రీతిపూర్వమివదాతు మంతరమ్॥ 39

దూరమగ్రపరిమేయరశ్మినా వారుణీ దిగరుణేన భానునా
భాతికేసరవ తేవమండితా బంధుజీవతిలకేన కన్యకా॥ 40

సామభిః సహచరాః సహస్రశః స్యందనాశ్వ హృదయంగమస్వనైః
భానుమగ్ని పరికీర్ణతేజసం సంస్తువంతి కిరణోష్మపాయినః॥ 41

సోయమానత శిరోధరైర్హయైః కర్ణచామరవిఘట్టితేక్షణైః
అస్తమేతి యుగభుగ్నకేసరైః సన్నిధాయదివసం మహోదధౌ॥ 42

ఖం ప్రసుప్తమివ సంస్థితేరవౌ తేజసోమహత ఈదృశీగతిః
తత్ప్రకాశయతి యావదుద్గతం మీలనాయ ఖలుతావతశ్చ్యుతమ్॥ 43

సంధ్యయాప్యసుగతం రవేర్వపు ర్వంద్యమస్త శిఖరే సమర్పితమ్
యేనపూర్వ ముదయే పురస్కృతా నాను యాస్యతికథం తమాపది॥ 44

రక్తపీతకపిశాః పయోముచాం కోటయః కుటిలకేశిభాంత్యమూః
ద్రక్ష్యసిత్వమితి సంధ్యయానయా వర్తికాభి రివసాధుమండితాః॥ 45

సింహకేసరసటాసు భూభృతాం పల్లవప్రసవిషుద్రుమేషుచ
పశ్యధాతు శిఖరేషు భానునా సంవిభక్త మివసాంధ్యమాతపమ్॥ 46

అద్రిరాజతనయే తపస్వినః పావనాంబు విహితాంజలి క్రియాః
బ్రహ్మగూఢమభిసంధ్యమాదృతాః శుద్ధయే విధివిదో గృణంత్యమీ॥ 47

తన్మహూర్త మనుమంతు మర్హసి ప్రస్తుతాయ నియమాయ మామపి
త్వాం వినోదనిపుణః సఖీజనో వల్గువాదిని వినోదయిష్యతి॥ 48

పైరులు బంగారురసముతోఁ ♦ బూసినట్లు, పచ్చగా వెల్గుచుండఁగా ♦ బ్వాగ్ని యదిగో
తరువుపైఁ గూరుచుండెను ♦ దరుణి! చూడు, తగ్గుచుండెడు నీరెండఁ ♦ ద్రాగునట్లు.

ఎండ యనునీరు రవిహరి♦యించి యుండఁ, దూర్పుదిక్కునఁ దిమిరంబు♦తోఁచుచుండ
వలెనె నంబర మొకదెసఁ ♦ బంకముండి, సలిల మించుక మిగిలిన ♦ సరసిమాడ్కి. 37

హరిణములు నేరెఁ బర్ణశా ♦ లాంగణముల, మొక్కలకు నీరు వోసిరి♦మొదలు దడియ
మొదవులరుదెంచె హోమాగ్ని♦పొదలఁజొచ్చె, నాశ్రమావళియెంతయు♦నలరఁదోడఁగ.

వసతికై కోరి వచ్చెడు ♦ భ్రమరమునకు, నెంతయును బ్రీతి నవకాశ ♦ మిచ్చుటకును
వేచియున్నదో యనఁ గొంత♦విచ్చియుండె, మోడ్పు నున్నను దామర♦పూవుచూడు.

ఎంచ నగునన్ని కిరణముల్ ♦ గాంచియున్న, యరుణభానునితో నొప్పు ♦ నపరదిక్కు
విశదకేసరములతోడ ♦ వెలయుచుండు, మంకెనను బొట్టుగా నిడ్డ ♦ మగువఁ బోలె. 40

వేఁడికిరణమ్ములను గ్రోలి ♦ వెంటఁ దిరుగు, మునివరులు వహ్నిలోఁ దేజ ♦ మునిచినట్టి
తరణిఁ బొగడఁదొడంగిరి ♦ తద్రథాశ్వ, సమితి చెలఁగురవమ్ముల ♦ సామములను. 41

వంగ శిరములు కాఁడిచే ♦ వాలజాలు, కర్ణచామరములు పడి♦ కనులు మూయఁ
గ్రుంకు గుఱ్ఱాలతో రవి ♦ గ్రుంకె నదిగో, పగటినంతను వార్ధిలో ♦ పలను ముంచి. 42

దివము నిద్రించిన ట్లుండె ♦ రవి మునుంగ, నుచ్చతేజముగతి యిట్లు ♦ లుండు జగతిఁ
బుట్టితాఁ దేజు గొల్పిన ♦ యట్టియెడకె, నించుఁ దమమును దానస్త ♦ మించునపుడు. 43

వంద్య మైయస్తగిరిఁ బెట్టఁ ♦బడినయట్టి, యరుణరంగమ్ముతో సంధ్య♦యనుగమించెఁ
బూర్వ మభ్యుదయంబునఁ ♦ బొలిచి వెంట, నాపదనుగూడ నతనితో ♦ నరుగకున్నె.

చూతువలె నీవు తూలికల్ ♦ చేతఁ బూని, సంధ్యచిత్రాళి గూర్చిన ♦ చందమునను
గుటిలకుంతల! యంబుద ♦ కోటు లవిగో, పలు తెఱంగులరంగులఁ ♦ బరిఢవిల్లె. 45

సింహకేసరములధాతు ♦ శిఖరములను, బూచి చిగిరిచియున్నట్టి ♦ భూజములను
దనదు నీరెండ భానుండు♦చనెడునపుడు, పంచిపెట్టెనో యనఁదోఁచెఁ♦బడఁతిచూడు.

సంజ కెదుట యథావిధి ♦ శైలతనయ, యమలజలములఁ దాపసు ♦ లర్ఘ్య మిచ్చి
యాత్మను బవిత్ర మొనరించు ♦ నాస్థచేత, లోన గాయత్రి జపియింపఁ♦బూని రదిగో.

కానఁ గాలోచితములను ♦ గడప నాకు, క్షణము సెలవియ్యి నీకు యో♦గ్యమ్ము సుమ్ము,
నిన్నును వినోదములయందు ♦ నిపుణలైన, చెలులు సంతోషపఱతురు ♦ లలితవాణి!

నిర్విభుజ్య దశనచ్ఛదం తతో వాచి భర్తురవధీరణాపరా
శైలరాజతనయా సమీపగా మాలలాప విజయామహేతుకమ్॥ 49

ఈశ్వరోపి దివసాత్యయోచితం మంత్రపూర్వ మనుతస్థివాన్విధిమ్
పార్వతీమవచనా మసూయయా ప్రత్యుపేత్య పునరాహ సస్మితమ్॥ 50

ముంచకోపమ నిమిత్తకోపనే సంధ్యయాప్రణమితోస్మి నాన్యయా
కింనవేత్సి సహధర్మచారిణం చక్రవాక సమవృత్తి మాత్మనః॥ 51

నిర్మితేషు పితృషు స్వయంభువా యాతనుః సుతను పూర్వముజ్ఝితా
సేయమస్త ముదయంచ సేవతే తేనమానిని మమాత్రగౌరవమ్॥ 52

తామిమాంతిమిరవృద్ధిపీడితాం శైలరాజతనయే ధునాస్థితామ్
ఏకతస్తట తమాలమాలినీం పశ్యధాతురస నిమ్నగామివ॥ 53

సాంధ్యమస్త మితశేషమాతపం రక్తలేఖమ పరాబిభర్తి దిక్
సంపరాయ వసుధాసశోణితం మండలాగ్రమివతిర్యగుజ్ఝితమ్॥ 54

యామినీదివససంధిసంభవే తేజసి వ్యవహితే సుమేరుణా
ఏతదంధతమసం నిరంకుశం దిక్షుదీర్ఘనయనే విజృంభతే॥ 55

నోర్ధ్వమీక్షణ గతిర్న చాప్యధో నాభితో నపురతో నపృష్ఠతః
లోకఏవ తిమిరౌఘ వేష్టితో గర్భవాస ఇవవర్తతేనిశి॥ 56

శుద్ధమా విలమవస్థితం చలం వక్రమార్జవ గుణాన్వితం చయత్
సర్వమేవ తమసాసమీకృతం ధిఙ్మహత్త్వ మసతాం హృతాంతరం॥ 57

నూనమున్నమతి యజ్వనాంపతిః శార్వరస్య తమసో నిషిద్ధయే
పుండరీకముఖి పూర్వదిఙ్ముఖం కైతకైరివరజోభిరాహతం॥ 58

మందరాంతరితమూర్తినానిశా లక్ష్యతే శశభృతాసతారకా
త్వంమయా ప్రియసఖీసమాగతా శ్రోష్యతేవ వచనానిపృష్ఠతః॥ 59

రుద్ధనిర్గమనమాది నక్షయాత్ పూర్వదృష్టతను చంద్రికాస్మితం
ఏతదుద్గిరతిచంద్రమండలం దిగ్రహస్యమివ రాత్రినోదితం॥ 60

పశ్యపక్వఫలినీ ఫలత్విషా బింబలాంఛిత వియత్సరోంభసా
విప్రకృష్టవివరం హిమాంశునా చక్రవాకమిథునం విడంబ్యతే॥ 61

అనినఁ జెదవిని విఱిచి య ♦ య్యద్రితనయ, ధవునిమాటలవైపున ♦ ధ్యాన మిడక
సరసఁ జేరినవిజయ యన్ ♦ సకియతోడ, సుద్దు లెవ్వియొ పలుకంగఁ ♦ జొచ్చెనపుడు.

శంకరుఁడుఁగూడ దివసావ ♦ సానవిధుల, మంత్రపూర్వకముగఁ దీర్చి ♦ మరల వచ్చి
యలుకచే మాటలాడని ♦ యగతనూజ, తోడ నవ్వుచు నిట్లు మా ♦ టాడఁదొడఁగె.

కారణము లేక కోపమ్ము ♦ గన్నమగువ!, యలుక విడు; సంధ్యకేకాని ♦ యన్యకెఱఁగ;
జక్కవను బోలుసహధర్మ ♦ చారి నంచుఁ, జెలువరో! యేలఁ దెలియవు ♦ తెలియవేల?

పితరుల సృజించి పరమేష్ఠి ♦ వీడినట్టి, గాత్రమే సంధ్యరూప మై ♦ క్రాలెసుగాత్రి
గాన నుదయాస్తములయందు ♦ నేను దాని, నాత్మ సేవింతు గౌరవ ♦ మని తలంతు. 52

పర్వుచీఁకట్లఁ గలపంగఁ ♦ బడినసంజ, యేకతటమునఁ జీఁకటి ♦ మ్రాఁకు లుండ
సొంపుమీఱెడు ధాతుర ♦ సంపులేఱు, కరణి నున్నది చూడు మో ♦ గిరితనూజ! 53

అదిగొ కంటివె నీరెండ ♦ యస్తమింప, నరుణరేఖను దాల్చిన ♦ యపరదిక్కు
నడ్డముగ నెత్తఁబడి నెత్తు ♦ రంటి యున్న, కత్తిఁ దాల్చినసంగరాం ♦ గణముఁ బోలె.

రాత్రికిని బగటికిమధ్యఁ ♦ గ్రాలుసంజ, వెలుతు రంతయు మేరువు ♦ వెనుక నణఁగ
దీర్ఘలోచన! చీఁకటుల్ ♦ దిక్కులందు, నలముకొనఁ జొచ్చెఁ జూడు ని ♦ రంకుశముగ.

ముందు వెనుకను బైఁ గ్రింద ♦ నెందు నిశిని, గన్నులకుఁ గానరానిలో ♦ కమ్ము గౌరి!
యావరించినచీఁకటి ♦ !యందు నుంట, గర్భకోశమ్మునం దుండు ♦ కరణిఁ దోఁచె. 56

సరళవక్రచరస్థిర ♦ సమలవిమల, మనుగుణములెల్లఁ దమమునఁ ♦ గనెను సమత
ధరణిలోఁ దారతమ్యమ్ము ♦ లెఱుఁగనట్టి, యల్పునభివృద్ధి కరము గ ♦ ర్వమ్ము సుమ్ము.

కటికచీఁకటి మాపఁగాఁ ♦ గళలఱేఁడు, పొడువఁ దొడఁగినఁ దెల్లఁగాఁ ♦ బూర్వదిక్కు
మొగిలుపుప్పొడి మోమునఁ ♦ బూసికొన్న, కరణిఁ గన్పట్టెఁ జూడు మో ♦ కమలసదన.

రిక్కలను గూడి ముం దుండ ♦ రేవెలంది, మందరము వెనుకనుండి నీ ♦ [illegible]
చెలులతో గౌరి! నీ వాడు ♦ పలుకులెల్ల, వెనుక వినువేడ్క నిల్చిన ♦ [illegible]

ప్రాగ్దిశ రహస్యమును సంజ ♦ వఱకు దాఁచి, రేయి పురికొల్ప వెలిఁబుచ్చె ♦ [illegible]
నిగనిగల నీనువెన్నెల ♦ నగవుతోడఁ, జంద్రు వెలిఁబుచ్చెఁ జూచితే ♦ శైల[illegible]

నింగికొలఁకున విలసిల్లు ♦ నీటియందుఁ, బక్వఫలినీఫలద్యుతి ♦ వఱలుచుండు
ప్రతిఫలముతోడిచంద్రబిం ♦ బమ్ము మగువ, కంటె విచ్చినజక్కవ ♦ కవను బోలె. 61

శక్యమోషధిపతే ర్నవోదయాః కర్ణపూరరచనాకృతేతవ
అప్రగల్భ యవసూచికోమలా శ్ఛేత్తుమగ్రనఖ సంపుటైః కరాః॥

అంగులీ భిరివకేశసంచయం సన్నిగృహ్యతిమిరం మరీచిభిః
కుట్మలీకృతసరోజలోచనం చుంబతీవ రజనీ ముఖం శశీ॥

పశ్యపార్వతినవేందురశ్మిభి ర్భిన్న సాంద్రతిమిరం నభస్తలమ్
లక్ష్యతే ద్విరద భోగదూషితం సంప్రసాదమివమానసంసరః॥

రక్తభావమపహాయ చంద్రమా జాతఏష పరిశుద్ధమండలః
వికిృయానఖలుకాలదోషజా నిర్మలప్రకృతిషు స్థిరోదయా॥

ఉన్నతేషు శశినః ప్రభాస్థితా నిమ్న సంశ్రియపరం నిశాతమః
నూనమాత్మసదృశీ ప్రకల్పితా వేధసాహి గుణదోషయోర్గతిః॥

చంద్రపాద జనితప్రవృత్తిభి శ్చంద్రకాంత జలబిందుభిర్గిరిః
మేఖలాతరుషు నిద్రితానమూన్ బోధయత్య సమయే శిఖండినః॥

కల్పవృక్ష శిఖరేషుసంప్రతి ప్రస్ఫురద్భిరివపశ్యసుందరి
హారయష్టిరచనామివాంశుభిః కర్తుమాగత కుతూహలః శశీ॥

ఉన్నతావనత భావవత్తయా చంద్రికాసతిమిరాగిరేరియమ్
భక్తిభిర్బహు విధాభిరర్పితా భాతిభూతిరివ మత్తహస్తినః॥

ఏతదుచ్ఛ్వసిత పీతమైందవం వోఢుమక్షమమివ ప్రభారసమ్
ముక్తషట్పద విరావమంజసా భిద్యతే కుముదమా నిబంధనాత్॥

పశ్యకల్పతరులంబి శుద్ధయా జ్యోత్స్నయా జనితరూపసంశయమ్
మారుతేచలతి చండికేబలా ద్వ్యజ్యయతే విపరివృత్తమంశుకమ్॥

శక్యమంగులిభి రుత్థితైరధః శాఖినాంపతిత పుష్పపేశలైః
పత్రజర్జర శశిప్రభాలవై రేభిరుత్కచయితుం తవాలకాన్॥

ఏషచారుముఖి యోగ్యతారయా యుజ్యతేతరల బింబయాశశీ
సాధ్వసాదుపగతప్రకంపయా కన్యయేవ వనదీక్షయావరః॥

పాకభిన్నశరకాండ గౌరయో రుల్లసత్ప్రకృతి జప్రసాదయోః
రోహతీవతవ గండలేఖయో శ్చంద్రబింబ నిహితాక్షిచంద్రికా॥

క్రొత్తనియవాంకురములట్లు♦ కోమలంబు, లైనక్రొన్నెలకిరణంబు ♦ లతివమిన్న
కర్ణపూరము లయి నీకుఁ ♦ గ్రాలుటకును, ద్రుంపఁ గొనగోట ననువు లై♦తోఁచెనివిగొ.

వెలయుకిరణాళి యనుతన ♦ వ్రేళ్లచేతఁ, దిమిరకుంతలముల నట్టె ♦ తమినిబట్టి
ముకుళితాంబుజనేత్ర యై♦పొలుచురేయి, మోము ముద్దాడుగతిఁ జంద♦మామదోఁచె.

కరలు నీరాడ నెంతయుఁ♦గలకఁ జెంది, మరలఁ దేఱినమానస ♦ సరము మాడ్కిఁ
దమము క్రొన్నెలమినుకులఁ ♦ దలఁగిపోవ, నభము నిర్మల మై యుండె♦నగతనూజ. 64

చంద్రమండల మెఱ్ఱని♦చాయ వీడి, యెంతయును శుభ్రముగఁబొల్చెఁ♦గాంతచూడు
కాలదోషజ మైనవి ♦ కార మున్నె, పాయకుండఁగ నిర్మల ♦ ప్రకృతులందు. 65

ఉన్నతస్థలి వెన్నెల ♦ యొప్పఁ దొడఁగెఁ, బల్ల మౌచోటఁ జీఁకటి ♦ పర్వఁ జొచ్చె
ధరణి గుణదోషములకెల్లఁ ♦ దగినయట్లు, గతులఁ గల్పించియున్నాఁడు♦గా విధాత.

చంద్రకిరణాళిచేతను ♦ జంద్రకాంత, శిలల జనియించుజలబిందు ♦ వులను శిఖరి
మేలుకొలిపెను గంటె య ♦ కాలమందుఁ, జేరి చలిచెట్లఁ బండుమ ♦ యూరములను.

మించుమినుకులచే నయి ♦ మెఱయుచుండు, విమలమణిహారములఁ గల్ప ♦ వృక్షలతల
కొనలఁగూర్చుకుతూహల♦మున నో యనఁగఁ,జందురుఁడువచ్చెఁజూడుమొ♦సుందరాంగి.

ఎగుడుదిగుడులు గలుగునీ♦నగముమీఁద, వెన్నెలలు చీఁకటులఁగూడి♦వెలయుచుంటఁ
జిత్రముగ నెంతయును గయి♦సేయఁబడిన, గంధగజవైభవశ్రీల ♦ కరణి మెఱసె. 69

తద్దయును దమిఁ జంద్రికన్ ♦ దప్పత్రాగి, దాని నోరిచికొనలేని ♦ దానిఁ బోలెఁ
దొవయదిగొవిచ్చెఁజూడుము♦తొడిమె దాఁక, నెంతయును భృంగనాదమ్ము♦లెసఁగుచుండ

వెన్నెలసురద్రుమంబున ♦ వ్రేలుచుండు, వలిపమున నందియంబును ♦ గొలుపుచుండ
గాలి వీవఁదొడంగినఁ ♦ గదలఁజొచ్చె, సంశయము వాపెఁ గంటివే ♦ యంశుకంబు.

క్రిందరాలినపువ్వుల ♦ యంద మొంది, యాకులకు మధ్య తునక లై ♦ యలరుచుండు
వెన్నెలలు వ్రేళ్లతోఁ దీసి♦వెలఁది నీదు, ముంగురులఁ జేర్ప ననువయి♦పొదలెఁగనుము.

భీతిఁ గంపము గొనుక్రొత్త ♦ పెండ్లికూఁతు, తోడఁ గూడెడువరునట్లు♦తొగలఱేఁడు
తరళబింబముతో నొప్పి ♦ తనకుఁ దగిన, తారతోఁ గూడెఁ జూడుము♦చారువదన. 73

పర్వునీకంటివెన్నెల ♦ ప్రవిమలాంగి, పక్వశరకాండమట్టలు ♦ పైఁడిచాయ
గలిగి సహజము గాఁ జేట ♦ లొలుకునీదు, గండభాగములను బ్రాఁకు ♦ గతినిదోఁచె.

లోహితార్క-మణి భాజనార్పితం కల్పవృక్షమధు బిభ్రతిస్వయమ్
త్వామియంస్థితి మతీముపాగతా గంధమాదనవనాధి దేవతా॥ 75

ఆర్ద్రకేసర సుగంధితేముఖం మత్తరక్తనయనం స్వభావతః
అత్రలంబవస తిర్గుణాంతరం కింవిలాసిని మదః కరిష్యతి॥ 76

మాన్యభక్తి రథవాసఖీజనః సేవ్యతా మిదమనంగదీపనమ్
ఇత్యుదార మభిధాయశంకర స్తామపాయ యతపానమంబికామ్॥ 77

పార్వతీ సదుపయోగసంభవాం విక్రియామపిసతాం మనోహరామ్
అప్రతర్క్య విధియోగనిర్మితా మామ్రతేవ సహకారతాం యయౌ॥ 78

తత్క్షణం విపరివర్తితహ్రియో ర్నేష్యతోః శయనమిద్ధరాగయోః
సాబభూవ వశవర్తినీ ద్వయోః శూలినః సువదనా మదస్యచ॥ 79

ఘూర్ణమాననయనం స్ఖలత్క-థం స్వేదబిందు మదకారణస్మితమ్
ఆననేన నతుతావదీశ్వర శ్చక్షుషాచిరము మాముఖంపపౌ॥ 80

తాం విలంబితపనీయ మేఖలా ముద్వహ న్జఘనభారదుర్వహామ్
ధ్యానసంభృత విభూతిరీశ్వరః ప్రావిశన్మణిశిలా గృహంరహః॥ 81

తత్రహంస ధవళోత్తరచ్ఛదం జాహ్నవీపులిన చారుదర్శనమ్
అధ్యశేతశయనం ప్రియాసఖః శారదాభ్రమివ రోహిణీపతిః 82

క్లిష్టకేశమవలుప్తచందనం వ్యత్యయార్పితనఖం సమత్సరమ్
తస్యతచ్ఛిదుర మేఖలాగుణం పార్వతీరతమభూన్నతృప్తయే॥ 83

కేవలం ప్రియతమాదయాళునా జ్యోతిషామవనతాసు పంక్తిషు
తేన తత్ప్రతిగృహీతవక్షసా నేత్రమీలన కుతూహలంకృతమ్॥ 84

సవ్యబుధ్యత బుధ స్తవోచితః శాతకుంభ కమలాకరైః సమమ్
మూర్ఛనా పరిగృహీత కైశికైః కింనరై రుషసి గీతమంగళః॥ 85

తాక్షణం శిథిల తోపగూహనా దంపతీచలిత మానసోర్మయః
పద్మభేద పిశునాః సిషేవిరే గంధమాద నవనాంతమారుతాః॥ 86

ఊరుమూల నఖమార్గ రాజిభి స్తక్షణం హృతవిలోచనోహరః
వాససః ప్రశిథిలస్య సంయమం కుర్వతీం ప్రియతమా మవారయత్॥ 87

అరుణశిలనయి కెంజాయ ◆ నలరుచుండు, గిన్నెలో నాసవము నించి ◆ గిరిజ! యిచట
వెలసియుంచెదనినుసమీ ◆ పించె గంధ, మాదనవనాధిదేవత ◆ సాదరమున. 75

పడఁతి! నీవదనమ్ము స్వ ◆ భావముగనె, పచ్చికేసరియట్టులు ◆ పరిమళించుఁ
గనులు సహజముగా రక్త ◆ కాంతిఁ దనరు, నింక నీ కెక్కువగ మధు ◆ వేమిగూర్చు-

కేవలము భక్తితోడ స ◆ ఖీజనమ్ము, దెచ్చి యుంటను గామసం ◆ దీపనమ్ము
నగుటయును దీని సేవింపు ◆ మగజయంచు, సతికిఁ ద్రావించె మధువును ◆ శంకరుండు.

ఊహ కందనిదివ్యమా ◆ దోహదమున, మావి తీయనిమావిగా ◆ మాఱుకరణి
గౌరి మధుపానజన్యవి ◆ కారమునను, గడుమనోహర యయ్యె శం ◆ కరున కపుడు. 78

ఎంతయును సిగ్గు వదలించి ◆ యెలమిఁ గొల్పి, శయ్యకును జేర్పఁ గోరెడు ◆ శంభునకును
మఱియుఁ బైఁబయి మించెడు ◆ మదమునకును, క్షణములోపలవశ మయ్యెఁ ◆ జంద్రవదన.

కడుసుడియు నేత్రములుదడఁ ◆ బడెడునుడులు, మదపునవ్వులు చెమ్మటల్ ◆ పొదలుచుండు
నగజమోమును దనవద ◆ నమునఁ గాక, కనులచేఁ గ్రోలుచుండె శం ◆ కరుఁడు చిరము.

కడుజఘనభారమును గాంచి ◆ క్రాలునట్టి, వ్రేలుబంగారుమొలనూట ◆ వెలయునట్టి
గిరిజఁగౌనియొంటిమణిశిలా ◆ గృహముఁ జేర్చె, వలయు సిరులనుదలఁపుతోఁ ◆ బడయుశివుడు

అంచవోల్ తెల్లదుప్పటి ◆ నమరియుండి, గంగపులినంబుకరణిఁ జె ◆ లంగుశయ్య
నీశుఁ డుమతోడఁ బండె రో ◆ హిణినిగూడి, శారదఘనంబు పైఁ బండు ◆ శశివిధమున.

కురులు చెదరంగ, గందమ్ము ◆ చెఱఁగ, గోటి, నొక్కు లగుపడఁ దెగిమొల ◆ నూలుపడఁగ
పొలయలుకతోడఁ బార్వతిఁ ◆ గలఁచియెంత, పెనఁగిరమియించినను శూలి ◆ తనియఁ డయ్యె.

తారకాపంక్తి మాసెడు ◆ తరుణమందుఁ, గేవలం బామెపై నుండు ◆ కృపను శివుఁడు
తనయురమ్మునఁ దత్ప్రియ ◆ తమను జేర్చి, నేత్రముల మోడ్చి సుఖముగా ◆ నిద్రవోయె.

వీణె మీటుచు మూర్ఛనల్ ◆ వెలయునట్లు, కిన్నరులు పాడ మంగళ ◆ గీతములను
మేలుకొనె స్వర్ణకమలాక ◆ రాళితోడ, వేకువను జంద్రభూషుఁడు ◆ విబుధనుతుఁడు. 85

తరగలఁ గదల్చి మానస ◆ సరమునందుఁ, దమ్ముల నలర్చి గంధమా ◆ దనమువనిని
వీచుమందానిలమ్ము సే ◆ వించి రెలమి, నిముస మాలింగనము మాని ◆ యుమయుశివుఁడు.

జఘనమూలనఖక్షత ◆ చయము వంకఁ, దమిని వేకువఁ గాంచెడు ◆ తన్నుఁ జూచి
తొలఁగియున్నట్టివలువను ◆ దొందరగను, గట్టుకొనుచుండు ప్రియను ము ◆ క్కంటి యాఁపె.

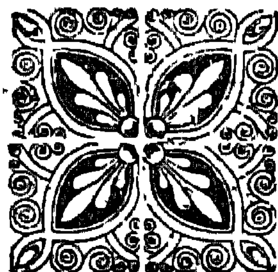
సప్రజాగర కషాయలోచనం. గాఢదంత పరితాడితాధరం
ఆకులాలకమరంస్త రాగవాన్ ప్రేక్ష్యభిన్నతిలకం ప్రియాముఖం॥ 88

తేనభిన్న విషమోత్తరచ్ఛదం మధ్యపిండిత విసూత్రమేఖలం
నిర్మలేపిశయనం నిశాత్యయే నోజ్ఝిదం చరణరాగలాంఛితం॥ 89

సప్రియాముఖరతం దివానిశం హర్షవృద్ధిజననం సిషేవిషుః
దర్శనప్రణయినామదృశ్యతామాజగామ విజయానివేదనాత్॥ 90

సమదివసనిశీథం సంగినస్తత్రశంభోః శతమగమదృతూనాం సార్ధమేకానిశేవ
నతుసురతముఖేభ్యశ్ఛిన్నతృష్ణోబభూవ జ్వలన ఇవ సముద్రాంతర్గతస్తజ్జలౌఘైః॥ 91

ఇతి శ్రీకాలిదాసకృతౌ కుమారసంభవే మహాకావ్యే ఉమా
రతవర్ణనం నామాష్టమస్సర్గః.

కనమి నిద్దుర నెట్టనో ♦ కనులతోడ, మోద మిడుపంటినొక్కుల ♦ మోవితోడఁ
జెడిన తిలకాలకములతోఁ ♦ జెలఁగు చెలువ, మోము గని పొంగెననుతాగ ♦ మునశివుండు.

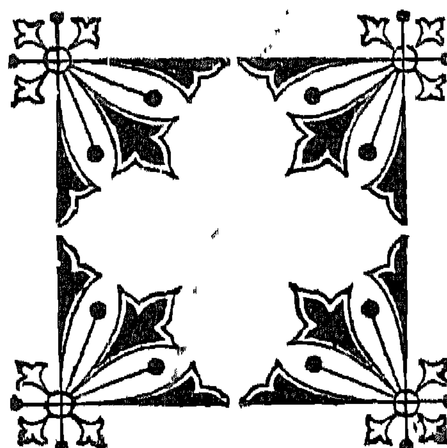
నలిగి దుప్పటి యున్నట్టి ♦ నడిమి దార, మగలి మేఖల పడియున్న ♦ యట్టి మఱియు
లత్తుకరసంపుఁబచచిహ్న ♦ లత్తినట్టి, పాన్పు వీడఁడు హరుఁడు ప్ర ♦ భాత మైన. 89

మోదమును బెంచు ప్రియసతీ ♦ ముఖరసంబు, విడువక యహర్నిశంబు సే ♦ వించు భవుఁడు
దర్శనార్థుల కియ్యండు ♦ దర్శనంబు, విజయ చే విన్నపము చేసి ♦ వేచియున్న. 90

రేపవళ్లొక్కగతి నటఁ ♦ బ్రియనుగూడి, యేకరాత్రిగ నిరువదే ♦ నేండ్లు శివుఁడు
గడపియు రతమ్ము నను దృప్తిఁ ♦ బడయఁ డయ్యె, వసధిజలములబడబాగ్ని ♦ తనియనట్లు.

గద్య.

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాఫలిత లలితకవితాకలిత శ్రీరామలక్ష్మాంబా
బుచ్చివేంకయామాత్యతనూజాత సకలసజ్జనవిధేయ ఆదిపూడి
సోమనాథ నామధేయప్రణీతం బయినయాంధ్రకుమార
సంభవమునందు నుమారతవర్ణనం
బనునష్టమాశ్వాసము.

శుద్ధపత్రిక.

ఆశ్వాసము.	పద్యము.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	23	బుష్న	బుష్ప
5	80	పొదలు	మసలు
,,	81	బితఁడె	బతఁడె
,,	,,	నితనికి	నతనికి
7	4	పిల్లలందును	పిల్లలందుమ

ఆంధ్రరఘువంశముపై బుధజనాభిప్రాయములు.

I. బ్రహ్మశ్రీ కూచి నరసింహముగారు B A.

పద్యములు మనోహరములుగను నిర్దోషములుగను సుబోధములుగ నున్నవి. **

కవిపుంగవుఁ డగుకాళిదాసు కవితాపాయసము, సముచితపాత్రమునఁ దెలుఁగు వారికి విం దిడి వారికృతజ్ఞతావందనములకుఁ బాత్రులైనారు.

ఇది పాఠశాలలలోఁ బఠనీయగ్రంథముగ నేర్పఱుచుట కన్నివిధముల సనువై యున్నదని నాయభిప్రాయము.

II. బ్రహ్మశ్రీ పురాణం నాగభూషణంగారు M.A.B.L.

తమయాంధ్రరఘువంశము మిగులరమణీయ మగుకావ్యము. * * మూలమం దుండురసమునకు, గాంభీర్యమునకు భంగము కలగకుండ తాము సులభశైలిని దెనిఁగించఁ గలిగితిరి. * * *

III. బ్రహ్మశ్రీ పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రిగారు.

* * * *

మీయాంధ్రరఘువంశము మిక్కిలి మనోహరముగను సలక్షణముగను మూలాను సారముగను నున్నది. * * *

IV. బ్రహ్మశ్రీ దుగ్గిరాల వెంకటసూర్యప్రకాశరావుగారు.

* * *

సంస్కృతజ్ఞానలవము గల్గి, తెలుగుకావ్యసారము గ్రహింపఁగలవారెల్లరును మీ భాషాంతరీకరణమున మూలమునందలిసారము, భావము, గంభీరము, మార్దవము లోనగున వొకటియైన తొలఁగిపోక కడురమ్యముగను హృద్యముగను మీకావ్యమురచింపఁబడె ననినిష్కల్మషముగఁ బల్కక తీరదు. తేటగీతలలో మూలమునందలిరసమునంతయు నిముడ్పఁజాలినమీపరిజ్ఞ స్తవనీయము. * * *

V. బ్రహ్మశ్రీ రామకృష్ణకవులు.

మీయాంధ్రరఘువంశముం జదివినారము. మృదుమధురశైలితో మూలానుసారముగా నొప్పుచున్నది. * *

VI. బ్రహ్మశ్రీ వావిలికొలను సుబ్బారావుగారు.

* * * *

మూలమునకు సరిగాను ఇంపుగాను జక్కఁగా నున్నది. శైలి సరళమై యున్నది. * * *

VII. బ్రహ్మశ్రీ నడకుదుటి వీరరాజుగారు.

* * * *

ఈగ్రంథమునందలి మీపద్యములశైలి మిగుల ధారాళముగను, మృదువుగను, రసవంతముగను, మనోహరముగను నున్నది. మఱియు సంస్కృతమున శ్లోకము లెట్లు మృదుమధురముగ నున్నవో తెలుఁగున మీపద్యములును అట్లున్నవి. ఆంధ్రీకరణము కడవఱకు మూలమున కన్యూనానతిరిక్తముగ నొప్పారు చున్నది. * *

VIII. బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు.

* * * * *

అన్నివిధముల మీయాంధ్రీకరణము మూలానుసారమై యాంధ్రవ్యాఖ్యవలెఁ దనరుచు సహృదయహృదయాహ్లాదకరంబై యలరారుచున్నది. * *

IX. బ్రహ్మశ్రీ జయంతి రామయ్యగారు.

అయ్యా! తమ యాంధ్రరఘువంశము చదివినాఁడను. భావములు మూలానుసారముగను కవిత్వము సరసముగను సలక్షణముగను నున్నవని నాయభిప్రాయము. బహుభంగుల మీగ్రంథము విద్వదాదరణీయమనుటకు సందేహము లేదు.

గీతాంజలిపై బుధజనాభిప్రాయము.

బ్రహ్మశ్రీ వేమూరి రామకృష్ణరావుగారు. M.A.L.T.

అయ్యా!

ఆసియాఖండమున కెల్ల నాస్థానకవీశ్వరుఁడని వినుతిఁగాంచిన రవీంద్రనాథుని "గీతాంజలి" నేఁటికే విమర్శనీయావస్థ నతిక్రమించిన యమూల్యగ్రంథము. అనువాదమూలమున నాపెన్నిధి నాంధ్రలోకమునకుఁ గూడ లభింపఁ జేసినమహోపకార మెంతయు స్తవనీయమును గృతజ్ఞతాపాత్రమును గాని వేఱొండు గాదు. అట్టి సదాలోచన నిజముగా దివ్యోద్బోధితము. మూలకవియొక్క గభీరభావకల్పనాశక్తియు, సిద్ధుని యాంతరదృష్టిమహిమయు, భక్తుని వివిధరసనిలయానుభవమును, మూలభాష నుండి యన్యభాషాధారమున మఱి మూఁడవభాషలోనికి వ్యక్తీకరింప సాధ్యమైనంత మీకృషి మాభాగ్యముకొలఁది నెఱవేర్పఁ గలిగితిరి. లలితపదములలోఁ దేటతెల్లముగ సామాన్యగ్రాహ్యమగురచనలయందు మీకుఁ గలయనల్పప్రజ్ఞ నెఱిఁగినవారికి మఱియొక యానందదాయకమైనప్రమాణము నొసంగితిరి. తేటగీతలే గాని జీవితమున కంతకుఁ జాలినతత్త్వము, తృష్ణ, తృప్తి! ధర్మపరాయణులకెల్ల నివ్వాని నొడఁగూర్చినందునకు వందనము లర్పించు మిత్రుఁడు.

రామమోహననాటకముపై బుధజనాభిప్రాయము.

బ్రహ్మశ్రీ వి. పి. రాజుగారు B.A.

మీరు దయాపూర్వకముగా నొసంగిన రామమోహననాటకము చదివి సంతోషించితిని. స్త్రీలకు, బాలురకు, పాండిత్యములేనిపామరులకు సహితము బోధపడులాగున మృదుశైలిని భక్తిరసపూరితముగ ఈచిన్నగ్రంథమురచించి భక్తులకృతజ్ఞతకు పాత్రులైతిరి. గొప్పనాటకములకు గావలసినలక్షణములు దీనియందు గొన్ని లోపించియుండవచ్చును. కాని రామమోహనరాయలవా రుపన్యసించిన తత్వములను పరస్పర సంభాషణరూపమున చక్కగ ముఖ్యాంశములను తేటపరిచి తియ్యనిపలుకులచే మనోహరము గావించితిరి. లోకము భిన్నము, సిద్ధాంతములు భిన్నములు. వీటినిగుఱించి వ్రాసినగ్రంథములు స్థిరములుగావు. కాని భక్తిరసగర్భితములైన పుస్తకములు మాత్రము స్థిరములైయుండును. భక్తిరసముతో నిండిన ఈగ్రంథము తెలుగుభాషను చిరకాలము అలంకరించునని నమ్ముచున్నాను.

ఆదిపూడి సోమనాధరాయప్రణీతము లైనగ్రంథములు.

1 ఆంధ్రరఘువంశము 1600 పద్యములు కేలికోబైండు. రు 1 0 0

కాళిదాసకవిసార్వభౌముని రఘువంశమునకు సరియైన తెనుఁగు. సరళము, సరసము, సలక్షణమునని యందఱు మెచ్చుకొనుచున్నారు. సంస్కృతసమేతము.

2 గీతాంజలి 0 8 0

ప్రస్తుత మాసియాకవిచక్రవర్తి యను బిరుదమువడసిన శ్రీయుత రవీంద్రనాథ ఠాకూరుగారిచే నాంగ్లమున వ్రాయఁబడి 1,20,000 రూప్యములబహుమతినొందిన గీతాంజలికి సరియైన తెనుఁగుపద్యములు.

3 రామమోహననాటకము. మనోహరములైనపద్యములు. 0 6 0

వర్తమానయుగపురుషుఁడని ప్రఖ్యాతివడసిన శ్రీరాజారామమోహనరాయలపవిత్రజీవితము. దృశ్యరూపము. భక్తిరసప్రధానము.

4 సర్వమాన్యశతకము. ... ... ఉచితము.

నవీనపద్ధతిని కేవలము భక్తిరసప్రధానముగ వ్రాయఁబడినది.

5 ఆంధ్రకుమారసంభవము. ప్రథమభాగము 600 పద్యములు. 0 8 0

కాళిదాసకవిసార్వభౌముని కుమారసంభవమునకు సరియైన తెనుఁగు.

6 లోకపావనశతకము. భక్తిరసప్రధానము ద్వితీయముద్రణం 0 1 0

7 కృష్ణదేవరాయచరిత్ర. వీరరసప్రధానపద్యకావ్యము 0 8 0

ద్వితీయముద్రణము. చైత్రమాసాంతమున సిద్ధమగును.

8 విజయేంద్రవిజయము. నూతనప్రబంధము ద్వితీయముద్రణము 0 8 0

వైశాఖాంతమున సిద్ధమగును.

9 జపానుచరిత్ర. వచనము జ్యేష్ఠాంతమున సిద్ధమగును. డిటో. 0 6 0

10 శ్రీదయానందస్వాములచరిత్ర. వచనము డిటో. 0 3 0

ఆషాఢాంతమున సిద్ధమగును.

11 ఆంధ్రకుమారసంభవము. ద్వితీయభాగము 500 పద్యములు 0 8 0

శ్రావణాంతమున సిద్ధమగును.

12 ఆంధ్రమేఘసందేశము. విజయదశమికి సిద్ధమగును. 0 4 0

13 సత్యార్థప్రకాశిక. అమూల్యగ్రంథరాజము . . 3 0 0

రమారమి 1000 పుటలు. ఆనందసంవత్సరాంతమునకు సిద్ధమగును.

వలయువారు గోదావరిజిల్లా పిఠాపురముననున్న గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసినఁ బడయఁగలరు.